

tribuna

Ljubljana, letnik XXX

18. marec 1981

Številka 15 – 16

Študentski časopis

cena 7 din

ZA
povišanje
štipendij

uvodnik

ZA ZVIŠANJE KADROVSKIH ŠTIPENDIJ!

Kar se je zgodilo na področju politike kadrovskega štipendiranja ni pomota! Če pa je, potem ima ta pomota čisto realno podlago v politični ekonomiji reševanja gospodarske krize v Sloveniji in Jugoslaviji. Kolikor bomo torej tu nastopali proti veljavni politiki kadrovskega štipendiranja, bo to samo v okviru kritike te politične ekonomije, katere sestavni, nujni in povsem razumljiv del /razumljiv znotraj nje same/ je tudi vladajoča štipendijska politika z vsemi svojimi obrati.

Kaj je osnova politične ekonomije reševanja gospodarske krize pri nas? Zniževanje plač, osebnih dohodkov, pod vrednost delovne sile, tj. zniževanje sredstev za normalno reprodukcijo delovne sile na fizični minimum, na skrajno mejo, ko je reprodukcija delovne sile sploh še možna. Ta stopnjevana eksploatacija delavskega razreda se manifestira v vsem, kar se pri nas splošno označuje kot padec življenjskega standarda. Kaže se v 12 % realnem padcu plač glede na lansko leto, kar dejansko pomeni tudi, da osebni dohodki ostajajo na ravni iz leta 1970. Kaže se v 32 % zastajanju rasti plač za rastjo dohodka, kaže se v tem, da je povečana stopnja akumulacije slovenskega gospodarstva ustvarjena v celoti na račun nižanja plač delavcem. Povečana stopnja eksploatacije delavskega razreda je sicer najbolj vidna in očitna prav tu, v nižanju plač in življenjskega standarda, vendar to še zdaleč ni edini način večanja akumulativne sposobnosti gospodarstva, in s tem nižanja sredstev za normalno reprodukcijo delovne sile. Ta tendenca vleče za seboj ali bolje — potiska ob sebi, tudi druge mehanizme za zmanjševanje izdatkov za reprodukcijo delovne sile. Eden od teh načinov, ki se direktno veže na obravnavano štipendijsko politiko, je tudi zmanjševanje sredstev za izobraževanje, ki je v splošnem tendenčno zapisano tudi v prehodu na usmerjeno izobraževanje, v posebnem pa se kaže v preskokih in perturbacijah, kakršne nam na področju kadrovskega štipendiranja prinaša nov samoupravni sporazum. Dejstvo, oziroma podatek da imamo tu opraviti s „samoupravnim sporazumevanjem“ o štipendijski politiki, pa po našem mnenju pomeni dvoje:

- na eni strani se kaže, da delavski razred ne obvladuje celotnega reprodukcijskega procesa v družbi, in s tem tudi ne sistema vzgoje in izobraževanja in štipendijske politike, kot dela celotnega reprodukcijskega procesa in s tem tudi procesa produkcije in reprodukcije svoje delovne sile;
- na drugi strani pa to dokazuje, da prav zaradi neobvladovanja celotnega reprodukcijskega procesa s strani delavskega razreda, v novem samoupravnem sporazumu dominirajo tiste sile, katerih politična ekonomija reševanja gospodarske krize je nižanje sredstev za reprodukcijo delovne sile, eksploatacija delavskega razreda. Dokazuje, da „samoupravno sporazumevanje“ v ničemer ni vnaprej obvezano „umazane dejanskosti“, pač pa nam prav obravnavani primer ponuja obilo dokazov za to, da si mora delavski razred v „samoupravnem sporazumevanju“ svoje mesto, svojo dominacijo šele izboriti. Da mu to tokrat ni uspelo, kažejo določila členov novega samoupravnega sporazuma o štipendiranju! Kje in kako se to kaže?

Če smo na eni strani ugotovili, da je štipendijska politika sestavni del načina produkcije in reprodukcije delovne sile, potem moramo ugotoviti, da je vladajoča štipendijska politika le „logični izraz“ krize

Toda pojdemo po vrsti, kajti le tako zlagoma in preudarno, bomo lahko razumeli zapleteno in mistificirano birokratsko politiko ki se uvršča v sam vrh „borzних špekulacij“ in ki bi si jo štel v čast vsak zapriseženec „cose nostre“.

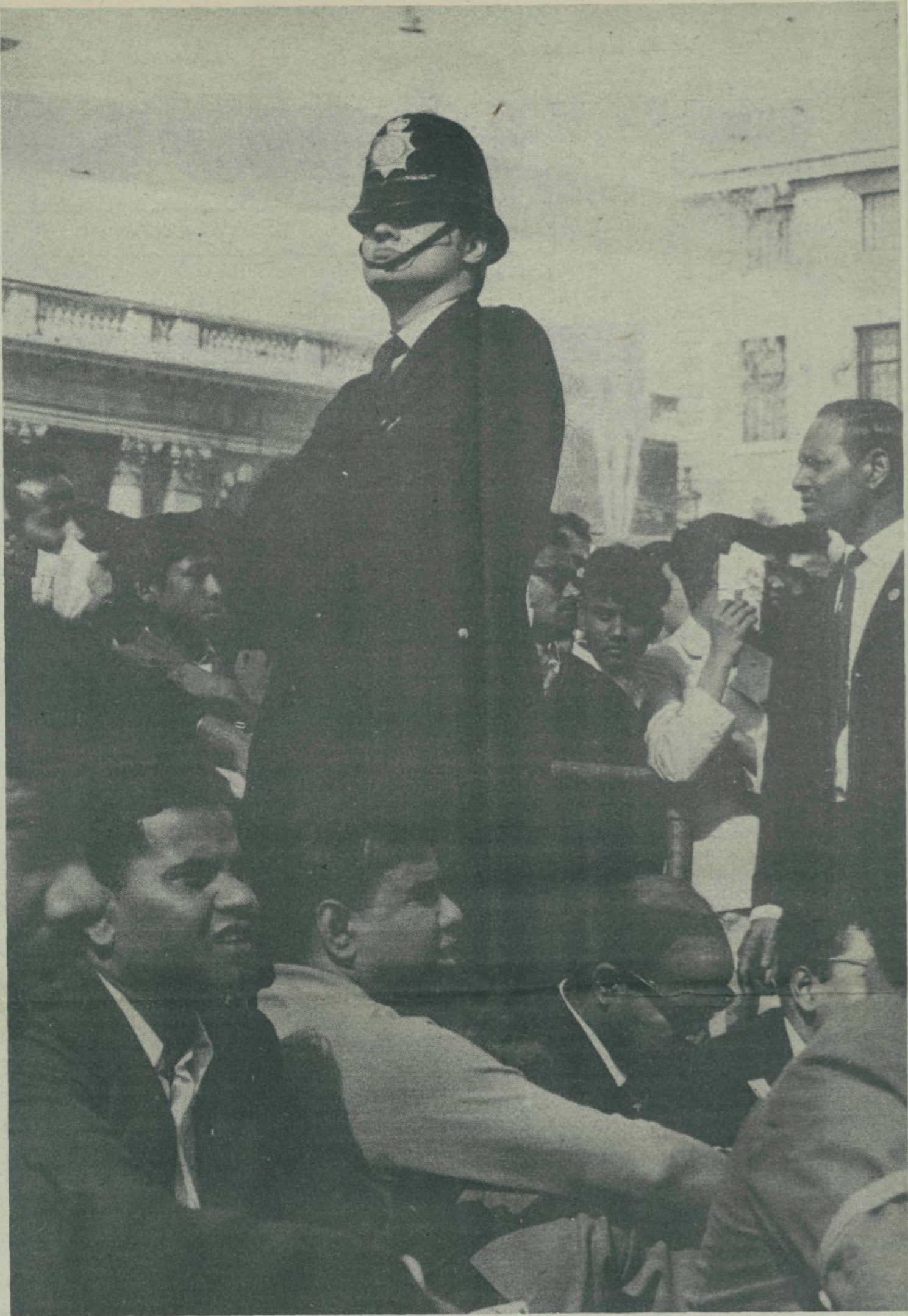
Stari samoupravni sporazum o štipendiranju je skupnem številu točk, določenih skladno s posamično povprečno oceno, pridajal še tri dodatke in sicer dodatek za:

- hitrost študija /do 250 točk/
- deficitarnost poklica /do 250 točk/ in
- za študente iz nerazvitih občin /do 200 točk/.

Iz pojasnila k merilom za kadrovske štipendije po novem samoupravnem sporazumu pa v točki 3 beremo:

„Po novem samoupravnem sporazumu je predviden samo dodatek do 200 točk za izrazito deficitarne poklice v posameznih občinah. Sklep o tem, kateri poklici so deficitarni, sprejme skupščina podpisnikov samoupravnega sporazuma o štipendiranju v občini, praviloma pred razpisom kadrovskega štipendij. Za letos tak sklep še nikjer ni sprejet.“

Nov samoupravni sporazum torej ukinja dva dodatka, za hitrost študija /do 250 točk/ in za študente iz nerazvitih občin /do 200 točk/. Prvi dodatek je prejemale ogromna večina študentov, pravzaprav praktično vsi, ki so sproti opravljali študijske obveznosti. Ti pa so v večini. Nov samoupravni sporazum ta dodatek ukinja z razlago, da je sproti študij uzakonjen z zakonom o usmerjenem izobraževanju, da torej tovrstna stimulacija ni več potrebna. Za ukinitev dodatka za študente iz nerazvitih občin velja razlaga, da lahko svoje zahteve uveljavljajo na drug način. Na vse to se še povrnemo, najprej pa si polžiče oglejmo žonglersko potezo, s katero je bilo študentom nasuto prgišče marcipana.

— TABELA št. 1

Za razumevanje tabele št. 1 je potrebno precej pozornosti, ker je prav v tej tabeli prikazano vse, kar pomeni nov samoupravni sporazum o štipendiranju /če bo prišlo do „doslednega uresničevanja“ novega sporazuma, potem bo prišlo do nominalnega znižanja vseh štipendij po vrsti/. Če vzamemo štipendijo, ki jo ima največji odstotek študentov, potem se ta izračuna na podlagi povprečne ocene 7,3 — 7,9. Po starem sporazumu je študent za to povprečno oceno dobil 570 točk in ker točka velja 326 din je to pomenilo 1.858,00 dinarjev. K temu je treba prišteti še dodatek 250 točk za hitrost študija, kar dodaja 815,00 dinarjev. Skupno je bila torej štipendija 2.673,00 dinarjev. Po novem samoupravnem „sporazumu“ pa dobi za enako povprečno oceno 720 točk /26,3 % „povišanje“/, kar pomeni 2.119,00 dinarjev. Toda to je tudi vse, ker odpade po novem „sporazumu“ 250 točk za hitrost študija! „Povišanje“ so torej iznajdljive buče dobile tako, da so ga izračunale na vsoto, od katere so najprej odštele 250 točk, in na tako dobljeno, „splošno veljavno in z vsemi zakonskimi akti usklajeno vsoto“, prištele ali dodale famoznih 26,3 %, kar je v največjem številu primerov pomenilo 150 točk. Nov „sporazum“ pomeni torej, glede na starega, več kot 12 % absolutno zmanjšanje štipendije!!! Koliko se konkretno zniža štipendija glede na posamično povprečno oceno, je razvidno iz zadnje kolone v tabeli.

Vsi tisti, ki prihajajo iz nerazvitih občin in ki so dobili zaradi tega še dodatek do 200 točk /652,00 dinarjev/ so po novem „sporazumu“ prikrajšani tudi za to. Vsem tem bi se štipendije v absolutnem smislu še bolj znižale. Vendar to ni vse!! Sploh pa ne še najpomembnejše!

Vse to kar ste prebrali sedaj, se je od tiskovne konference predstavnikov skupne komisije podpisnic samo-

upravnega sporazuma v javnosti prikazovalo kot — pomislite — povišanje štipendij! In nekateri, kakor npr. tovariš predsednik Feldin, pri tem še kar naprej vztrajajo kar je razvidno iz objavljenega magnetograma na naslednji strani, ter vseh dezinformativnih člankov, ki jih objavljamo poleg. Najhuje ni to zaradi česar so prepozno skočili vkup na univerzitetni in republiški konferenci ZSMS, ko so se, zopet prepozno, zgrozili nad dejstvom, da nekateri dobivajo manjšo štipendijo, kajti sklicevanje na določilo novega samoupravnega sporazuma /ki ga v sporazumu sicer ni/, da nihče ne more dobivati manjše štipendije, kakor pred tem, nam šele pokaže na vso demagogijo, ki se vleče na dan. Kajti po tem bi morali študentje skakati od veselja, saj jim bodo — pomislite, no — zagotovili stare štipendije in jim ne bo ničesar vzeto. No, potem pa je itak vse v redu. Do pomote je prišlo le pri izplačevanju, ker se ni upoštevalo že omenjenega dogovora, vse bo dobro vse poravnano, kajne?

V času, ko se cene osnovnim življenjskim potrebščinam nezadržno dvigujejo, ko rastejo stanarine oziroma se stalno postavljajo zahteve njihovim povišanjem, ko padajo se nižajo plače delavcem, v tem času se najde v Sloveniji birokrat ali kar nekaj njih ki si drzne to, da nekdo dobiva še naprej staro štipendijo, zmagoslavno in z ustreznim pompom po sredstvih javnega obveščanja, oznanjati kot veliko zmago in povišanje štipendij! In kljub temu, da je bilo to do sedaj že na več mestih razkrinkano /med drugim tudi na problemski konferenci RK ZSMS, katere stališča objavljamo v nadaljevanju/, ti birokrati pri tem še kar naprej vztrajajo! To je naravnost nepojmljivo!

TABELA 1

učni uspeh	prejšnji SS		novi SS		ZMANJŠANJE
	točke	din	točke	din	
6,0 - 6,5	450	146 700	600	195 600	
	250	81 500	odpade 250	-----	
		228 200		195 600	- 14,38 %
6,6 - 7,2	500	163 000	650	211 900	
	250	81 500	odpade 250	-----	
		244 500		211 900	- 13,33 %
7,3 - 7,9	570	185 800	720	234 700	
	250	81 500	odpade 250	-----	
		267 300		234 700	- 12,19 %
8,0 - 8,6	650	211 900	800	260 800	
	250	81 500	odpade 250	-----	
		293 400		260 800	- 11,11 %
8,7 - 9,3	750	244 500	900	293 400	
	250	81 500	odpade 250	-----	
		326 000		293 400	- 10,00 %
9,4 - 10,0	850	277 100	1080	352 100	
	250	81 500	odpade 250	-----	
		358 600		352 100	- 1,81 %

PROTI DEMAGOGIJI, KI JO JE ŠE PRIČAKOVATI

No, nismo še na koncu! Po novem samoupravnem sporazumu naj bi se kadrovske štipendijerevalorizirale šele s 1. 9. 1981, kar bi dejansko pomenilo, da se štipendije ne bi dvignile 20 mesecev, ker so bile nazadnje revalorizirane 1.1.1980. O izrednem zvišanju življenjskih stroškov in o tem, da so osebni dohodki, skladno s katerimi se višajo kadrovske štipendije, sledili to zvišanje le polovično - tu ne bomo še enkrat pisali. Prav tako ne bomo pisali o stopnji inflacije, ki je lani znašala 32 % in je v isti številki načrtovana tudi za letos. Ob enaki štipendiji torej 64 % inflacija, kar je prav gotovo se grozljivejše, ko vemo, da štipendija iz januarja 1980 pomeni jeseni 1981 samo še 40 % svoje vrednosti! To si lahko zelo plastično predstavljamo, če si pobliže ogledamo tabelo št. 2, ki nam pove, da se je največ štipendij študentov gibalo okoli vrednosti 2.000,00 dinarjev.

- TABELA št. 2

dinarjev	št. štipendistov	odstotek
do 799 din	190	1,6
od 800 do 999	192	1,6
od 1000 do 1499	2401	20,2
od 1500 do 1999	3353	28,3
od 2000 do 2499	3274	27,5
od 2500 do 2999	1384	11,6
od 3000 in več	1087	9,1
	11881	100,00 %

Podatki veljajo za leto 1979 vendar lahko upravičeno sklepamo, da se struktura štipendistov ni bistveno spremenila, kar se je spremenilo je le nominalna vrednost štipendij, ki so bile revalorizirane s 1.1.1980.

V zadnjem tednu je naenkrat postalo jasno, da je provokacija s kadrovskimi štipendijami presegla vse meje, ki še omogočajo normalno reprodukcijo študijskih možnosti predvsem tistih študentov, ki so že dosedaj živeli v mizernih pogojih na drugi strani pa je ta provokacija ogrozila tudi normalno politično reševanje nastale situacije. Grobo politično napako republiške, obeh univerzitetnih in vseh občinskih konferenc ZSMS in vseh drugih družbeno-političnih organizacij, ki so v „samoupravnem sporazumevanju“ o štipendijski politiki sodelovale, je vsaj deloma popravila zahteva ZSMS po izredni revalorizaciji že v mesecu januarju /kar je birokratsko pojmovano, pravzaprav kršenje novega samoupravnega sporazuma/. S tem v zvezi pa se nam postavljajo naslednja vprašanja:

1. Iz tabele št. 2 je razvidno, da največ študentov dobiva štipendije skladno s povprečno oceno od 7,3 do 7,9. Po novem samoupravnem sporazumu to pomeni - 2.347,00 dinarjev. Če se bodo kadrovske štipendije s 1.1.1981 zvišale skladno z rastjo osebnih dohodkov v letu 1980 tj. 19 %, bo to dejansko in glede na štipendijo, ki bi jo za to oceno študent dobil po starem samoupravnem sporazumu, pomenilo le 4,4 % zvišanje štipendij! To pa zato, ker je stara štipendija /skupaj z dodatkom za hitrost študija, ki ga je dobival vsak študent/ višja od „nove“ za 326,00 dinarjev /glej tudi tabelo št. 1/. Če bo obveljal ta način revalorizacije, potem je to demagogija višje stopnje.

2. Druga zahteva po povečanju kadrovskih štipendij pa omenja tudi spremembo tistih določil samoupravnega sporazuma, ki predvidevajo zvišanje kadrovskih štipendij zgolj skladno z rastjo osebnih dohodkov, in

zahteva revalorizacijo tudi z rastjo življenjskih stroškov. To dejansko pomeni 32 % povišanje štipendij, ker so ti stroški v letu 1980 narasli za 32 %.

Vendar pa, če se bo štipendije uskladilo z rastjo življenjskih stroškov glede na nov samoupravni sporazum, to pomeni samo 15,9 % zvišanje! Zakaj? Zopet zaradi tega, ker je osnova za zviševanje večja po starem, kot po novem samoupravnem sporazumu.

KAJ STORITI?

uredništvo Tribune predlaga

DA SE KADROVSKE ŠTIPENDIJE ZVIŠAJO SKLADNO Z RASTJO ŽIVLJENJSKIH STROŠKOV V LETU 1980 TJ. ZA 32 %. IZRAČUN NAJ SE OPRAVI S 1.1.1981 NA OSNOVI VREDNOSTI ŠTIPENDIJ, KI SO VELJALE PO STAREM SAMOUPRAVNEM SPORAZUMU IN NAJ SE IZPLAČAJO TAKOJ.

PREDLOG IZVRŠNEGA ODBORA SKUPNE KOMISIJE PODPISNIC SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA O ŠTIPENDIRANJU

- Točkovna vrednost točk za kadrovske štipendije se zviša od sedanjih 3,26 din na 3,86 din, kar ustreza porastu OD v letu 1980 in je to 18,6 %, velja pa od 1.1.1981.
- Zaradi uveljavitve novega sporazuma se izvede valorizacija kadrovskih štipendij takole:
 - vsi štipendisti, ki bi po novem sporazumu imeli ugodnejše število točk, pri kadrovski štipendiji naj prejmejo po tej točkovni vrednosti izračunano štipendijo. Štipenditorji naj jim razlike izplačajo za nazaj, kakor je to bilo vsako leto.
 - vsi štipendisti, ki bi po novem sporazumu imeli manjše število točk pri kadrovski štipendiji, kakor so jih imeli po starem sporazumu, naj obdržijo že priznano število točk, ki se enako valorizirajo, kakor po novem sporazumu v skladu s točko 1 (za 18,6 %).

Skupna komisija bo o tem sklepala 24. marca 1981.

POLEG TEGA PA ŠE TOI TRIBUNA IZIDE ŽE ČEZ TEDEN S POSEBNO ŠTIPENDIJSKO CIFRO!

PROTIINFORMACIJA „TOČKE RAZNO,”

V zaostrenih gospodarskih razmerah v naši samoupravni socialistični družbi je jasno, da se zaostri tudi družbeno-ekonomski položaj študentov. V zaostreni situaciji za študente, pa so se „vzdramili“ tudi nekateri naši sistemi javnega obveščanja in komuniciranja, ki so začeli s popularnimi pogovori za javno objavo v tisku, z drugače in bolj popularno imenovanimi – intervjuji. No, pa ni ostalo le pri tem, namreč intervjujih, ki niso odgovorili oz. odkrili nič novega na področju družbeno-ekonomske problematike študentov. Zanimanje je vzbudil tudi „spis“ na temo „študent naj bo“ (DNEVNIK, 4. marca). Ne mislim podati kritike oblike tega „mini romana“ z glavno junakinjo, ki je vpletena v trenutno družbeno-ekonomsko situacijo študentov, k temu mojemu diskurzu me je vzpodbudilo predvsem bolj koncentrirano branje „spisa“, s katerim se verjetno na prvi pogled vsakdo strinja, gre pa le za čisto predpostavko. Ker sem „posvetil nekaj svojih globokih misli“ temu zapisu, se to pri meni ni zgodilo. Avtor (ime ni važno, ker mi ne gre za „preganjanje čarovnikov“, ampak za kritiko enostranskega, v nekaterih primerih nepreverjenega pisanja) kot novinar, ni izbral pravičnega metodološkega pristopa k problemu.

Če gre za tako občutljivo problematiko, kot je v tem primeru študentska, potem je t. pisanje družbeno neangažirano, v smislu da ne podlega „brezobzirni kritiki vsega obstoječega“, brezobzirni v smislu, da se kritično pisanje ne boji svojih rezultatov, da se navsezadnje ne boji konflikta z obstoječimi silami. Če gre za tisk, kot politično silo socializma in kot sredstvo izražanja najnaprednejših sil socialistične družne zavesti, potem mora tako pisanje vsebovati ravno zgoraj navedene ugotovitve.

Težko je razložiti, zakaj je problem prikazan na način kot je, zakaj se vidik (ne)objektivnosti izraža v avtorjevi (ne)pripravljenosti, pa tudi (ne)usposobljenosti, za (ne)sprejemanje novih podatkov o (ne)proučevanju pojavi, ki so empirično očitni. Preden pa nadaljujem, poglejmo, kakšno informacijo so bralci „DNEVNIKA“ absorbirali.

Osnovno izhodišče je pot dekleta iz kmetije, ki so jo prisilili v to, da ne v tisto, kar si mogoče v trenutku branja mislite, ampak v študij. Postavljala se je v vrsto, postala je študentka. Začeli so se pojavljati problemi, začasno bivanje; dobila je štipendijo. Morila jo je visoka stanarina. Dobro in slabo je delila s „cimro“. Imela je težave z zadovoljevanjem primarnih in sekundarnih potreb (hrana, spanje, študij). Našli sta si zaposlitev preko Študentskega servisa, zašli sta v Študentsko naselje, kjer sta ugotovili, da kolegi plačujejo tu znatno manj. Njuna percepcija se stopnjuje s tem ko ugotovita, da gre presežek ŠS; ki sta ga s svojim delom ustvarjali tudi sami, za pokrivanje razlike med ekonomsko in dejansko najemnino v študentskih domovih, v katerih za njiju, čeprav izpolnjujeta pogoje, ni prostora, saj so še težji primeri... Tam pred bloki sta videli veliko avtomobilov, njihovi lastniki pa so bili stanovalci v naselju. Pričeli sta varčevati, saj sta sklenili kupiti avto, ki bi jima poleg neopracenih izpitov omogočil postati „težji primer“, da bi prišli v študentski dom. Tam bo seveda ceneje, saj bodo del najemnine „plačevali“ tudi taki, kot sta danes sami – z dragimi in majhnimi sobicami in delom prek ŠS. Bojita pa se, da ne bo tedaj, ko bosta privarčevali dovolj denarja za avto, za sprejem v študentski dom potrebno prinesli še potrdilo za vikend in „težke denarnice“, da o „vplivnih“ starših sploh ne govorimo...

S to informacijo v stilu „mini romana“ vsaj študentom „ni odkril Amerike“, mogoče pa jo je komu drugemu. Objektivnost, kot odnos do stvarnosti, ni, vsaj v tem konkretnem zapisu, vrhuna našega „ustvarjalca“. Pri obravnavi navedenega problema je vključil „neke“ informacije, ki temeljijo na empiriji, pa še te ne vse.

Sprašujem se, kaj se doseže s takim pisanjem? Ali morda to, da je s svojim tendencioznim pisanjem osvestil ljudi o „bajnem“ družbenoekonomskem položaju študentov v študentskem naselju? Če gre mogoče za politično diferenciacijo z idejo o združevanju slojevske politične (mladinske) skupine, je to za skupni delavski–razredni interes mladine popolnoma nesprejemljivo. S tem pa ne mislim zanikati pomena „objektivne“ pripadnosti delavskemu razredu, ki je določena z mestom v produkcijskem procesu.

Ko gre za protiinformacijo ne gre za „prodano“ informacijo v smislu površinskega obravnavanja, ampak gre za celovito, družbenoekonomsko razredno analizo, navidez pomešanih dogodkov. To pa pomeni, zajeti v vsej ostrini in brezobzirnosti družbeno-ekonomski položaj predvsem tistih študentov, katerih položaj je na meji normalnega, ki se kaže v minimalni zadovoljivosti dobrin in storitev, ki so mu potrebne za normalno življenje. Gre za analizo bistva pojavi, njegovo opredeljevanje, usmeritev. Konkretno, gre za vodenje socialne politike, katere izhodišče je družbeno-ekonomski položaj študentov, cilj pa zagotovitev ustreznega, predvsem ekonomskega položaja.

Poglejmo na kratko nekaj podatkov, ki govorijo o trenutni situaciji med študentsko populacijo. Po podatkih, ki jih je zbrala UK ZSMS preko Centra za razvoj Univerze, je na Univerzi Edvarda Kardelja vpisano 20.440 študentov, od tega jih dejansko študira 18.050 v šol. l. 1979/80, je imelo kadrovske štipendije ali štipendijo iz združenih sredstev 51 % rednih študentov. Ni težko izračunati, da je brez štipendije, ene ali druge, 409 % študentov. Štipendije iz združenih sredstev, se vse prepogosto podeljujejo študentom višjih letnikov. Zakaj bolj pogosto tem, ni potrebno razlagati. (glej TRIBUNO, letnik XXX, št. 11/12, Vzgoja, izobraževanje in razredni boj).

Vrsta štipendistov prejema štipendijo, ki jim ne zadošča za kritje stroškov šolanja. Zaradi hitrega zvišanja življenjskih stroškov, se je „bajni“ družbeno-ekonomski položaj študentov, še posebej pa tistih iz družin z najnižjimi dohodki, poslabšal. Od 12446 vpisanih študentov v študentskem servisu v letu 1980, je bilo 52 % le-teh brez štipendij. Se pravi, da se ne zaposlujejo le zaradi „bodočega nakupa avtomobilov“. Dodatno delo in pa sproten ter kvaliteten študij seveda ne gredo skupaj.

V letu 1979/80, je od vseh rednih študentov prebivalo doma 28 % le-teh, 20 % se jih je vozilo v kraj študija, 35 % je v času študija prebivalo privatno, v podnajemniškem razmerju, 17 % študentov pa je prebivalo v študentskih domovih, v katerih se stanarina giblje v povprečju od 700–800 N din. Rezultati razpisa za sprejemanje študentov v študentske domove za štud. l. 1980/81, dokazujejo, da stanovanjske kapacitete v SD v Ljubljani, še zdaleč ne zadoščajo potrebam. Zaradi omejenega števila ležišč, je razpis omogočil prijavo le novincem in rednim študentom, katerih starši ali člani ožje družine stalno prebivajo na področju SR Slovenije, študentom iz drugih republik pa le, če so se vpisali na študijske smeri, ki obstajajo le na univerzi Edvarda Kardelja.

V razpisnem roku je odbor za sprejemanje študentov v študentske domove pri univerzi E. Kardelja prejel 1.522 prošnji novincev. 1.100 prosilcev je prejelo ugodne rešitve, 422 pa je bilo zavrnjenih zaradi neizpolnjevanja razpisnih pogojev. V pritožbenem roku se je pritožilo 186 prosilcev, ugodno rešenih pa je bilo 114 pritožb.

Skupaj je dobilo ugodne rešitve prošnji za bivanje v študentskih domovih za štud. l. 1980/81 1.214 študentov novincev. Na osnovi teh rešitev je bilo do 31. 10. 1980 vseljenih v vse študentske domove 853 študentov novincev.

Vselitve še niso opravljene v celoti, predvsem zaradi ponovnega podaljševanja vpisnih rokov na posamezni VOZD. Komisija za sprejemanje študentov v študentske domove ne more rešiti vprašanja „starih stanovalcev, ki brez ustreznih odločb prebivajo v študentskih domovih. O poenotenju vpisnih rokov, se je UK ZSMS že dogovorila v preteklem letu, vendar je očitno, da vse VOZD tega še ne upoštevajo.

Za letošnje sprejemanje novincev (šol. l. 1980/81) v študentske domove, je značilno predvsem naslednje:

1. Število prošnji je veliko večje, kakor je bilo pričakovati glede na to, da letos skoraj ni fantov v 1. letniku zaradi služenja vojaškega roka.

2. Materialne razmere družin prosilcev so večinoma izrazito slabe, vendar iz podatkov strokovne službe pri tajništvu univerze ni mogoče sklepati, ali se je letos pomembno spremenila socialna struktura študentov ali je odraz znižanja življenjske ravni, do katere je pri nas v zadnjem letu prišlo.

3. Letos so hujše težave pri vseljevanju novincev, kot so bile lani, čeprav se je število ležišč povečalo za 240 (novi stolpič ob Alendejevi ulici). Lani je koncem oktobra na vselitev čakalo 361 novincev, kar je skoraj 100 več.

Na osnovi teh ocen (vzete so iz Ocene socialnoekonomskih razmer študentov, ki jo je pripravila UK ZSMS) lahko nesporno ugotovimo, da je postelj v študentskih domovih še vedno premalo in da moramo še posebej komunisti delovati v smeri, da bomo pridobili še naprej nove kapacitete, najmanj pa skrbeti za realizacijo že sprejetega dogovora, ki določa vsako leto izgradnjo stolpiča s 300 posteljami.

Vprašanja študentov podnajemnikov je eno izmed najbolj perečih. V podnajemniških sobah namreč prebiva približno 35 % študentov. Veliko teh študentov izpolnjuje kriterije za sprejem v študentske domove, vendar zaradi pomanjkanja-leh ne morejo biti sprejeti. Z bivanjem v podnajemniških sobah je ogroženo družbeno varstvo študentov podnajemnikov, saj je po oceni komisij, ki se bavijo z družbeno-ekonomsko problematiko študentov, cena mesečna oz. najemnina za študenta, ki živi sam v sobi, že najmanj 2.000 dinarjev. Dobro vemo, da pomeni stanovati v študentskem domu privilegij. V kakšnem smislu? Študentje v študentskih domovih so manj odirani zaradi ekonomskih cen, ki so popravljene s prispevki družbe. Študentje pa, ki so kot podnajemniki, plačujejo

precej višje cene, kot so ekonomske, znano pa je, da vsak posameznik bodisi, da ima družbeno stanovanje, bodisi, da ga je kupil s pomočjo „družbe“, izkorišča to družbeno podporo. Dajanje stanovanja v najem pomeni danes izkoriščanje in pridobivanje neupravičenih dohodkov.

Če smo že pri študentskih domovih, moramo vedeti, da komisija za sprejem ne more odpraviti pomanjkanja ležišč, položaj lahko omili le s tem, da da prednost socialno bolj ogroženim študentom. Nikakor pa s tem ne moremo razbiti socialne stratifikacije med študenti in pa prednosti, ki jih „bogatejši“ sloji imajo pri vpisu. Poleg tega naj omenim še zdravstveno varstvo študentov, ki je zadovoljivo, za študentsko prehrano pa to prav gotovo ne velja.

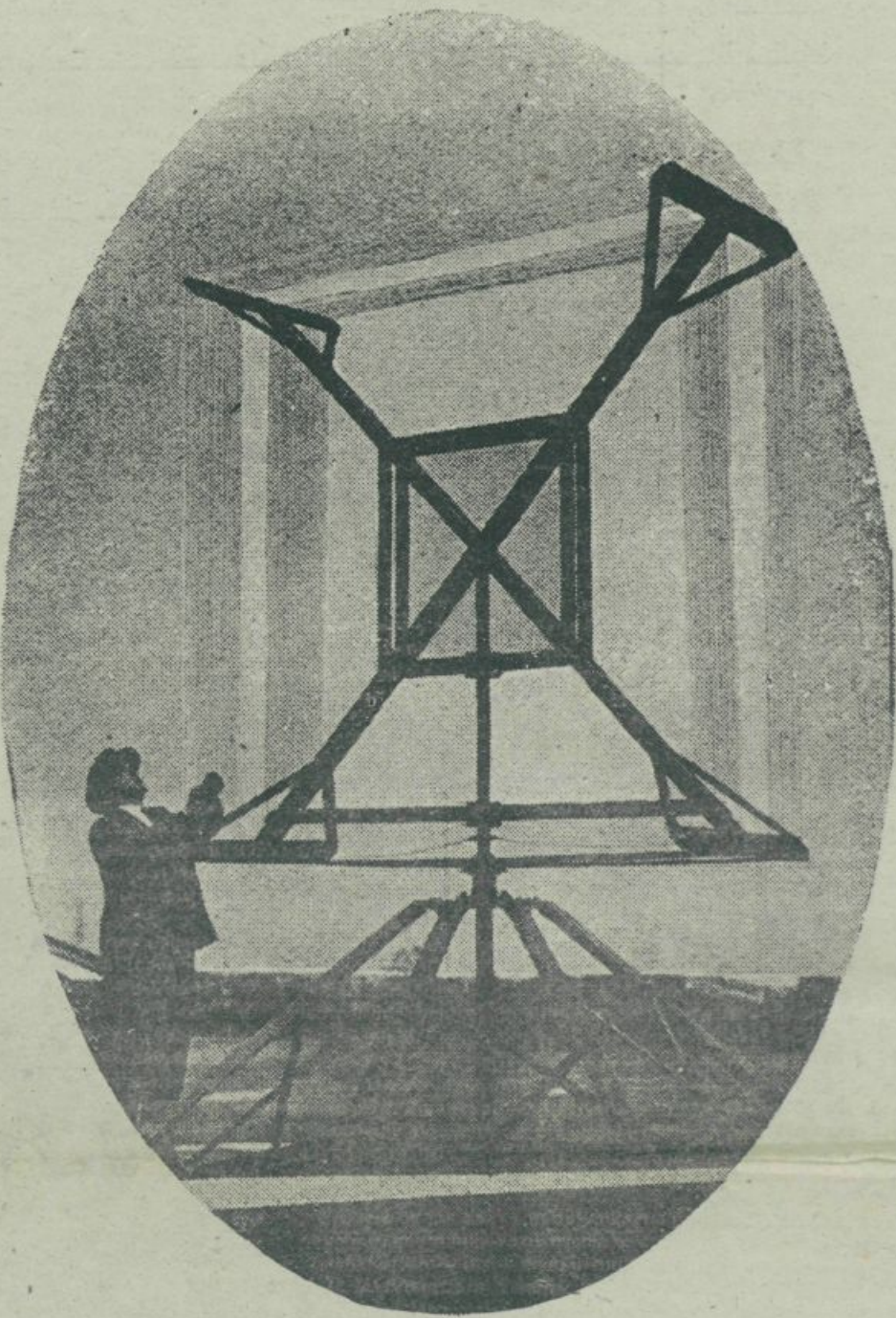
Tu sem predstavil le nekaj, dejanskih podatkov, ki že sami za sebe govorijo o trenutni situaciji, v kateri se danes nahajajo študentje. Zakaj se bomo zavzemali je povsem jasno. Na področju štipendij nas čaka bitka za prerazporeditev delitve sredstev za štipendije na tak način, ki ne bo povzročal tako ostrih razlik v standardu štipendistov, na področju stanovanjske problematike smo že omenili glavne naloge, na področju prehrane pa je treba zagotoviti organizirano prehrano v okviru študentskega centra.

Zaostrena gospodarska situacija je zaostрила razredni boj, v katerem se nahaja tudi študentska populacija s svojo (ne)aktivnostjo. Potrebna je (kolikor smo že povedali?) splošna mobilizacija študentov (mladincev) za akcijo, za reševanje (naših, neposrednih) problemov. Potrebno je točno opredeliti mesto mladine (študentov) v razrednem boju, ki teče v vsakdanjem življenju. Če bomo pristajali na nujnost takšnega obstoja (mi ne bomo), potem bo za vstop v študentske domove navsezadnje nekdaš res potreben avto, pa neopravljene študijske obveznosti idr.

P. S. Dragi novinar!

Lepo, da si se lotil obravnavanja študentske problematike, vendar, da je sistem javnega obveščanja in komuniciranja najbolj prefinjen in najmanj boleč, a zato tem hujša manipulacija s človekovo zavestjo. Tem hujša v smislu „upravljanja“ z informacijami, ne pa (na žalost) boja enotnosti in nasprotij argumentov.

Lep pozdrav
IVO GULIČ

STALIŠČA IN USMERITVE REPUBLIŠKE KONFERENCE ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE SPREJETA NA SEJI DNE 13. MARCA 1981

Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije je na svoji problemski konferenci 13. marca 1981 obravnavala družbeno-ekonomski položaj mladih in aktivnost ZSMS v zvezi s tem.

Ugotovila je, da je družbeno-ekonomski položaj mladih moč obravnavati zgolj znotraj analize družbeno-ekonomskega položaja delavskega razreda in delovnih ljudi, da mladina nima v družbi nobenega posebnega položaja in s tem tudi ne interesov, ki bi jih bilo moč ločevati od zgodovinskih interesov delavskega razreda.

Prav tako je ugotovila, da je edino merilo za uspehe in izhodišče za ocenjevanje doseženega v družbenem razvoju samo družbeno-ekonomski in političen položaj delavskega razreda in delovnih ljudi in njihova vloga pri odločanju o pogojih in splošnih rezultatih celotnega reprodukcijskega procesa.

Ocenjujoč družbeno-ekonomski položaj delavskega razreda in delovnih ljudi in njihov položaj v odločanju o celotnem reprodukcijskem procesu, je republiška konferenca ZSMS na podlagi omenjenih izhodišč ugotovila, da se še posebej v zadnjem času v naši družbi srečujemo z izjemno protislovnimi družbenimi pojavi, ki na eni strani slabšajo in vedno bolj ogrožajo družbeno-ekonomski položaj delavcev, na drugi strani pa celo odtujujejo delavski razred in delovne ljudi procesu odločanja o celotni družbeni reprodukciji. Medtem, ko je slabšanje družbeno-ekonomskega položaja delavcev in delovnih ljudi očitno že pri najosnovnejši reprodukciji delovne zmožnosti delavcev, pri onemogočanju reševanja stanovanjskega vprašanja, gibanjih na področju zaposlovanja, naraščajočih cenah osnovnih življenjskih potrebščin, položaju študentov in učencev ter kmetov, pa je v pogojih, ko se združenemu delu preko raznih obveznosti in dajatev odtuje večinski del novoustvarjene presežne vrednosti, očitno tudi, da združeni delavci nimajo vpliva nad ustvarjenim, t.j. minulim delom in s tem tudi nad celotnim reprodukcijskim procesom v družbi. Delež tako odtujene presežne vrednosti je v zadnjem obdobju celo presegel znanih 70 %, kar je na eni strani bistveno ogrozilo reprodukcijske sposobnosti združenega dela, na drugi pa je zlagoma prišlo do slabšanja družbeno-ekonomskega položaja delavskega razreda in delovnih ljudi. Šele tu postaja jasna neločljiva povezanost med uveljavljanjem procesa delavskega samoupravljanja, torej med odločanjem delavcev in njihovim družbeno-ekonomskim položajem. Kljub temu, da se delež tako odtujene presežne vrednosti zmanjšuje, pa se ta temeljni odnos, odnos med živim in minulim delom, ki je hkrati razredni odnos, ne odpravlja, posebej pa zato, ker se akumulativna sposobnost združenega dela večja, predvsem zaradi nižanja osebnih dohodkov ne pa zaradi zmanjševanja obveznosti in dajatev združenega dela.

Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije se zato v usmeritvi družbenega razvoja zavzema za ukinjanje odnosov v katerih z ustvarjenim dohodkom ne razpolagajo združeni delavci, ampak nekdo drug. To ukinjanje je hkrati temelj stabilizacijske usmeritve in politike, ki jo republiška konferenca ZSM Slovenije podpira. Hkrati pa menimo, da je potrebno voditi bitko za stabilizacijo in proti visoki stopnji inflacije predvsem na področju investicijske, splošne in skupne porabe, primarne emisije, sistema cen, prestrukturiranja gospodarstva, odpravljanja monopolnega položaja na trgu, in drugih, nikakor pa ne z drastičnim omejevanjem rasti osebnih dohodkov, kakršnemu smo bili priča v zadnjem obdobju.

Ugotavljamo, da so ravno gospodarska gibanja v zadnjem letu, ko je padanje realnih osebnih dohodkov spremljalo naglo naraščanje stopnje inflacije do višine, ki je brez primere v našem povojnem razvoju, najbolj prepričljiv odgovor tistim, ki še vedno dokazujejo, da so osebni dohodki v Jugoslaviji eden poglavitnih virov visoke stopnje inflacije in takolimenovanega siromašanja združenega dela. S tem v zvezi podpiramo stališče republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki terjajo pravičnejšo porazdelitev bremen stabilizacije za vse dele združenega dela, na vse sloje prebivalstva in vse oblike porabe.

Pri usklajevanju rasti mase osebnih dohodkov z rastjo dohodka je potrebno povečati delež osebnih dohodkov delavcem z najnižjimi dohodki in ki živijo v posebno težkih gmočnih razmerah, delavcev v neposredni proizvodnji in tistih, ki delajo v posebno težkih pogojih dela.

A – Stanovanjsko vprašanje

1. Spričo realne nevarnosti, da bo nov sistem zagotavljanja sredstev za stanovanjsko gradnjo iz čistega dohodka temeljnih organizacij združenega dela zaradi tega, ker velik del slovenskega gospodarstva posluje na meji rentabilnosti, ogrozil planirani obseg družbene stanovanjske gradnje v prihodnjem srednjeročnem obdobju, je potrebno dosledno izkoristiti vse mehanizme, ki jih za takšen primer določa novi zakon. Pri tem gre zlasti za uveljavitev sistema zagotavljanja sredstev vzajemnosti za tiste temeljne organizacije združenega dela, ki zaradi objektivnih pogojev na tržišču nimajo dovolj čistega dohodka.

Ker bo uveljavljanje sistema vzajemnosti v mnogo večji meri kot doslej obremenilo predvsem akumulativnejše dele gospodarstva, in je zato pričakovati težave pri uveljavljanju vzajemnostnega združevanja sredstev, je potrebno, da družbenopolitične skupnosti in družbenopolitične organizacije, in s tem tudi Zveza socialistične mladine Slovenije, intervencirajo takoj, ko ugotovijo, da je zaradi težav pri samoupravnem sporazumevanju v okviru stanovanjskih skupnosti bistveno ogrožen planirani obseg stanovanjske gradnje in s tem tudi predvideno razmerje med družbeno in zasebno stanovanjsko gradnjo.

2. V okviru izvajanja določil družbenega dogovora o skupnih osnovah za zagotavljanje in usklajevanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov na področju stanovanjskega gospodarstva v SR Sloveniji mora tudi ZSMS v Skupnosti socialnega varstva Slovenije izbrati takšne pogoje in merila, ki bodo mladim družinam, zlasti še tistim z večjim številom otrok in ki živijo v težkem gmočnem položaju, omogočila, da pridobijo solidarnostna stanovanja tudi v primeru, da dohodek na družinskega člana presega mejni znesek višine skupnega dohodka na družinskega člana, ki ga po enotno dogovorjeni metodologiji ugotovijo v občinskih skupnostih socialnega varstva na osnovi elementov, usklajenih v Skupnosti socialnega varstva Slovenije.

Menimo, namreč, da je v sedanjih gospodarskih razmerah, ko se zastruje tudi stanovanjsko vprašanje, nedopustno krčiti kategorijo upravičencev do solidarnostnih stanovanj v takšni meri, da bi to bistveno otežilo reševanje stanovanjskih problemov tistih slojev prebivalstva, ki najbolj občutijo učinke gospodarske krize in med katere vsekakor sodi tudi velik del mladih družin.

3. Ker temeljne organizacije združenega dela ostajajo temeljni okvir za reševanje stanovanjskega vprašanja mladih delavcev, morajo občinske konference in osnovne organizacije ZSMS začeti politično akcijo za obravnavo in dopolnitev oziroma spremembo stanovanjskih pravilnikov, ki v temeljnih organizacijah združenega dela urejajo vprašanja dodeljevanja družbenih stanovanj in stanovanjskih posojil. Pri tem moramo doseči zlasti naslednje cilje:

- v pravilnikih odpraviti kriterij minimalnega števila let v delovnem razmerju v temeljni organizaciji kot pogoja, da delavec sploh dobi pravico, da zaprosi za dodelitev družbenega stanovanja ali stanovanjskega posojila
- v pravilnikih ustrezneje ovrednotiti kriterij delovne dobe tako, da bodo stanovanjske in socialnoekonomske razmere delavca in njegove družine absolutno prevladujoč kriterij za dodelitev stanovanja ali posojila
- v pravilnikih na podlagi določil družbenega dogovora opredeliti konkretne olajšave za mlade delavce oziroma vse tiste delavce in njihove družine, ki zaradi težjih gmočnih razmer, v katerih živijo, ne morejo vplačati lastno udeležbo pred vselitvijo v družbeno stanovanje, poleg tega pa zanje opredeliti tudi ugodnejše pogoje glede odplačevanja stanovanjskih kreditov v smislu naraščanja višine odplačil v skladu z naraščajočo ekonomsko močjo družine in prilagoditve odplačilne dobe.

B – Socialni položaj učencev in študentov

1. V zvezi s štipendijsko politiko in še posebej s kadrovskim štipendiranjem republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki zahteva, da organizacija združenega dela in ustrezni družbeni dejavniki ocenijo ter sprejmejo ukrepe za ustrezno povečanje oziroma usklajevanje štipendij učencev in študentov.

2. Medtem, ko štipendije iz združenih sredstev vsaj deloma sledijo strmemu naraščanju življenjskih stroškov, pa to ne drži za kadrovske štipendije, katerim se je po novem samoupravnem sporazumu in s

prerazporeditvijo točk zelo znižala vrednost. Takosmo pri teh štipendijah priča nevzdržnemu pojavu, ko se mora ZSMS zavzemati celo za izplačevanje stare vrednosti štipendij, ki v nekaterih primerih, ko se ne upošteva določila o izplačilu ugodnejših štipendij, pomeni večjo štipendijo po starem kot po novem samoupravnem sporazumu o štipendiranju.

Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije zato zahteva:

- da se kadrovske štipendije valorizira s 1. 1. 1981 in zaostanek čimprej izplača, saj so bile te štipendije nazadnje valorizirane pred 15 meseci in nikakor ne dosegajo naraščajočih življenjskih stroškov, ki se bodo 1. 9. 1981, ko je predvidena valorizacija za zadnjih 20 mesecev, še povečali.
- da se pristopi k spreminjanju tistih določil družbenega dogovora in samoupravnega sporazuma o štipendiranju, ki določajo, da se kadrovska štipendija valorizira zgolj skladno z odstotkom povečevanja osebnih dohodkov, ne pa tudi z naraščajočimi življenjskimi stroški kot to velja za štipendije iz združenih sredstev. S tem v zvezi zahtevamo, da se še enkrat preveri zgolj 18,4 % varilizacija kadrovskih štipendij, kar se nam ob naraščajoči stopnji inflacije in življenjskih stroškov zdi nesprejemljivo.
- da se še enkrat preveri lestvica ocen in točk, ki jo vsebuje 10. člen samoupravnega sporazuma o štipendiranju in jo skladno z ukinitvijo dveh dodatkov (za hitrost študija in nerazvite občine) uskladi tako, da v skupnem izračunu ne bo pomenila zmanjšanja vrednosti štipendije glede na določila starega samoupravnega sporazuma
- da se v predhodnem obdobju, ko še niso zvišane kadrovske štipendije, skladno z našo zahtevo na vsak način zagotovi, da ne bo prišlo do izplačevanja manjših štipendij kakor tudi, da ne bo prišlo do vračanja zneskov odtegnjenih za meseca januar in februar, ker je to v nasprotju s sprejetim dogovorom o izplačevanju ugodnejših štipendij. Za izpolnjevanje omenjene zahteve in dogovora je potrebno skrajno zaostri osebno odgovornost pristojnih organov v organizacijah združenega dela, družbenih organih in organizacijah.
- da se stanarine v domovih za učence in študente ne zvišajo vse dotlej, dokler ne bo rešeno vprašanje štipendijske politike, ker se v nasprotnem samo zastruje socialni položaj učencev in študentov, pri čemer se najbolj prizadeva te, ki že žive v težkih življenjskih pogojih.

3. Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije ob tem nalaga vsem občinskim konferencam ZSMS, da se na ravni občin aktivno vključijo v določanje deficitarnih poklicev, za katere se bo tudi po novem samoupravnem sporazumu izplačevalo dodatke na štipendije, da se ne bi ponovile razmere izpred let, ko se je deficitarnost in suficitarnost poklicev določala brez opravljenih analiz in programov razvoja. Istočasno pa naj občinske konference ZSMS storijo vse, da seznanijo učence in študente štipendiste s tem, da lahko uveljavljajo zahtevo po razliki h kadrovskim štipendijam, če dohodek na družinskega člana ne presega 4.066,00 dinarjev.

4. Ugotavljamo, da obstoječi sistem zagotavljanja sredstev za gospodarjenje in za dejavnosti v študentskih, zlasti pa še v domovih za učence, predstavlja deformacijo sistema svobodne menjave dela, ki bi moral v čim večji meri odpravljati vpliv socialnih razlik na možnosti za šolanje ne pa da ta vpliv še povečajo. Ta sistem poleg tega ruši sistem štipendiranja, saj obstoječi način „usklajevanja“ rasti stanarin oziroma oskrbnin z rastjo štipendij samo še znižuje realno vrednost štipendij.

Zato menimo, da je nujno potrebno, da se naraščajoči razkorak med stanarinami in štipendijami v čim krajšem času kompenzira z prerazporeditvijo sredstev, ki jih ima na razpolago Republiška izobraževalna skupnost, in da se takoj začne obravnavati možnost za sistemsko ureditev tega vprašanja, ki bi omogočilo, da bi samoupravne interesne skupnosti v mnogo večji meri krile stroške delovanja študentskih in dijaških domov, zlasti pa še stroške celotnega vzgojnoizobraževalnega programa in stroške zaposlovanja osebja v domovih.

C – Zaposlovanje

1. Ugotavljamo, da v Sloveniji narašča nezaposlenost, ki v absolutnem in relativnem številu postaja vsega upoštevanja vredno dejstvo. V strukturi nezaposlenih prvič v zadnjih letih narašča število tistih s srednjo, višjo in visoko izobrazbo in med njimi število iskalcev prve zaposlitve.

Zato odločno obsojamo težnje, ki se pojavljajo ponekod v Sloveniji, da bi iskali vzrok za bistveno povečanje števila brezposelnih predvsem v pojavu tistih, ki izkoriščajo „ugodnosti“, ki jih prinaša socialni „status“ nezaposlene osebe.

2. Podpiramo usmeritve predloga družbenega plana Slovenije in plana zaposlovanja v SR Sloveniji v letu 1981, da lahko v delovnih organizacijah samo izjemoma podaljšujejo delovno razmerje delavcem, ki pridobijo pravico do upokojitve, da morajo skrbeti za prednostno zaposlovanje mladih strokovnih kadrov, za izvajanje programov prekvalifikacije „prežetkov svojih delavcev“, da morajo skupnosti za zaposlovanje skupaj z drugimi družbenimi dejavniki skrbeti za usposabljanje brezposelnih delavcev za njihovo ponovno vključitev v delo, in druge.

Poleg tega pa menimo, da je potrebno pri zaposlovanju dati prednost štipendistom in pripravnikom, da bi preprečili izrabljanje pripravnikov kot cenene delovne sile in rušenje celotnega sistema štipendiranja.

3. Ugotavljamo, da ni povsem prepričljiv optimizem v predlogu družbenega plana Slovenije, da bomo v Sloveniji do leta 1985 ponovno dosegli polno zaposlenost spričo dejstva, da obstoječa tehnološka struktura dela v okviru globalno znižane stopnje rasti zaposlenosti ne omogoča zaposlovanja strokovnega kadra, ki prihaja iz procesa izobraževanja.

Menimo, da „produktivno zaposlovanje“ samo po sebi ne bo rešilo tega problema. Zato je potrebno tudi iz tega vidika oceniti možnosti za postopno oživljanje gospodarske rasti, ki je začela padati mnogo hitreje, kot pa bi bilo to opravičljivo glede na doseženo stopnjo razvitosti proizvodnih sil, kar usodno zastruje tudi problem zaposlovanja.

D – Položaj mladih kmetovalcev

1. Zagotoviti je treba pogoje za hitrejšo vključevanje mladih kmetovalcev v proces intenzivne proizvodnje hrane z ureditvijo hitrejšega prenosa kmetij na mlade z kreditnimi pogoji za hitrejšo uveljavljanje združevanja dela, sredstev in zemlje. Mladi morajo vedeti in uveljavljati svoje življenjske cilje prej kot pri 50-letih.

2. Cene kmetijskih proizvodov bi se morale hitreje prilagajati cenam reprovizualnih ter se vsklajati med posameznimi panogami.

3. Razvoj hribovskega kmetijstva moramo širše obravnavati ter ga pogojiti tudi z razvojem infrastrukture na tem področju.

4. Zadrage bi morale izdelati plane kadrov, ki morajo zajeti tudi zadržne kmete ter na svojih posestvih zagotoviti delovna mesta za mlade kmetovalce za čas, ko čakajo na prevzem kmetije.

5. Zahtevamo, da se čimprej razreši vprašanje porodniškega dopusta in bolniškega staleža za zadržne kmete.

6. Zahtevamo, da se uvede taka davčna politika, ki bi izrazito stimulirala tržno proizvodnjo.

7. V programe izobraževanja v osnovnih šolah je treba vključiti tudi kmetijsko tematiko. Izobraževanje in osveščanje pa je treba izvršiti tudi med kmetovalci, zlasti o združevanju dela, sredstev in zemlje.

8. Kmetijske pospeševalne službe ali ustrezne druge institucije bi morale izdelati ustrezne modele in organizacijske oblike združevanja dela, sredstev in zemlje.

Republiška konference Zveze socialistične mladine Slovenije je na svoji problemski konferenci sprejela tudi sklep, s katerim nalaga vsem časopisom, katerih izdajatelj je Zveza socialistične mladine Slovenije, to je: Mladini, Tribuni, Katedri Časopisu za kritiko, znanosti, Problemom in Radiju Student, da v svojih programih dela in izdajanja prednostno obravnavajo družbeno-ekonomski položaj delavcev in s tem mladine, ter tako tudi sami prispevajo k široki aktivnosti ZSMS na tem področju.

proti dezinformaciji

MAGNETOGRAM POGOVORA S PREDSEDNIKOM REPUBLIŠKE KOMISIJE ZA ŠTIPENDIRANJE BORISOM FELDINOM

TV Dnevnik, 14. marec 1981, 19,40

Pogovor je vodil urednik TV Dnevnika Tomaž Terček.

Terček: Novi samoupravni sporazumi o štipendiranju še vedno niso sprejeti v vseh občinah. Njihovo uveljavljanje pa je že sprožilo vrsto zapletov med katerimi je seveda največji ta, da so nekateri študenti in dijaki po novih izračunih dobili celo manjše štipendije kot pa so jih imeli doslej. Tu seveda ne gre za peščico ljudi, saj prejema v Sloveniji več kot 38.000 mladih. Prav zato je v studiju predsednik republiške komisije za štipendiranje Boris Feldin. Kaj se je torej zgodilo, oziroma kako je do tega prišlo in kako boste ta zaplet razpletli?

Feldin: Skupna komisija je 24. februarja šele ugotovila, da so veljavni novi sporazumi v 46 občinah v tistem momentu. Takrat je bilo tudi dogovorjeno, da bodo obračuni po novih sporazumih opravljeni v mesecu marcu. Zato je sicer možno, da je prišlo kje že do izplačevanj, vendar dosedanje preverke, ki sem jih sam opravil, niso pokazale, da bi kdo dobil manj zaradi uveljavljanja novega sporazuma ampak predvsem je bilo to možno zaradi tehničnih, to pa so lahko tudi subjektivne ali objektivne težave. V novem samoupravnem sporazumu in ob njem smo se točno dogovorili, da če bi ob uveljavljanju tega sporazuma prišlo do tega, da bi kdo k po novem izračunu imel manj, tega ne bo uveljavljeno, ampak bodo vsi ki so prejeli do sedaj take štipendije, pa bi jih po novem imeli manj, imeli najmanj take.

Terček: Kaj pa večje, bodo imeli skorajda vsi?

Feldin: Skorajda vsi. Razumljivo pa da različno velike. Izračuni ki imamo opravljene vendarle kažejo, da se bodo povečali od 2 pa tja do 70 procentov. Različno od šolanja, od poklica, od študijskega uspeha in od socialnega stanja štipendista.

Terček: Kakšne so sedaj najvišje...

Feldin: Najvišja štipendija, ki jo lahko dobi kadrovski štipendist in je istočasno iz socialno ogrožene družine, kjer je manj kot 600.000 starih dinarjev dohodka na mesec v družini, lahko doseže pri odličnem učencu 705.400 starih dinarjev.

Terček: To pa je več kot tisti minimalni zjamčeni osebni dohodek?

Feldin: Zjamčeni osebni dohodek pa je v Sloveniji 443.000. Praviloma je to celo nekoliko več, kakor pa bo dobil, ko se bo pojavil v taisti organizaciji kot pripravnik.

Terček: Tovariš Feldin, zanima nas še tole. Do kakšnih zapletov, kot ste že sami rekli, bo verjetno prišlo najsibo iz subjektivnih ali objektivnih razlogov. Kdo jih bo moral reševati, ker to bo treba pa le čimhitreje?

Feldin: Mislim, da jih resnično lahko razrešujemo vse te stvari popolnoma normalno in z vso odgovornostjo in hitro preko strokovnih služb, preko mladinske organizacije za katero bi bilo dobro, da nas sproti opozarjajo, kjerkoli bi prihajalo do težav ali do krivega tolmačenja ali izvajanja sporazuma in sklepov in dogovorov. Tako da mislim da ni potrebno bojazni imeti, da bi se komerkoli lahko zgodila krivica. Če bi se v nekaterem trenutku, jo je možno tudi popraviti.

Terček: Hvala!

Medenasti obiti študentom!

Tovariši Iztok Lipovšek iz ljubljanskega Dnevnika, Branimir Nešović iz Dela tovariš predsednik Feldin in odgovorni iz republiške komisije za štipendiranje, so družno stopili v brambo ukrepov na področju štipendiranja in študentskega standarda sploh. Njihov nastop nas ne preseneča, ker vemo, da so ti člani sestavni del dezinformacijske politike, katere cilj je prikazati študente kot pijance in lenuše, zabavljake in brezdelneže, ki jim je „itak še predobro“. Lipovšku, ki v medenastem iz ljubljanskega Dnevnika posplošeno diskvalificira, namenjam posebno pozornost v posebnem članku v tej številki. Za predsednika Feldina povejmo, da mu je uspelo vsaj to, da je z demagoškim poudarjanjem najvišje vrednosti štipendije spjel pozornost za delavskih in kmečkih družin, na prekanje o tem, ali lahko nekdo dobi višjo štipendijo, kot pa je minimalni zjamčeni osebni dohodek. Demagogija skozi in skozi. „Republiški komite za štipendiranje pa tu imamo le za zvočnik splošne družbene usmeritve“ na področju socialne politike.

UREDNIŠTVO!

Delo 12. marec 81 str. 3

Spremembe štipendij

Uveljavitev sprememb samoupravnega sporazuma o štipendiranju – Razpon točk po novem od 400 do 1080 – Stimulacija za boljši učni uspeh

LJUBLJANA, 12. marca – Kot poroča republiški komite za štipendiranje, so na seji skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju na ravni republike dne 24. 2. 1981 sprejeli sklep, da se uveljavijo vse spremembe novih samoupravnih sporazumov o štipendiranju v občinah s 1. 1. 1981.

sprejela sklep, da se takemu štipendistu izplačuje štipendija v dosedanj višini.

Novi sporazumi vnašajo nekatere spremembe v kriterije in merila za kadrovsko štipendiranje kot tudi za štipendiranje iz združenih sredstev. Pri kadrovskem štipendiranju se je razpon točk spremenil od 350 do 850 v prejšnjem sporazumu na 400 do 1080 v novem sporazumu. S tem se bolj stimulira boljši učni uspeh, s čimer se nadomešča dosednji dodatek za hitrost študija. Ostaja pa dodatnih 200 točk za deficitarne poklice. Sprememba glede na določila prejšnjega sporazuma je v tem, da morajo deficitarnost posameznih poklicev širše družbeno verficirati v občini, doslej pa je to bilo prepričeno posameznim štipenditorjem.

Pri štipendiranju iz združenih sredstev pa je bistvena sprememba v tem, da se določa delež staršev k pokrivanju življenjskih stroškov različno glede na višino dohodka na družinskega člana.

(razpon od 0 do 75%). Doslej je bil ta delež staršev v višini 50% tega dohodka. Poleg tega pa se po novem sporazumu tudi štipendistu iz združenih sredstev stimulira učni uspeh.

Z vsemi spremembami se dosledneje uveljavlja načelo, da štipendija krije tisti del življenjskih stroškov, ki presegajo možnosti družine. V primeru, da učenec ali študent oziroma njegova družina nima nobenih dohodkov znaša štipendija največ 5.261 dinarjev za učenca oziroma 5.700 dinarjev za študenta, kar je več kot zjamčeni osebni dohodek delavca.

Pri določanju štipendij po merilih in kriterijih novih samoupravnih sporazumov bi lahko popravnih štipendistom pripadala nižja štipendija, kot so jo prejeli doslej, zato je skupna komisija podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju na ravni republike 21. 10. 1980

Po določilih novih samoupravnih sporazumov o štipendiranju se štipendije vsako leto valorizirajo ob začetku šolskega leta. Zaradi izjemnega porasta življenjskih stroškov v začetku leta 1981 pa bo izvršni odbor skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju na ravni republike 17. 3. 1981 obravnaval predlog za predčasno valorizacijo štipendij. Pripomni njamo pa, da so štipendije po takih merilih dosežene tam, kjer so štipenditorji že uveljavili sprejete obveznosti. Večina samoupravnih sporazumov v občinah je bila podpisana v mesecu februarju, zato je valorizacija in usklajevanje štipendij marsikje še v izvajanju.

TELEKS
Informativni tehnik dela

Delo 6. marec 81 str. 2

Za štipendije poslej četrtno več sredstev

Nov samoupravni sporazum o štipendiranju – Višje štipendije, a ne vsem – Doslej 46 občin

LJUBLJANA, 5. marca – Do danes je k samoupravnemu sporazumu o štipendiranju pristopilo 46 slovenskih občin, v šestih občinah pa niso zbrali dovolj podpisov delovnih organizacij, da bi sporazum veljal, v osemih občinah pa so ga sprejeli v različnem besedilu, ki ne zagotavlja uresničevanja enotne štipendijske politike v naši republiki.

To so temeljni podatki o sprejemanju novega samoupravnega sporazuma o štipendiranju, ki so jih na tiskovni konferenci posredovali zbranim novinarjem predstavniki podpisnikov družbenega dogovora o oblikovanju in izvajanju štipendijske politike v SR Sloveniji.

Z novim samoupravnim sporazumom se uveljavlja načelo, da ima vsaka podeljena štipendija kadrovski pomen. To velja tudi za štipendije iz združenih sredstev, ki jih podeljujejo poleg kadrovskih štipendij, s katerimi delovne organizacije neposredno štipendirajo učence in študente. Doslej so namreč bile štipendije iz združenih bolj socialno obarvane. To seveda ne pomeni, da bodo štipendije izgubile svojo socialno vlogo, še zlasti sedaj, ko zvišani življenjski stroški močno načenjajo štandard učencev in študentov.

V celoti bomo z uveljavitvijo novega sporazuma za štipendije iz združenih sredstev potrebovali 25 odstotkov več sredstev kot doslej. To ne pomeni nekakšnega splošnega, linearnega zvišanja štipendij, marveč zvišanje štipendij predvsem tistim, ki so tega najbolj potrebni, in sicer v nekaterih primerih celo za 70 odstotkov. Načeloma bodo bolj visoke štipendije dobili učenci in študenti, ki se šolajo zunaj kraja stalnega bivališča in živijo v domovih oziroma kot podnajemniki ter vozači. V vsakem primeru pa se štipendije ne bodo znižale, čeprav izračuni po novem sporazumu kažejo pri »premožnejših« tudi na to možnost. Taki štipendisti bodo obdržali štipendije v enakem znesku, kot so jih prejeli doslej.

Z novim sporazumom študentom ne bodo več izplačevali dodatka za sproti študij (ki je sedaj uzakonjen) in dodatek za študente in učence iz nerazvitih občin. V veljavi bo ostal dodatek za štipendiste, ki se izobražujejo za deficitarne poklice. Prav tako bodo učenci in študenti dobivali dodatek za dosežen uspeh, in sicer za prav dobrega in odličnega.

Samoupravni sporazum o štipendiranju bo dosledneje uveljavljal načelo, naj starši z višjimi dohodki več prispevajo za izobraževanje svojih otrok. Cenzus

za pridobitev štipendije iz združenih sredstev sedaj znaša 4.822 dinarjev. V družinah, kjer znaša dohodek na družinskega člana samo 15 odstotkov ali manj od omenjenega cenzusa, bo štipendist dobil najvišjo možno štipendijo (v ravni zagotovljenega minimalnega dohodka), z zviševanjem dohodka na družinskega člana pa se bo štipendija manjšala.

Cenzus za pridobitev kadrovske štipendije znaša 7.432 dinarjev, kar dejansko omogoča kadrovskim štipendistom, če posebej pa tistim, ki h kadrovski štipendiji prejemajo še razliko iz združenih sredstev, pravico do najvišjih štipendij, celo višjih od tistih, ki se podeljujejo iz Kraigherjevega sklada in so namenjene najboljšim študentom.

BRANIMIR NEŠOVIČ

STRAN 6

točka razno

Študent naj bo!

»Študent naj bo!« so ji dejali in jo poslali v mesto.

Postavila se je v prvo vrsto — na fakulteti pri vratih za vpis. Nato drugič pri okencu za oddajo prošnje za štipendijo in še tretjič s prošnjo za sprejem v študentski dom. Vrnila se je domov...

... Prišla je jesen. Obvestili so jo, da je sprejeta na »faks«, kot je slišala poimenovati novo šolsko ustanovo v mestu, ugodili so njeni prošnji za štipendijo — tistih stosedemdesetih starih točkakov je bila vesela! Sporočili pa so ji, da zanjo ni prostora v študentskem domu, da sicer izpolnjuje vse pogoje, a da je še več »težjih primerov«. Zapustila je domače holme, kmetijo...

Pisarila je oglese, vsako jutro zarana čakala pred tiskarnami na sveže in od barve še smrdelce jutranje časnike in nato bržela od ponudnika do ponudnika sobic. Za veliko kljuk je prišla, da bi jo po težavnem in dolgotrajnem tekanju le našla — sobico! Natanko dvakrat tri metre je bila velika z majhnim okencem »v svet«. Nato je dobila še »cimro« in vsak mesec je od svoje borne štipendije plačevala »temnico« s stopenjdesetimi točkami. Njena sestanovalka ravno toliko. Bili sta sočaki, da lahko vsaj kje spita, študirali sta tako ali veseli, da lahko vsaj kje hranili sta se po cenenih menzah. Vselej pa je denar, tudi tisti od staršev, pošel, še preden je prišla nova štipendija.

Naši sta si zaposlitev prek študentskega servisa kot čistilki v popoldanskem času. Nista bili slabo plačani. »Vidita, vse se draži...« je začel nekega dne razgovor lastnik sobice in jima najemino povisl na dvesto tisoč.

Včasih pa sta zašli tudi v študentsko naselje. Njuni tovariši so za večje sobe plačevali znatno manj. Tudi kuhali so si lahko. Tam pred blokci sta videli veliko avtomobilov, njihovi lastniki pa so bili stanovalci v naselju. Čez čas pa sta zvedeli, da gre presežek dohodka študentskega servisa, ki sta ga s svojim delom ustvarjali tudi sami, za pokrivanje razlike med ekonomsko in dejansko najemnino v študentskih domovih, v domovih, kjer za njiju, čeprav izpolnjujeta vse pogoje, ni prostora, saj so še »težji primeri«.

... Sedaj sta pričeli varčevati, kajti sklenili sta kupiti avto. Delata po ves dan, tudi študij sta zato malce zanemarili. Upata, da bosta z avtom in neopracenimi izpiti postali »težji primer« in prišli v študentski dom. Tam bo ceneje, saj bodo del najemnine »plačevali« tudi taki, kot sta danes sami — z dragimi in majhnimi sobicami in delom prek študentskega servisa. A bojita se le tega, da ne bo do tedaj, ko bosta privarčevali dovolj denarja za avto, za sprejem v študentski dom potrebnosti še potrdila za vikend in »težkih denarnic«, da o »vplivnih« starih sploh ne govorimo...

IZTOK LIPOVŠEK

TEORETSKA PRILOGA TRIBUNE

H KRITIKI POLITIČNE EKONOMIJE

(nadaljevanje)

Če opazujemo celoto enačb, v kateri najde menjalna vrednost nekega blaga svoj realen izraz, npr.:

1 vatel platna = 2 funta kave
1 vatel platna = 1/2 funta čaja
1 vatel platna = 8 funtov kruha itd.,

potem nam povedo te enačbe sicer le to, da je obči, družbeni delovni čas vpredmeten v enakih količinah v 1 vatlu platna, 2 funtih kave, 1/2 funta čaja itd. Ampak dejansko postanejo individualna dela, ki se v teh posebnih uporabnih vrednostih predstavljajo, le takrat obča in v tej obliki družbena dela, ko se resnično zamenjujejo med seboj v razmerjih trajanja del, ki so v njih vsebovana. 14 C Družbeni delovni čas eksistira tako rekoč le latentno v teh blagih in se razodene šele v procesu njihove zamenjave.

Naše izhodišče ni delo individuov kot skupnostno /delo/, temveč so obratno posebna dela privatnih individuov, dela, ki se potrdijo kot obča družbena dela šele v procesu zamenjave, ko odpravijo /in obenem ohranijo/ svoj prvotni značaj. Obče družbeno delo zato ni dokončana predpostavka, temveč postajajoč rezultat. In tako sledi ergibt sich iz tega nova težava, da morajo blaga po eni strani vstopati v proces zamenjave kot vpredmeten obči delovni čas, da pa je samo vpredmetenje delovnega časa individuov po drugi strani le produkt procesa zamenjave.

Vsako blago naj bi z otujitvijo svoje uporabne vrednosti, torej svoje prvobitne eksistence, prejelo eksistenco, ki mu kot menjalni vrednosti ustreza. Blago more zato podvojiti svojo eksistenco v procesu zamenjave. Po drugi strani je lahko njegova druga eksistenco kot menjalna vrednost sama le neko drugo blago, kajti v procesu zamenjave si stoje nasproti le blaga. Kako neko posebno neposredno predstaviti kot vpredmeten obči delovni čas, ali, kar je isto, kako individualnemu delovnemu času, ki je vpredmeten v nekem posebnem blagu, pridati /kar/ neposredno značaj občesti? Realen izraz menjalne vrednosti nekega blaga, tj., vsakega blaga kot občega ekvivalenta, se predstavlja z neskončno celoto enačb kot:

1 vatel platna = 2 funta kave
1 vatel platna = 1/2 funta čaja
1 vatel platna = 8 funtov kruha
1 vatel platna = 6 vatlov katuna
1 vatel platna = itd.

Ta predstavitev je bila v toliko teoretična, kolikor smo blago le mislili kot določen kvantum vpredmetenega občega delovnega časa. Obstoj nekega posebnega blaga kot občega ekvivalenta postane iz zgolj abstrakcije družbeni rezultat samega procesa zamenjave z enostavnim obratom gornjega zaporedja enačb. Torej npr.:

2 funta kave = 1 vatel platna
1/2 funta čaja = 1 vatel platna
8 funtov kruha = 1 vatel platna
6 vatlov katuna = 1 vatel platna.

S tem ko kava, čaj, kruh, katun, skratka vsa blaga, izrazijo delovni čas, ki ga vsebujejo, v platnu, se obratno menjalna vrednost platna razpre v vseh drugih blagih kot njegovih ekvivalentih in delovni čas, ki je vpredmeten v njem /platnu/, postane neposredno obči delovni čas, ki se v enaki meri predstavlja v različnih volumnih drugih blag. Z vsestranskim nastopom vseh drugih blag pred njim postane platno tukaj obči ekvivalent. Kot menjalna vrednost je vsako blago postalo mera vrednosti za vsa druga blaga.

Tukaj pa izločeno blago, nasprotno, postane, s tem ko merijo vsa blaga svojo menjalno vrednost v nekem posebnem blagu, adekvaten/ujemajoč obstoj menjalne vrednosti, njen obstoj kot obči ekvivalent. Nasprotno temu pa se neskončno zaporedje ali nekončnost enačb, v katerih se predstavlja menjalna vrednost vsakega blaga, skrči na eno samo enačbo z le dvema členoma. 2 funta kave = 1 vatel platna je dovršen izraz menjalne vrednosti kave, saj le v tem izrazu prikaže neposredno kot ekvivalent za določen kvantum vsakega drugega blaga. Znotraj procesa zamenjave torej postajajo/so prisotne/dasein/ zdaj blaga drugo za drugo kot menjalne vrednosti v obliki platna ali se tako drugo drugemu prikazujejo /prim. interpretativno drugačen prevod v MED 20-352; prejemalkina opomba/. Da so vsa blaga navezana med seboj kot menjalne vrednosti, kot le različni kvantumi vpredmetenega delovnega časa, se prikaže zdaj tako, da se kot menjalne vrednosti predstavljajo le različni kvantumi istega, predmeta, platna.

Obči delovni čas se zato s svoje strani predstavlja kot posebna reč, /kot/ blago ob drugih blagih in zunaj njih. Hkrati pa je enačba, v kateri se blago predstavlja za blago kot menjalna vrednost, npr. 2 funta kave = 1 vatel platna, takšna, da moramo izenačitev šele uresničiti. Le s svojo otujitvijo kot uporabna vrednost, ki je ta otujitev/ odvisna od tega, če se obnese kot predmet neke potrebe v procesu zamenjave, se dejansko spremeni iz svojega obstoja /kot/ kava v svoj obstoj /kot/ platno, privzame tako obliko občega ekvivalenta in postane dejansko menjalna vrednost za vsa druga blaga.

Nasprotno pa postane platno s tem, da se vsa druga blaga s svojo otujitvijo kot uporabne vrednosti spremene v platno, spreminjeni obstoj vseh drugih blag in le kot rezultat te spremembe vseh drugih blag vanj /postane/ neposredno vpredmetenje občega delovnega časa, tj., produkt vsestranske otujitve, odprava /z ohranitvijo/ individualnih del. Če tako blaga, da bi se prikazala drugo drugemu kot menjalne vrednosti, podvojijo svojo eksistenco, po-

Aragonski kmetje kot prostovoljci

dvoji tako svojo uporabno vrednost blago, ki je obči ekvivalent kot izključeno. Njegovi posebni uporabni vrednosti kot posebnega blaga se pridoda /še/ neka obča uporabna vrednost. Ta njegova uporabna vrednost je sama oblikovna določenost, tj., izhaja iz specifične vloge, ki jo igra, ko pred njim vsestransko nastopajo druga blaga v procesu zamenjave. Uporabna vrednost vsakega blaga kot predmeta posebne potrebe ima v različnih rokah različno vrednost, npr. drugačno vrednost v roki tistega, ki ga odsvoja, kot v roki tistega, ki si ga prisvoja. Blago, ki je kot obči ekvivalent izločeno, je zdaj predmet obče potrebe, ki je poglajna iz samega procesa zamenjave, in ima za vsakogar enako uporabno vrednost — da je nosilec menjalne vrednosti, obče sredstvo menjave.

Tako je v enem blagu razrešeno protislovje, ki ga vključuje blago kot takšno, — da je /kot/ posebna uporabna vrednost hkrati obči ekvivalent in /da je/ zato uporabna vrednost za vsakogar, obča uporabna vrednost. Medtem ko vsa druga blaga zdaj najprej predstavljajo svojo menjalno vrednost kot idealno izenačitev, ki se jo mora šele realizirati z izločenim blagom, se uporabna vrednost tega izločenega blaga prikaže, čeprav realna, kot zgolj formalen obstoj v procesu samem, /kot obstoj/, ki se ga lahko/more realizirati/-ti šele, ko se ga spremeni v dejansko uporabno vrednost. Prvotno se je blago predstavljalo kot blago nasploh, /kot/ v neki posebni uporabni vrednosti vpredmeten delovni čas. V procesu zamenjave se vsa blaga navezujejo na izločeno blago kot blago nasploh, na Blago, /na/ obstoj občega delovnega časa v neki posebni uporabni vrednosti. Vedenje posebnih blag nasprotuje zato /vedenju/ posebnega blaga kot občega /blaga/. 15D.

Vzajemno navezovanje posrednikov blaga na njihova dela kot obča družbena dela se predstavlja tako, da se navezujejo na svoja blaga kot menjalne vrednosti, /medtem ko se/ vzajemna navezanost blag drugo na drugo kot menjalnih vrednosti v procesu zamenjave /predstavlja/ kot njihova vsestranska navezanost na neko posebno blago kot adekvaten izraz njihove menjalne vrednosti, kar se nasprotno prikaže kot specifična navezanost tega posebnega blaga na vsa druga blaga in zato kot določen, tako rekoč samonikel/samoroden družbeni značaj neke reči. Posebno blago, ki predstavlja tako adekvaten obstoj menjalne vrednosti vseh blag, ali menjalno vrednost blag kot posebno, izločeno blago je — denar. Ta je kristalizacija menjalne vrednosti blag, ki jo ta /blaga/ sama obrazijo v procesu zamenjave. Medtem ko postajajo blaga znotraj procesa zamenjave zato drugo za drugo /blago/ kot uporabne vrednosti, ker si levijo celotno oblikovno določenost in se med seboj navezujejo v svoji neposredni snovni oblikovanosti, morajo, da bi se drugo drugemu prikazala kot menjalne vrednosti, privzeti novo oblikovno določenost, preiti postopoma k obrazjenju denarja. Denar ni simbol, je to ravno tako malo, kot je simbol obstoj uporabne vrednosti kot blago. Da se družbeno produkcijsko razmerje predstavlja kot predmet, ki je razpoložljiv /vorhaden/ zunaj/ mimo individua, in določene navezanosti, v katere vstopajo v produkcijskem procesu svojega družbenega življenja, kot specifične lastnosti neke reči, ta sprevrženost in se umišljena, temveč praznično realna mistifikacija označuje vse družbene oblike dela, ki postavlja menjalno vrednost. V denarju se le presenetljiveje prikaže kot v blago.

Nujne fizične lastnosti posebnega blaga, v katerem bi se naj kristalizirala denarnost /Geldsein/ vsega blaga, v kolikor izhajajo neposredno iz narave menjalne vrednosti, so poljubna deljivost, enakomernost delov in nerazlikovanost /Unterschiedslosigkeit/ vseh primerkov tega blaga. Kot snovnost občega delovnega časa

mora biti enakovrstna snovnost in sposobna, da predstavlja zgolj kvantitativne razlike. Druga nujna lastnost je trajnost njene uporabne vrednosti, ker jo mora ohraniti znotraj procesa zamenjave. Plemenite kovine imajo te lastnosti v posebni meri.

Ker denar ni produkt refleksije ali dogovora, temveč ga obrazi instinkt v procesu zamenjave, so vlogo/funkcijo denarja opravljala zelo različna, bolj ali manj neprimerna blaga. Nujnost, da se na določeni stopnji razvoja procesa zamenjave razdeljuje blagom polarne določenosti, da je eno uporabna vrednost in drugo menjalna vrednost, tako da figurira neko blago npr. kot menjalna vrednost, medtem ko je drugo odsvojeno kot uporabna vrednost, prinese s seboj, da igra sprva povsod blago ali tudi več blag z najbolj občo uporabno vrednostjo /le/ slučajno vlogo denarja. Če niso predmet neke neposredno prisotne potrebe, jim njihov obstoj kot snovno najpomembnejša sestavina bogastva zagotavlja nek bolj obči značaj kot drugim uporabnim vrednostim.

Neposredno menjalno trgovanje, samonikla oblika procesa zamenjave, predstavlja prej začetno preobračanje uporabnih vrednosti v blago, kot ono /preobračanje/ blag v denar. Menjalna vrednost ne prejme nikakršne proste oblikovanosti, temveč je še neposredno vezana na uporabno vrednost. Vidno je to v dvojem. Produktivna sama je v svoji celotni konstrukciji usmerjena k uporabni vrednosti, ne k menjalni vrednosti, in blago je zato le v meri, s katero presega /produkcija/ potrebe konzumpcije, /tako/ da uporabne vrednosti prenehajo biti uporabne vrednosti in postanejo sredstvo zamenjave.

Po drugi strani postanejo blago samo le znotraj meja neposredne uporabne vrednosti, čeprav je polarno razdeljena, tako da morajo blaga, ki jih posestniki blaga zamenjujejo, biti za vse uporabne vrednosti, vendar vsako za njegovega neposrednika. Dejansko se proces zamenjave blag prikaže prvotno tam, kjer občestva prenehajo, na njihovih mejah, nekaj točkah, kjer so stopila v kontakt z drugim občestvi, in ne v naročju samoniklega občestva. 16 Na obrobju se začneja menjalno trgovanje in udari od tod v osrčje občestva, na katero učinkuje razkrajajoče. Posebne uporabne vrednosti, ki postanejo blago v menjalnem trgovanju med različnimi občestvi, kot sužnji, živina, kovine, obrazijo zato večinoma znotraj samega občestva prvi denar.

Videli smo, kako se menjalna vrednost nekega blaga toliko bolj predstavlja kot menjalna vrednost, kolikor daljše je zaporedje njegovih ekvivalentov ali kolikor je sfera zamenjave za blago večja. Postopno širjenje menjalnega trgovanja, povečanje zamenjave in namnožitev blag, ki se pojavljajo v menjalnem trgovanju, razvijajo zato blago kot menjalno vrednost, silijo k obrazjenju denarja in njihov učinek na menjalno trgovanje povzroči neposredno njegov razkroj.

Ekonomisti imajo navado, da izpeljujejo denar iz vnanjih težav, ob katere zadene razširjeno menjalno trgovanje, pozabljajo pa pri tem, da izvirajo te težave iz razvoja menjalne vrednosti in torej družbenega dela kot občega dela. Npr.: blaga niso poljubno deljiva kot uporabne vrednosti, kar bi naj bila kot menjalne vrednosti. Ali, A-jevo blago je morda uporabna vrednost za B, medtem ko ni B-jevo blago uporabna vrednost za A-ja. Ali pa, da naj bi posestniki blaga potrebovali blaga, ki jih — kot nedeljiva — vzajemno zamenjujejo, v neenakih proporcijah vrednosti. Z drugimi besedami, s pretvezo, da opazujejo enostavno menjalno trgovanje, si ekonomisti ponazarjajo določene strani protislovja, ki ga zakriva obstoj blaga kot neposredne enotnosti uporabne vrednosti in menjalne vrednosti. Po drugi strani se nato oklepajo konsekvenco menjalnega trgovanja kot adekvatne oblike procesa zamenjave, ki je povezano le z določenimi tehničnimi nadlogami, za katere je denar

domiselno izmišljeno sredstvo /razbistritve nadlog; v MED 20-355 le sredstvo, pojasnila v slovarjih so nejasna za Auskunftsmittel; prevajalnik pojasnilo/. S tega povsem površinskega stališča je zato neki domiselni angleški ekonom pravilno domneval, da je denar zgolj materialni instrument, kot ladja ali parni stroj, vendar pa ne predstavitev nekega družbenega produkcijskega razmerja, in ni zato nikakršna ekonomska kategorija. Zato gre za zlorabo, ko se ga obravnava v politični ekonomiji, ki prav zares nima nič skupnega s tehnologijo.17

V svetu blag se predpostavlja razvito delitev dela, ali pa se /ta delitev/ neposredno predstavlja v raznovrstnosti uporabnih vrednosti, ki si stopajo kot posebna blaga nasproti in v katerih tičijo prav tako raznovrstni načini dela. Delitev dela, kot totalnost vseh posebnih produktivnih načinov zaposlitve, je celostna oblikovanost družbenega dela po svoji snovni strani, /in če/ jo opazujemo kot delo, ki producira uporabne vrednosti. Kot takšna pa obstaja /delitev dela/, s stališča blag in znotraj procesa zamenjave, le v svojem rezultatu, v posebnosti samih blag.

Zamenjava blag je proces, v katerem je družbena menjava snovi, tj., zamenjava posebnih produktov privatnih individuov, hkrati zaplojevanja določenih družbenih produkcijskih razmerij, v katera vstopajo individui v tej menjavi snovi. Procesirajoče navezanosti blag drugo na drugo se kristalizirajo kot razlikovane določitve občega ekvivalenta, in tako je proces zamenjave hkrati proces obrazenja denarja. Celota tega procesa, ki se predstavlja kot potekanje različnih procesov, je cirkulacija.

A. Nekaj o zgodovini analize blaga

Analiza blaga na delo v dvojni obliki, /ko je/ uporabna vrednost realno delo ali smotrna produktivna dejavnost, menjalna vrednost /pa/ delovni čas ali enako družbeno delo, je kritični sklepni rezultat več kot stoletje in pol dolgih raziskovanj klasične politične ekonomije, ki se začne v Angliji z Williamom Pettyem, v Franciji z Boisguillebertom, 18 sklene pa v Angliji z Ricardom, v Franciji s Sismondijem.

Petty razkroji uporabno vrednost v delo, ne da bi se slepil o naravni pogojenosti /prim. napačno v MED 20-356; prevajalkina opomba/ njegove ustvarjalne moči. Takoj dojame dejansko delo v njegovi družbeni celostni oblikovanosti, kot delitev dela. 19 Ta nazor o viru snovnega bogastva pri njem ne ostane, kot je temu tako pri njegovem sodobniku Hobbesu, bolj ali manj neploden, temveč ga vodi k politični aritmetiki, /k/ prvi obliki, kateri se politična ekonomija odmakne /izstopi iz prejšnje nerazlikovanosti različnih ved/znanj/ kot samostojna znanost. Menjalna vrednost pa je zanj, kar se prikaže v procesu zamenjave blag — denar, in sam denar /je zanj/ eksistirajoče blago — zlato in srebro. Ujet v predstave monetarnega sistema razloži posebno vrsto realnega dela, s katerim se oskrbimo z zlatom in srebrom, kot delo, ki postavlja menjalno vrednost: On dejansko misli, da občanskemu delu ni treba proizvajati neposredno uporabne vrednosti, temveč /mora proizvajati/ blago, neko uporabno vrednost, ki je sposobna, da se v procesu zamenjave s svojo otujitvijo predstavi kot zlato in srebro, tj., kot denar, tj., kot menjalna vrednost, tj., kot vpredmeteno obče delo. Njegov primer je prepričljiv prikaz, da spoznanje dela kot vira snovnega bogastva nikakor ne izključuje zmoto o določeni družbeni obliki, v kateri je delo vir menjalne vrednosti.

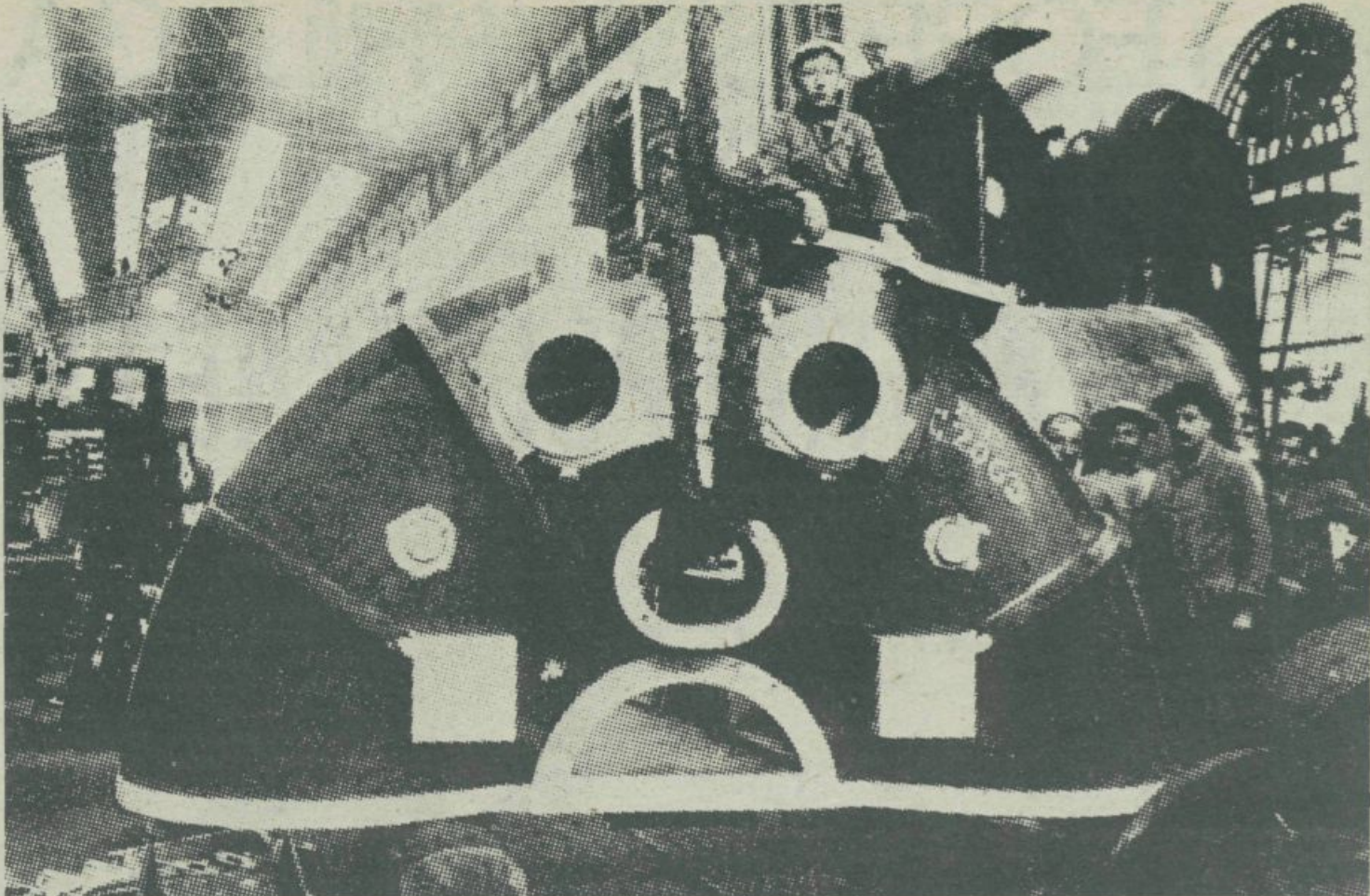
Boisguillebert s svoje strani razkroji, če že ne vede, pa dejansko menjalno vrednost blaga v delovni čas, s tem ko „resnično vrednost“ (la juste valeur) določi s pravilnim porporem, v katerem je delovni čas individuov razdeljen na posebne industrijske veje, in predstavi svobodno konkurenco kot družbeni proces, ki ustvarja ta pravilen porpore. Vendar se sočasno in v kontrastu s Pettyem on fanatično bori proti denarju, ki s svojo vmešanostjo moti naravno ravnotežje ali harmonijo zamenjave blaga in zahteva, fanatičen moloh, vse naravno bogastvo kot žrtev. Čejeta polemika proti denarju po eni strani povezana z določenimi historičnimi okoliščinami, ker se pač Boisguillebert vojskuje s slepo razdirajočim denarnim pohleptom dvora nekega Ludvika XIV., njegovih fanatičnih izterjevalcev davkov in njegova plemstva 20 medtem ko slavi Petty v denarnem pohlepu dejavni gon, ki vzpodbuja ljudstvo k industrijskemu razvoju in osvojitvi svetovnega trga, izskoči tukaj tudi hkrati globlje načelno nasprotje, ki se kot stalen kontrast ponavlja med pristno angleško in pristno francosko 21 ekonomijo. Boisguillebert vidi prav zares le snovno vsebino bogastva, uporabno vrednost, užitek 22 in zanj so občanska oblika dela, produkcija uporabnih vrednosti kot blag in proces zamenjave blag naravi primerna /naturgemaess/ družbena oblika, s katero /v kateri doseže individualno delo oni namen /namreč: užitek, naslado/. Kjer stopi predenjen specifičen značaj občanskega bogastva, kot mu v denarju, verjame, da gre za vmešavanje samozvanih tujih elementov, in se razvname zoper občansko delo v eni obliki, medtem ko ga hkrati v drugi obliki utopistično slavi /verklaeren: razjasniti, poveljati, slaviti, spremeniti/.23 Boisguillebert priskrbi dokaz, da lahko obravnavamo delovni čas kot mero velikosti vrednosti, čeprav je delo, ki je vpredmeteno v menjalni vrednosti blag in merjeno s časom, /zmotno/ zamenjano /pomešano z neposredno naravno dejavnostjo individuov.

Prvo zavestno, skoraj trivialno jasno analizo menjalne vrednosti na delovni čas najdemo pri nekem človeku novega sveta, kjer se občanska produkcijska razmerja, importirana sočasno z njihovimi nosilci, hitro pognala v novih tleh, ki so svoj primanjkljaj zgodo vinske tradicije izravnavala z obiljem humasa. Ta človek je Benjamin Franklin, ki je v svojem mladostnem delu, napisano 1719, natisnje nio 1721, formulirali temeljni zakon moderne politične ekonomije.24 Zanj je nujno, da poiščemo /kot nadomestilo za/ ple menite kovine drugo mero vrednosti. Ta naj bi bila delo.

„Z delom lahko prav tako dobro merimo vrednost srebra kot vseh drugih reči. Privzemimo podmeno, da je nekdo zato zaposlen, da bi producira žitno zrnje, medtem ko nekdo drug kopije srebro in ga rafinira. Ob koncu leta ali kakršnegakoli določenega časovnega obdobja sta polni meri obeh izdelkov, žitnega zrnja in srebra, naravni ceni obeh, in če je enega 20 bušlov, drugega 20 unč, potem je unča srebra vrednost dela, ki je potrošeno za produkcijo bušla zrnja. Če pa lahko z odkritjem bližnjih in dostopnejših, donosnejših žil človek sedaj producira 40 unč srebra z isto lahkotnostjo kot prej 20, in ostane za produkcijo 20 bušlov žitnega zrnja potrebno isto delo /kot prej/, potem 2 unči srebra ne bosta vredni več kot isto delo, ki je bilo potrošeno za produkcijo bušla žitnega zrnja, in bušel, ki je prej veljal 1 unčo, bo poslej 2, ceteris paribus /lat., v enakih okoliščinah/. Zato moramo bogastvo neke dežele ocenjevati s kvantiteto dela, ki so jo njeni prebivalci sposobni kupiti.“25

Delovni čas se pri Franklinu nemudoma ekonomistično predstavi kot mera vrednosti. Sprememba dejanskih produktov v menjalne vrednosti je samoumevna, in gre le za to, da najdemo mero velikosti vrednosti.

„Ker“, pravi on, „trgovanje ni nič drugega kot zamenjava dela z delom, se najpravišeje oceni vrednost vseh reči z delom.“26

Če nadomestimo besedo delo tukaj z dejansko delo, potem nemudoma odkrijemo pomešanje dela v eni obliki z delom v drugi obliki. Ker obstoji trgovanje v zamenjavi dela čevljarja, dela rudarja, dela predilca, dela slikarja itd., se vrednost škornjev najprimerneje oceni v delu slikarja? Franklin je nasprotno menil, da se vrednost škornjev, rudnin, prediva, slik itd. določa z abstraktnim delom, ki nima nobene posebne kvalitete in je zato merljivo zgolj s kvantiteto.27 Ker pa ni dela, ki je vsebovano v menjalni vrednosti, razvil kot abstraktno obče, /kot/ iz vsestranske otujitve individualnih del izvirajoče družbeno delo, je nujno spregledal denar kot neposredno obliko eksistence tega otujenega dela. Denar in delo, ki postavlja menjalno vrednost, zanj zato nista nikakor povezana, temveč je /zanj/ denar mnogo bolj instrument, ki se ga je vneslo od zunaj v zamenjavo zaradi tehnične udobnosti /lagodnosti.28 Franklinova analiza menjalne vrednosti je ostala brez neposrednega vpliva na občo pot znanosti, ker je posamezna vprašanja politične ekonomije obravnaval le ob določenih praktičnih priložnostih.

Nasprotje med dejansko koristnim delom in delom, ki postavlja menjalno vrednost, je Evropo 18. stoletja burilo v obliki problema: katera posebna vrsta dela naj bi bila vir občanskemu bogastvu? Predpostavili so torej, da ne ustvarja vsako delo, ki se udejanja v uporabnih vrednostih ali dobavlja produkte, zato že neposredno bogastvo. Fiziokratom pa, kot njihovim nasprotnikom, ni toliko pekoče sporno vprašanje, katero delo ustvarja vrednost, kot je to, katero ustvarja presežno vrednost. Obravnavajo torej problem v zapletenejši obliki, preden so ga rešili v njegovi elementarni obliki, kakor vodi zgodovinska pot vseh znanosti skozi množico križarjenj in blodenj /Kreuz-und Querzuege/, preden dospejo do svojega dejanskega izhodišča. Od drugih graditeljev se znanost razlikuje v toliko, ker ne zarisuje le gradov v oblakih, temveč izvede tudi posamezna nadstropja, v katerih se lahko biva, preden položi temeljni kamen.

Medtem ko se ne zadržujemo dlje pri fiziokratih in preidemo celo vrsto italijanskih ekonomistov, ki so se dotaknili pravilne analize blaga z bolj ali manj točnimi domisleki29, se obrnemo nemudoma k prvemu Britancu, ki je obdelal celoten sistem občanske ekonomije, k siru Jamesu Steuartu.30 Kot se pri njem abstraktne kategorije politične ekonomije šele ločujejo od svoje snovne vsebine in se prikazujejo pretakajoče in nihajoče, je temu tako tudi s tisto /namreč: kategorijo/ menjalne vrednosti. Na enem mestu

določi realno vrednost z delovnim časom /what a workman can perform in a day /kar lahko delavec izdelal v enem dnevu, tudi: kar zmore; vsi prevodi tujejezičnih navedb so po MEW, če ni označeno drugače/, ob njem pa povsem konfuzno figurirata še plača in surovi/neobdelani material.31 Na nekem drugem mestu izstopi še očitneje bojevanje s snovno vsebino. Naravni material, ki je vsebovan v nekem blagu, npr. srebro v neki srebrni pletenini, imenuje njegovo /blaga/ notranjo vrednost (intrinsic worth), medtem ko imenuje delovni čas, ki je v njem vsebovan, njegovo uporabno vrednost (useful value).

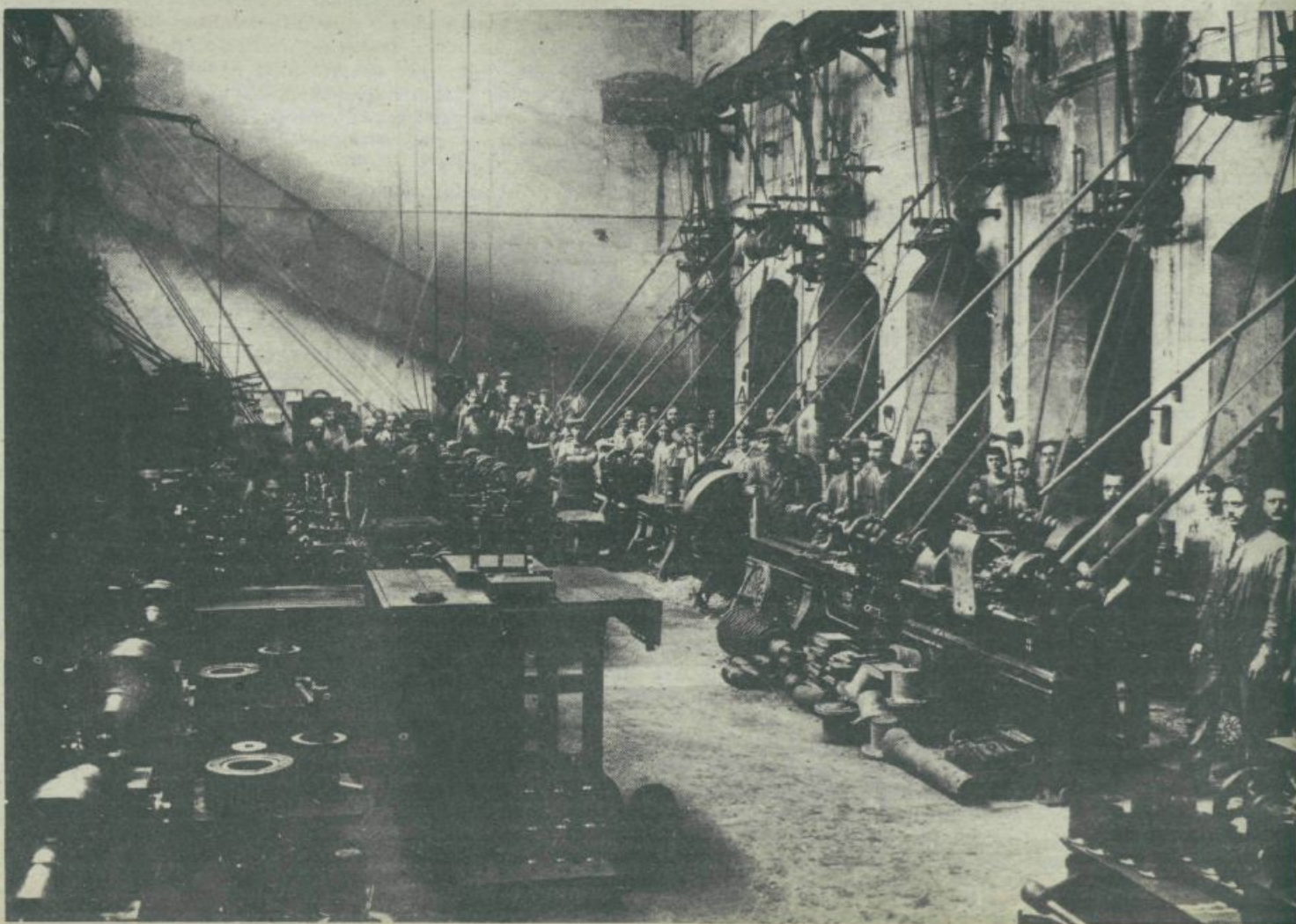
„Prvo je,“ pravi, „nekaj samo na sebi realnega ... uporabno vrednost pa moramo, nasprotno, oceniti glede na delo, ki je /nekoga/ stalo, da ga je /blago/ produciral. Delo, ki je potrošeno za modifikacijo snovi, predstavlja obrok časa nekega človeka.“32

Kar odlikuje Steuarta pred njegovimi predhodniki in nasledniki, je ostro razločevanje med specifično družbenim delom, ki se predstavlja v menjalni vrednosti, in realnim delom, ki pridelal /v smislu: otroka ji je pridelal/ uporabne vrednosti.

„Delo“, pravi, ki s svojo otujitvijo (alienation) ustvarja obči ekvivalent (universal equivalent), imenujem industrija.“

Dela kot industrija ne razločuje le od realnega dela, temveč /tudi (?)/ od drugih družbenih oblik dela. Ono /delo kot industrija/ mu je občanska oblika dela v nasprotju z antičnimi in srednjeveškimi oblikami. Še zlasti ga zanima nasprotje med občanskim in fevdalnim delom, slednje je sam opazoval v fazi njegovega /fevdalnega dela/ propada tako na Škotskem kot na svojih dolgih potovanjih po kontinentu /Evropi/. Steuart je zelo dobro vedel, da je prejel izdelek oblike blaga tudi v predobčanskih obdobjih in blago obliko denarja, vendar obširno izpriča, da pripadata blago kot elementarna osnovna oblika bogastva in otujitev kot vladajoča oblika prisvajanja le občanski dobi produkcije, da je torej značaj dela, ki postavlja menjalno vrednost, specifično občanski.33

Potem ko se je po vrsti domnevalo, da so dejanski vir bogastva posebne oblike realnega dela kot agrikultura, manufaktura, ladjarstvo, trgovanje itd., je Adam Smith razglasil /oklical delo nasploh, in sicer v njegovi družbeni celostni oblikovanosti, kot delitev dela, za edini vir snovnega bogastva ali uporabnih vrednosti. Medtem ko tukaj povsem izpregleda naravni element, mu sledi v sfero družbene bogastva, menjalne vrednosti. Adam določi kajpada vrednost

blaga z delovnim časom, ki je v njem vsebovan, preloži pa nato znova dejanskost te določitve blaga v predadamske čase.

Z drugimi besedami, kar se mu prikaže resnično s stališča enostavnega blaga, mu postane nejasno, kakor hitro ga nadomestijo višje in zapletenejše oblike kapitala, meznega dela, zemljiške rente ipd. To izrazi tako, da pravi, kako se je vrednost blag merila z delovnim časom, ki je v njih vsebovan, v paradise lost /zgubljenem paradizu; tudi Miltonov ep/ občanstva, ko si ljudje še niso stali nasproti kot kapitalisti, mezdni delavci, zemljiški posestniki, zakupniki, oderuhi, temveč le kot enostavni producenti blag in zamenjevalci blag. Nenehno zamenjuje določitev vrednosti blag z delovnim časom, ki je v njih vsebovan, z določitvijo njihovih vrednosti z vrednostjo dela, povsod niha v podrobni izpeljavi in izpregleda/nadomesti objektivno zenačitev /Gleichung/ ki jo družbeni procesi nasilno izvajajo med neenakimi deli /Arbeit/, za/s subjektivno enakopravnost/-jo /prva inačica po popravku v osebni izvodu; druga v izdaji 1859; opomba redakcije MEW/.34 Prehod od dejanskega dela k delu, ki postavlja menjalno vrednost, tj., k občanskemu delu v njegovi osnovni obliki, poizkuša nekako izvesti z delitvijo dela. Kakor je sedaj pravilno, da privatna zamenjava predpostavlja delitev dela, tako je napačno, da predpostavlja delitev dela privatno zamenjavo. Pri Perujcih npr. je bilo delo izjemno deljeno, čeprav se ni dogajala nikakršna privatna zamenjava, nobena zamenjava produktov kot blag.

David Ricardo obdela najjasnejše določitev vrednosti blaga z delovnim časom — v nasprotju z Adamom Smithom — in pokaže, da obvladuje ta zakon tudi na videz še tako nasprotujoča občanska produkcijska razmerja. Ricardove raziskave se omejujejo izključno na velikost vrednosti, in v zvezi s to vsaj slutiti, da je udeležanje zakona odvisno od določenih zgodovinskih predpostavk. Pravi namreč, da velja določitev velikosti vrednosti z delovnim časom le za blaga,

„ki jih lahko industrija poljubno namnoži in obvladuje njih produkcijo neomejena konkurenca.“35

Prav res pomeni to le, da predpostavlja zakon za svoj popoln razvoj družbo velike industrijske produkcije in svobodne konkurence, tj., moderno občansko družbo. Sicer pa gleda Ricardo na občansko obliko dela kot na večno naravno obliko družbenega dela. /Praribiču in pralovcu pusti, da kot posestnika blaga zamenjujeta takoj med seboj ribe in divjačino v razmerju, ki ustreza delovnemu času opredmetenemu /prevajalka: vpredmetenemu/ v teh menjalnih vrednostih. Ob tej priliki zaide v anahronizem, da si praribič in pralovec za računanje /prevajalka: obračun/ svojih delovnih instrumentov pomagata z anuitetnimi tabelami, ki so bile leta 1817 v rabi na londonski borzi. Paralelogrami g. Owena,8 so videti /prevajalka: so prikazani kot/ edina družbena oblika, ki jo je poznal razen meščanske /prevajalka: ki jo je ob občanski še poznal/. (Ta del po slov. prevodu Kapitala I.)/ Čeprav ujet v ta občanski horizont, je Ricardo razstavil občansko ekomijo, ki izgleda v globini povsem drugače, kot se prikazuje na površini, s takšno teoretsko ostrino, da je lahko lord Brougham o njem dejal:

„Mr. Ricardo seemed as if he had dropped from an other planet /g. Ricardo se prikaže, kakor da bi padel z drugega planeta/.

V direktni polemiki z Ricardom je Sismondi poudaril tako specifično družbeni značaj dela, ki postavlja menjalno vrednost36 kot tudi to/, da je za „značaj našega ekonomskega napredka“ /značilna/ redukcija velikosti vrednosti na nujni delovni čas, na

„razmerje med potrebo celotne družbe in kvantiteto dela, ki zadošča, da zadostimo to potrebo.“37

Sismondi ni več ujet v Boisguillebertovo predstavo, da denar ponareja delo, ki postavlja menjalno vrednost, ampak denuncira veliki industrijski kapital, kakor je Boisguillebert denar. Če potegne Ricardo s svojo politično ekonomijo brezobzirno tudi poslednjo konsekvenco in jo tako sklene, potem dopolni Sismondi ta sklep, ko predstavi dvom /politične ekonomije/ vase.

Ker je Ricardo, kot tisti, ki je dovršil klasično politično ekonomijo, najčisteje formuliral določitev menjalne vrednosti z delovnim časom in jo tudi najčisteje razvil, se seveda skoncentrira nanj polemika, ki jo je vzdignila ekonomska stran. Če odvezujemo tej polemiki večinoma neslano/trapasto38 obliko, potem jo lahko povzamemo v naslednjih točkah:

Prvič: Delo samo ima menjalno vrednost in različna dela imajo različno vrednost. Pomanjkljiv krog je, če merimo menjalno vrednost z menjalno vrednostjo, ker potrebuje sama mereča menjalna vrednost znova mero. Ta očitek se razreši v problem: če je dan delovni čas kot immanentna mera menjalne vrednosti, /kako/ iz te podlage razviti delovno mezdo. Odgovor na to daje nauk o meznem delu.

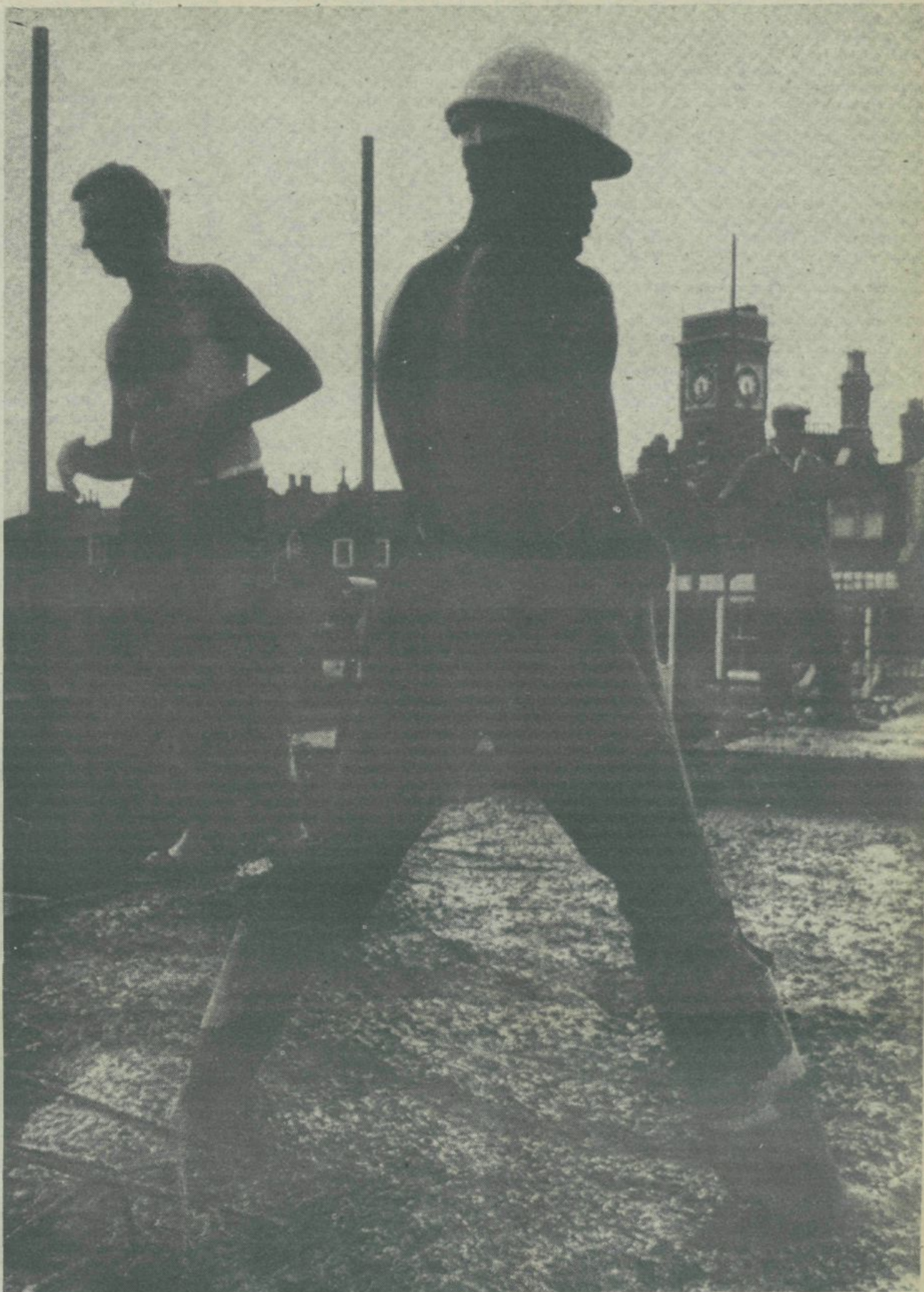
Drugič: Če je menjalna vrednost nekega produkta enaka delovnemu času, je menjalna vrednost enega delovnega dne enaka njegovemu produktu. Ali, delovna mezda mora biti enaka produktu dela.39

Resnično pa je prav nasprotno. Ergo. Ta očitek se razreši v problem: /Kako vodi produkcija na podlagi menjalne vrednosti, ki jo določa zgolj delovni čas, do takega rezultata, da je menjalna vrednost dela manjša kakor menjalna vrednost /prevajalka: manjša od menjalne vrednosti/ njegovega produkta. (Ta del po Kapitalu I.)/ Ta problem bomo razvili pri opazovanju kapitala.

Tretjič: Tržna cena blaga pade pod njegovo menjalno vrednost ali pa se dvigne nad njo, kakor se menjuje razmerje med povpraševanjem in ponudbo/prinašanjem /Zufuhr/. Menjalna vrednost blag je zato določena z razmerjem med povpraševanjem in ponudbo in ne z delovnim časom, ki je v njem /blagu/ vsebovan. Prav res je v tem nenavadnem zaključku navrženo le vprašanje, kako se na osnovi menjalne vrednosti razvije tržna cena, ki se od nje razlikuje, ali pravilneje, kako se zakon menjalne vrednosti udeležanja le v svojem lastnem nasprotju. Problem razreši nauk o konkurenci.

Četrtrič: Poslednje protislovje in na videz najudarnejše, če ni, kot je običajno, zastavljeno v obliki čudnega eksempla: če ni menjalna vrednost nič drugega kot delovni čas, ki je vsebovan v blagu, od kod menjalna vrednost blagu, ki ne vsebuje dela, ali z drugimi besedami, od kod menjalna vrednost naravnim močem? Ta problem razreši nauk o zemljiški renti.

(konec 2. nadaljevanja)

opombe

14C. Popravljen v osebni izvodu: (1859) v razmerju njihovih trajanj. /Popravek redakcije MEW/

15D. Na isti izraz naletimo pri Genovesiju. /Marxova zaznamba v osebni izvodu; dodala redakcija M.vv/

16. Aristotel pripominja isto o privatni družini kot prvotnem občestvu. Vendar je prvotna oblika družine rodovna družina, šele historična analiza pokaže, da se iz te razvije privatna družina. „Kajti v prvotni skupnosti /ta pa je družina/ očitno ni bilo nujnosti za njo (namreč menjavo).“ (n.nm.)

17. „Denar je v resnici le instrument za dejavnost /na/kupa in prodaje“ (vendar kaj razumete Vi, prosim, s kupom in prodajo?) „in opazovanje njega /denarja/ oblikuje ravno tako malo del znanosti politične ekonomije kot opazovanje ladij ali parnih strojev ali kateregakoli instrumenta, ki se ga uporablja za olajšanje produkcije in razpodelitve bogastva.“ (Th. Hodgskin, Popular Political Economy etc., London 1827, str. 178, 179).

18. Delo, ki bi primerjalo spise in značaj Pettya in Boisguilleberta, bi, če odmišlimo ščemečo luč, ki bi jo vrglo na socialna nasprotja med Anglijo in Francijo ob koncu 17. in na začetku 18. stoletja, genetično predstavilo nacionalni kontrast med angleško in francosko politično ekonomijo. Isti kontrast se ponovi v zaključku med Ricardom in Sismondijem.

19. Petty je razvil delo tudi kot produktivno moč, in sicer s še boljše zastavitvijo kot Adam Smith: „An essay concerning the multiplication of mankind etc.“, 3. izdaja 1686, str. 35/36. Ne prikaže le na primeru fabrikacije žepne ure prednosti delitve dela za produkcijo, kot je to storil kasneje Adam Smith za fabrikacijo igle, temveč hkrati z opazovanjem mesta in celotne dežele z gledišča velikih tovarniških ustanov.

„Spectator“ na 26. november 1711 se navezuje/sklicuje na to „illustration of the admirable Sir William Petty /pojasnilo občudovanja vrednega sira Williama Pettya; prevod redakcije MEW, tako tudi v naslednjih primerih/. MacCulloch zato napačno domneva, da zamenjuje Spectator Pettya z nekim 40 let mlajšim pisateljem.

(Glej: MacCulloch, „The Literature of Political Economy, a classified catalogue,“ London 1845, str. 1o2). Petty se čuti utemeljitelja neke nove znanosti. Njegova metoda, pravi, ni „tista običajna“. Namesto da bi spletel vrsto komparativnih in superlativnih argumentov, je on podvzel /nekaj/, o čemer bo govoril in terms of number, weight or measure /s številkami, težami ali merami/, uporabljal edinole argumente, ki so izpeljani iz čutne izkušnje, in opazoval le takšne vzroke, as have visible foundations in nature /ki imajo vidno podlago v naravi/.

Opazovanju drugih prepušča vzroke, ki so odvisni od mutable minds, opinions, appetites and passions of particular men /spremenljivih pogledov, mnenj, nagnjenj in strasti posameznikov/. („Political Arithmetic etc.“, London 1699, Predgovor.) Njegova genialna drznost se pokaže npr. v predlogu, da se naj vse prebivalce in premočnine Irske in hribovske Škotske transportira v preostali del Velike Britanije. S tem bi prihranili delovni čas, povečali produktivno moč dela in „obogatili in okrepili kralja in njegove podložnike“. („Political Arithmetic“, 4. pogl. /str. 225/.). Ali v tistem poglavju njegove politične aritmetike, v katerem dokazuje poklicanost Anglije, da osvoji svetovni trg, v času, ko je Holandija še igrala vodilno vlogo kot trgovski narod in se je zdela, da postaja Francija vladajoča trgovska sila: „That the king of England's subjects have stock competent and convenient to drive trade of the whole commer-

cial world" /da imajo podložniki angleškega kralja ustrezen in zadosten kapital, da bi opravljali posle celotnega komercialnega/trgovskega sveta"/ (n.m., 10 pogl. /str. 272/).

„That the impediments of England's greatness are but contingent and removeable /da so ovire angleškemu veličastju le slučajne in jih je moči odstraniti"/ (str. 247 n.). Izviren humor preveva vse njegove spise. Tako pokaže npr., da se je dogodilo po naravni poti, ko je Holandija, takrat prav tako vzorčna dežela za angleške ekonomiste, kot je sedaj Anglija za kontinentalne ekonomiste, osvojila svetovni trg „without sch angelical wits and judgments, as some attribute to the Hollanders /brez božjih domislic in razuma, kot to nekateri pripisujejo Holandcem"/ (n.n.m. str. 175/176). Zagovarja svobodo vesti kot pogoj trgovanju, „ker bi naj revni bili marljivi in menili, da sta delo in industrija obvezi do boga, dokler jim dovolimo, da mislijo, kako naj bi oni, ki so manj bogati, imeli več domiselnosti in razuma v božjih rečeh, ki jih pojmujejo kot posebno lastnino revnih“. Trgovanje se zato naj „ne fiksira na katerokoli že religijo, temveč prej na heterodoksni del celote“ (n.n.m. str. 183-186). Zagovarja posebne javne dajatve na malopridneže, ker je za občinstvo vendar boljše, da samo sebe obdavči na malopridneže, kot da dopusti, da obdavčijo oni njega (n.n.m. str. 199).

Nasprotno pa zavrača davke, ki prenašajo bogastvo iz rok industrije v /roke/ tistih, ki „ne delajo drugega, kot jedo, pijejo, pojejo, igrajo, plešejo in zganjajo metafiziko“ (n.n.m. str. 199; redakcija MEW). Pettyjevi spisi so tako rekoč knjigotrska redkost in dosegljivi le raztreseni po slabih starih izdajah, kar je toliko bolj nenavadno, ker William Petty ni le oče angleške politične ekonomije, temveč tudi prednik Henryja Pettyja alias marquisa of Lansdowne, nestorja angleških whigov. Vendar bi družina Lansdowne komaj lahko pripravila celotno izdajo Pettyjevih del brez uvodnega življenjepisa avtorja, in tudi tukaj velja, kar /velja/ za večino origines /začetkov/ velikih whigovskih družin, the less said of them the better /manj ko se o njih govori, toliko bolje/. Miselnostno drži, vendar do obisti frivolni vojaški kirurgus, ki je imel nagnjenje tako za pustošenje Irske pod Cromwellovo egido (zaščito; prevajalkino dopolnilo), kot za priklečepazenje potrebnega naslova baroneta pod Karlom II., je komaj primeren za javno razkazovanje /kot/ slika pradedu/prednika. Ob tem poizkuša Petty v večini spisov, ki jih je izdal zaživa, dokazati, da je Anglija cvetela pod Karlom II., kar je za dedne exploiters /of; prevajalka/ „glorious revolution“ /slave polne revolucije/ /le nekoliko/ heterodoksni pogled.

20. V nasprotju s „črno finančno umetnostjo /čarovnijo-goljufijo; prevajalka/ tistega časa pravi Boisguillebert: „Finančna umetnost ni nič drugega kot poglobljeno poznavanje interesov kmetijstva in trgovanja.“ („Le detail de la France“ 167. Izdaja Eugena Daira „Economistes financiers du XVIII. siecle“, Pariz 1843, zv. I, str. 241).

21. Wne romansko ekonomijo, kajti Italijani obeh šol, neapeljske in milanske, ponavljajo nasprotje med angleško in francosko ekonomijo, medtem ko so Španci zgodnejšega obdobja ali zgolj merkantilisti ali modificirani merkantilisti kot Ustariz ali pa se, kot Jovellanos (glej njegove „Obras“, Barcelona 1839/40), drže z Adamom Smithom „pravilne sredine“.

22. „Resnično bogastvo... je popolno uživanje ne le življenjskih potreb, temveč tudi obilja in vsega tega, kar razveseljuje čute.“ (Boisguillebert, „Dissertation sur la nature de la richesse etc.“, n.n.m. str. 403). Vendar, medtem ko je bil Petty frivolen drznež, ki je užival pri plenjenju in bil brez značaja, je Boisguillebert, čeprav eden intendantov Ludvika XIV., nastopil v korist zatiranih razredov s prav toliko duha kot drznosti.

23. Francoski socializem v Proudhonovi obliki muči ista nacionalna dedna nadloga.

24. Franklin, B., „The Works of etc.“ izdal I. Sparks, zv. II, Boston 1836: „A modest inquiry into the nature and necessity of a paper currency.“

25. N.n.m. str. 265. „Thus the riches of a country are to be valued by the quantity of labour its inhabitants are able to purchase.“

26. „Trade in general being nothing else but the exchange of labour for labour, the value of all things is, as I have said before, most justly measured by labour“ (n.n.m. str. 267).

27. N.n.m. „Remarks and facts relative to the American paper money“, 1764.

28. Glej „Papers on American Politics“; „Remarks and facts relative to the American paper money“, 1764 (n.n.m.).

29. Glej npr. Galiani, „Della Moneta“, zv. III, v „Scrittori classici Italiani di Economia Politica“. (Izdal Custodi) Parte Moderna, Milano 1803. „Napor“ (fatica), pravi, „je edino, kar daje posamezni reči vrednost.“ str. 74. Značilna za južnjaka je označitev dela za fatica.

30. Steuartovo delo „An Inquiry into the principles of political economy, being an essay on the science of domestic policy in free nations“ je izšlo prvič 1767 v dveh kvartnih zvezkih v Londonu, deset let pred „Wealt of Nations“ Adam Smitha. Navajam po dublinski izdaji iz l. 1770.

31. Steuart, n.n.m. zv. I, str. 181-183.

32. Steuart, n.n.m. zv. I, str. 361/32: „represents a portion of a man's time“.

33. Patriarhalno agrikulturo, ki je usmerjena neposredno k stvarjanju uporabnih vrednosti za posestnika zemlje, razloži kot „zlorabo“, sicer

ne v Šparti ali v Rimu ali celo v Atenah, vsekakor pa v industrijskih deželah 18. stoletja. Ta „abusive agriculture /to zlorabljen poljedeljsvo/“ ni nikakršna „trade /posel“, temveč zgolj „sredstvo subsistence /živež/“. Kot je občanska agrikultura očistila deželo odvečnih ust, tako je občanska manufaktura tovarno odvečnih rok.

34. Tako npr. pravi Adam Smith: „Enake kvantitete dela morajo imeti v vseh časih in vsepovsod za tistega, ki dela, enako vrednost. S svojim normalnim zdravstvenim stanjem, močjo in dejavnostjo in s poprečno stopnjo spretnosti, ki mu je lastna, mora zmeraj dati praviški obrok svojega miru, svobode in svoje sreče. Kakršne koli so že kvantitete blag, ki jih prejme kot nagrado za svoje delo, cena, ki jo plača, je zmeraj ista. Ta cena lahko kupi enkrat večjo, drugič manjšo kvantiteto blag, vendar zgolj za to, ker se menjuje njihova /blag/ vrednost, ne pa vrednost dela, ki jih kupuje. Delo samo torej nikdar ne ocenjuje svoje lastne vrednosti. Je torej realna cena blaga etc.“ /Wealth of Nations“, knjig. I, 5. pogl./

35. Ricardo, David, „On the principles of political economy and taxation“, 3. izdaja, London 1821, str. 3.

36. Sismondi, „Etudes sur l'economie politique“, zv. II, Bruxelles 1838. „Nasprotje med uporabno vrednostjo in menjalno vrednostjo je kupčevanje speljalo celotno stvar.“ /MEID II-405: „Trgovina je reducirala vse stvari na nasprotje med uporabno in menjalno vrednostjo.“; prevajalkino dopolnilo/ St. 162.

37. Sismondi, n.n.m. str. 163-166n.

38. Najbolj neslana/trapasta gotovo pri J. B. Sayu v njegovih anotacijah h Constancievemu francoskemu prevodu Ricarda in pikolovsko najbolj prevzetna pri gospodu Macleodu v „Theory of Exchanges“, ki je izšla nedavno – v Londonu 1858. /Gre za 4. poglavje knjige Henryja Dunninga Macleoda „The Elements of Political Economy. Pojasnilo redakcije MEW.“

39. Ta očitek, ki ga je zastavila Ricardu občansko-ekonomska stran, je kasneje povzela socialistična stran. Ker so predpostavili teoretsko pravilnost formule, so očitali praksi, da je glede na teorijo protislovna, in napadli občansko družbo, češ da naj praktično izpelje domnevno konsekvencnost svojega teoretskega načela. Vsaj angleški ekonomisti so na tak način obrnili Ricardovo formulo zoper politično ekonomijo. Gospodu Proudhonu je ostalo pridržano ne le to, da je osnovno načelo stare družbe razglasil za načela nove, temveč tudi, da se je razglasil za iznajditelja formule, s katero je Ricardo povzel seštevke klasične angleške ekonomije. Dokazano je bilo, da je v Angliji izginilo že celo utopično tolmačenje Ricardove formule, ko jo je gospod Drodhon „odkril“ onstran kanala. (Pri. moj spis: „Misere de la philosophie etc.“ Paris 1847, paragraf o la valeur constituee /MEID II-41 do 447/.)

opombe k opombam; pojasnila

A. Običajna oznaka v angleškem zgodovinopisju za državni udar leta 1688. Državni udar je utrdil konstitucionalno /ustavodajno; prevajalka/ monarhijo v Angiji, ki je temeljila na kompromisu med zemljo posestniškim plemstvom in buržoazijo. /Pojasnilo redakcije MEW/.

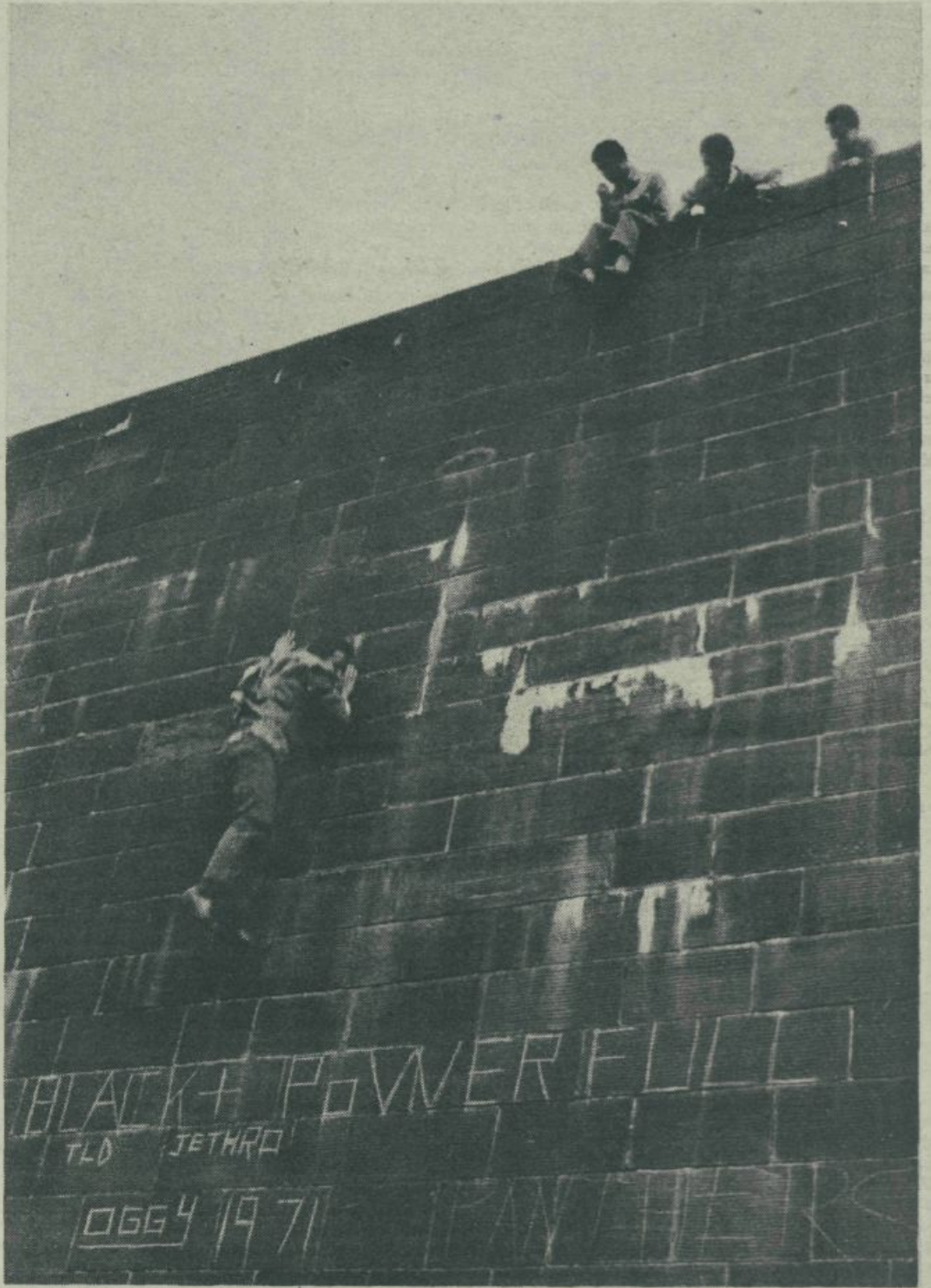
B. „Paralelograme g. Owena“ omeni Ricardo v svojem spisu „On Protection to Agriculture“, str. 21. V svojih utopičnih socialno-reformnih načrtih je Owen poizkušal dokazati, da je tako s stališča gospodarnosti kot tudi bivalnosti najprimernejše, če je naselbina zasnovana v obliki paralelograma ali kvadrata. /Pojasnilo redakcije MEW. / Izbor iz Owenovih spisov v „Utopičnih socialistih“ ne vsebuje tega opisa, prim. pa strani 539-543 in 546, pa udi MEID IV-36 n.

C. „The Parliamentary Debates... New Series... Vol I“, stolpec 685. /po MEW/

D. Ta del prevoda je dovolj jasen, da lahko zadržim, da je Marx že l. 1858 razumel zgodovino politične ekonomije tako, kot je to opisal v Kapitalu I. – Prim. v MEID II- 654 opombo uredništva. /Prevajalkino dopolnilo./

prevaja D. Jovan, marec 1981

v /poševnih oklepajih/ so prevajalkina dopolnila; kadar je / (poševna črta) med dvema besedama/izrazoma, označuje dvojnice ali obrate misli

besednjak

Ker prevajam Marxov tekst „H kritiki politične ekonomije“ zaradi dvojnega študijskega namena, moram pojasniti: da sodrugi, po vsebinskem, prevajalski. Osrednja težava pri tem niti niso pojmi, čeprav ponekod raba dvojnic opozarja na negotovost, temveč Marxova skladnja. Zato sem uveljavila na mnogih mestih prevajalkina dopolnila stavčnih konstrukcij, da bi vzbudila razpravo, kako reševati takšna mesta v izvorniku. Namreč, skušam izmeriti prostor med predstavljanjem in opisno interpretativnim ohlapnim prevajanjem.

Prevodu dodajam po skupinah pojme, ki se mi zde pomembni, pa morda še niso povsem utrjeni v slovenskem jeziku kot pomensko razlikovani.

gestalten oblikovati
bilden likovati, obraziti
Form oblika Gestalt oblikovanost
(sich) darstellen predstaviti/-ljati (se)
(er)scheinen sijati, zdeti (s); prikazati/-ovati (se)
Gegensatz nasprotje
Widerspruch protislovje
Gemein... skupen, občesten
Gemeinschaft občestvo, skupnost
Gemeineigentum gmajna (Fr. Šink, Pravni izrazi. Ljubljana 1974)
EntaeuBerung otujitev
VeraueBerung odsvojitve
Entfremdung odtujitev
Verremdung potujitev
Gegenstand predmet
Sache stvar sachlich stvaren
Ding reč dinghaft rečeven
wirklich dejanski verwirklicht udejanjenje
tsaechlich dejstven Tatsache dejstvo
wahr resničen
voraussetzen predpostaviti
unterstellen privzeti podmeno
Gesamt celosten
ganz cel, celoten

Handel sem prevajala s trgovanje, čeprav bi verjetno bilo v tem delu primernejše kupčevanje (prim. SSKJ kupčevati). aufheben odpraviti (z ohranitvijo) ohraniti (z ukinitvijo/odpravo) Wert vrednost (nisem sprejela predlaganega razlikovanja vrednost/ Vrednota, ker zanj v tekstih nisem našla primerne utemeljitve; Glonar v Slovarju slovenskega knjižnega jezika 1936 ni nepričljive ne zadosten argument)

TO SMO VAM ŽE VES ČAS SKUŠALI POVEDATI

Kot nekateri že veste, drugi pa boste to izvedeli na tem mestu, le nekaj vrstic niže, ima ŠKUC tudi založniško redakcijo, ki skrbi za to, da imate kaj brati. Knjige izhajajo bolj ali manj redno (zadnje čase ne tako redno) in na zadnji izdani lahko preberete številko 23, kar prevedeno v normalen jezik pomeni, da smo izdali že 23 knjig. Tako vam danes na tem mestu objavljamo, da so končno izšle tri knjige, ki so bile zapisane v programu za leto 80.

Da boste vedeli zakaj v knjigah gre, smo vam pripravili kratek povzetek – ali kakor se temu strokovno pravi – sinopsis. Priporočamo vam, da ga preberete, ne priporočamo pa vam, da vanj verjamete, kajti potem nam boste spet lahko očitali, da z vami manipuliramo in da vam ne povemo vsega. Zato vam dajemo dober in brezplačen nasvet: kupite knjige, da se boste prepričali, če so res tako dobre, kot se bo govorilo.

ŠKUCEV LITERARNI ZBORNIK, 1980, ŠKUC 23 je knjiga, ki smo jo pripravili s teksti, ki so prišli na natečaj razpisan v letu 1980. Rezultat natečaja je bilo ogromno tekstov, ki so v predvidenem roku prišli na naš naslov, pri čemer je treba poudariti, da so teksti prihajali iz vse Slovenije. V knjigi je objavljeno literarno delo petindvajsetih mladih pesnikov in pisateljev, ki do sedaj še nimajo knjižne objave. Tako lahko v tej knjigi odkrijete mišljenje in predvsem čustvovanje mladih literatov, ob tem pa seveda spoznate stiske, ki jih vodijo v literarno produkcijo.

PISMA IZ HAVANE, Jadran Sterle, 1980, ŠKUC 2

Avtor, ki je dobri dve leti preživel na – kakor je razvidno že iz naslova – Kubi, nas v svojih „pismih“ seznanja s kulturnim utripom tega največjega karibskega otoka, ki je po revoluciji leta 1959 krenil na pot socialistične graditve. Jadran Sterle nas v tekstih seznanja z razvojem in stanjem v različnih umetniških praksah (od literature, glasbe, filma, slikarstva, stripa, karikature itd.), ob tem pa nam predloči tudi splošni družbeni utrip Kube. Lahko rečemo, da je to prvi celovitejši prikaz te neuvrščene države, pri čemer pa se avtor ni omejil samo na Kubo, ampak nam predstavlja celoten prostor Karibov in delno tudi Južne Amerike.

AITON, Jure Potokar, 1980, ŠKUC 21

Prvenec mladega slovenskega pesnika se v veliki meri navezuje na izročilo antične Grčije, torej na prostor, ki žal vse preveč izginja iz zavesti usmerjenih /šolstvo/ Slovencev. Pisanje, ki skuša podoživeti tako deželo kot njeno kulturno dediščino, je utemeljeno na principu podvojitve, preslikave, ali drugače povedano notranjega doživlja, ki so ujeta v disciplino črke. Tako njegovo poezijo odlikuje izjemna notranja napetost, ki bralca sili v subtilno, zbrano branje, nekakšno meditacijo, v nenehna nova branja in preiskovanja tekstov. To je poezija, ki ne dopušča kompromisov; lahko jo uživamo prav s tem, da se vanj skrijemo; če to ne gre, je edina možnost, ki nam (=vam) preostane to, da knjigo odložimo z vzdihom, da tega ne bomo nikoli razumeli. Vendar tovrstne kapitulacije v življenju prepogosto niso priporočljive.

Tako smo opravili en del (ne)prijetne dolžnosti. Druga je ta, da vam povemo, koliko denarja boste odšteli za te produkte. Zbornik bo 100 din, Pisma iz Havane 150 din in Aiton 100 din. Tretji del dolžnosti je novi razpis. Že večkrat smo ga objavili v najrazličnejših oblikah, vendar z rezultati ne moremo biti zadovoljni. Poglejmo, kako smo to delali:

1. POTREBUJEMO PESNIKE IN PISATELJE! TRAJE SE PISCI!

Kdor veruje v nore malarje, naj se zaklene v svojo kamro in sanja naprej svoje sanje o izvenčasnosti, bere naj kulturne rubrike časopisov in razmišlja o adekvatnosti naše sočasne umetnosti, o tem ali „odraža“ življenje sodobnega človeka.

MI POTREBUJEMO PESNIKE IN PISATELJE kajti umetnost, če je res umetnost, soustvarja sedanost: odpira in razpira ta svet. Če tega ne zmore, je izven zgodovine in je prav vseeno ali niše s svinčnikom ali z ogljem in ali je model, ki stoji pred platnom, mlad ali star, nag ali oblečen.

POTREBUJEMO PESNIKE – PIZDE, kajti pesniki so bili zmeraj pizde. Pesnik ni nežna duša, temveč popoln brezdušnež: pesnik je čuten, ni pa občutljiv, kajti kdor je občutljiv, na široko in dolgo zliža žolč nad tem svetom: pesniku pa ne sme biti mar ne žal padlih Ahajcev v tistem trenutku, ko piše – takrat mu je mar samo Odiseja.

POTREBUJEMO PISATELJE – LAŽNIVCE, ki ne bodo začeli svojih zgodb s prastarim pravljničnim vzorcem: „Nekoč je bil...“, ker v resnici ni bilo nič, dokler se ne pričnejo črne črke nizati na papirju. Pisatelj se mora ukvarjati z resnico samo toliko, da se zavaruje pred tem, da bi mu je kdo utegnil podtakniti. Sicer pa velja:

UMETNOST JE LAŽ, KI DOKAZUJE, DA RESNICA NIMA NIKAKRŠNE ZVEZE Z RESNOSTJO.

Pisatelj naj manipulira z bralcem in ves svet naj mu bo ena sama plodna njiva, pripravljena da sprejme v svoja nedra spermo njegove samovolje. Umetnik ne sme stati sredi življenja, marveč si mora življenje izmišljati, če je le mogoče, tako, da je izmišljotina čimbolj neživljenska. In potem se bomo dobivali skupaj, vsi ki nosimo po žepih robce, šmrkave ŠKUCeve fane, na katerih piše:

ČLOVEK SEM IN VSE, KAR JE ČLOVEŠKEGA, MI JE TUJE!

2. RAZPIS ZALOŽNIŠKE KOMISIJE PRI ŠTUDENTSKEM KULTURNEM CENTRU Vesoljno slovensko javnost obveščamo, da so Škuceva vrata še vedno odprta za vsemogoče literarnoumetniške, teoretske in prevodne tekste.

Stem uradno odpiramo lovno sezono za leto 81 in vam prihodnja. Kapitalni primerki, ki bodo prišli na naš naslov do 1. 5. 81, bodo natisnjeni v tekočem letu, ostali pa seveda kasneje. Odkupna postaja: ŠKUC, Stari trg 21, 61000 Ljubljana. Zahtevamo dva izvoda in kratek sinopsis. Mlečnih primerkov ne sprejemamo!

Založniška redakcija
pri ŠKUC

Zgoraj vidite dva primerka razpisov, ki so bili svoj čas aktualni. Vendar smo spoznali, da se izražamo preveč abstraktno, da niste dojeli /zaštekali/ za kaj gre, saj so teksti še vedno taki kot ne bi smeli biti, torej mlečni. Tako smo sklenili, da naredimo še zadnji: – desperanti /od lat. desperatus/ poskus, to je, prevedli smo to naše abstraktno govorjenje, od katerega ste – kot smo ugotovili – dojeli samo datume, ker jih imate tudi na iskri uri, niste pa vedeli, ali je takrat konec kakšnega programa, morda pa tudi kakšne druge neumnosti, ki jih je, jasno, ŠKUC tako poln. Skratka komunikacija je bila izrazito enostranska. Ta tekst smo torej prevedli v pogovorni jezik, ki ga tudi vi razumete in ki ga – priznajmo – tudi mi uporabljamo kadar naročamo pivo ali kaj tako banalnega.

3. Prvi poskus prevoda: RAZPIS ZA ENE BUKVE K JH BO ŠKUC-ENKRAT VEN DAU

Ejga, tle pr ŠKUC mammo eno založblo, pa učas kšno knigo /bukv/ ven damo. Intko se je zgodl, ane, d nm je teh tekstov zmanka. Pa smo rekl, ejga, mnde pa še kdo druh zna kej pametnega napisat, ane, sej Slovenca kr dost pesmc napišejo. Pa zdej, k naš pisaln stroj mnde res ni tko težko to narest. Sam, smo rekl, pesmc mammo že enmau zadost, rajš djmo kej družga, ane, narest, recmo kšno dobro prozo, al pa kej tazga teoretičnega, kva pa vemo kaj, sam d bo zanimiu, d bomo lohka šteal, ane. No, ane, pa smo rekl ja fino, ampk du kdaj morjo pa tisti, k znajo pisat to pusit, ane, en cajt pa mormo met, hočmo rečt ene umejitve pa tudi mi mormo met, sej smo gustilne tud sam du enajstih udprte. Ja, ane, pa smo rekl: pa dejmo tm du pruga maja, tko d bojo mel dost časa. Pa smo tko to naredl in še enkat use premisel in rekl:

- dejte napisat kej tazga, kar nas use zanima, pa še nimamo
- dejte narisat kšn strip, pa č bo dobr, pa ga bomo mugoče uspel enkrat natiskat
- dejte prevest kej tazga, kar usi rabmo, pa nimamo
- pa č že nimate kej družga, pa pesmce pošlte, č so dobre se vede

In pol nm to, kar boste napisal pošlte ke enkrat du pruga maja, pol bomo pa vidl, kaj bomo realiziral. Pa še našo adresno smo napisal: Študentski kulturn cent, tm na Starm trgi 21, enašidesetisoč Ljubljana.

Tak smo to formulirali in smo dal sem noter, da bomo videli, kakšen učinek bo imelo vse skupaj. Če razumete, kaj od vas HOČEMO, potem se s tekstom pod roko odpravite v ŠKUC, kjer boste dobili nova navodila.

Jure Potokar

do it!

Ne, le brez strahu, ne bo besedi o Jerryju Rubinu pa hipijih, yippiejih... beseda je o bluzenju, modrem bluzenju: o melonah in cilindrih, maskah in žarometih v Disku Student, balkanski buržoaziji in srpu, s katerim žanjemo, pa ne travo, pa še beseda o nepristnosti prisotnosti go go punc pa o papanu in mami rozi in o bendu što svira i svira dok žica vibrira. O vsem in še čem. Tako!

Začenjam s koncem, ker le-tega ni, ker ga tudi ni bilo in ker začetka ni videti, ker ga tudi ni bilo in sta obadva bila in sta še tisto lepo nedeljo zvečer... Govoriti sedajle o glasbi, kulturi, umetnosti, celo o dogajanju? NESMISEL!!!!!!

Kvečjemu mogoče o ne-kulturi, ne-umetnosti, ali še bolje: o VSE-UMETNOSTI, VSE-DOGAJANJU! Pa „srečanju s simbolnim, v katerega Projektivno-komunalni biro and guests stars trečijo s svojim nezakrinkavanjem v mračni ozračji natlačeni teles, z delnim pokrivanjem z že obstoječim, vedenim in tudi preseženim... Kaj je torej to, marijana ali marijuana, in ali ni vseeno, kako to imenujemo: vse pove vse samo po sebi in skozi razpoko curlja evidentnost, ki se jo lahko popije kot strup – in se zastrupi!

In govoriti o zajebanciji, ki to ni, ker je za-jaja-bancija:

Kabrane SRP!*

D.P. HUP

„brni ga v jajca zajebanega zajca“...

Ker je z nemožnostjo brcanja v jajca, ker le-teh sploh ni, povedanega več, kot pa sa svom silnom jebačinom herra de Sada, mrtvacima Batajovima i tako redom: skozi razpoko pa še kar curlja in ne zijamo v spalnico gospodarjevo skozi špranjico, ker je jasno, da gospodar crkava in je gnjl, pa da se vthotapimo noter, da zašpilamo njegov špil, ko tega noben ne pričakuje, pa da je smisel tam, kjer se kaže, kot da smisla ni, pa da so under-water ribe, pod polcilindri glave, pod maskami obrazi in pod dlakami brada, pa čeprav nje samo polovica! Pa tudi da je nekaj, čeprav tistega sploh ni, ga ne vidimo, ker govor ustvari go go pičke in svet, v tem govoru zvočnikov živi vse: tam cveti, fuka, žre, špila, kriči, se jebe u žiu mozag – in šele molk je smrt! In to je: molk je smrt...

Za-jaja-bancija se povzpne, doseže vrhunec, ki pa to ni, ker je to ves čas, in odvzre maske skozi svoje ne-razodetje in je tako najdena nit in povezanost v nesmislu; ko že obupamo, se sesiramo, pa počasi začnemo slutiti za kaj gre, pa tudi za to ne gre. Pa tako konca spet ni, ker tudi začetka ni, ker je neevidenten, ker je slika v zrcalu, ker je poza gledalcev, ki pridemo, ker je naša onanija družbeno potrebna in ker pričakujemo nekaj družga, pa tistega ne dobimo, zaznamo pa svoje obrise... in se vse skupaj zmuzne kot blato med prsti ali maslo na glavi, ker so, ne nazadnje, tukaj mama roza in zbgniw požigalec pa mlado židovstvo pa vsi skupaj pademo v štos, ki pa ni štos, ker se psi prislanjajo ob stene in jim šintarji kožo dol režejo...

Ja, tako je to! Tako da ne morem zdajle zanosno vzkliknt: „fantje, le tko naprej, začetek je bil dobr!“ ker gremo potlej mi nazaj, ker ni nas in vas, smo pa vsi... opa spet začnjam s koncem, ki ga ni...

matjaž hribar

2) Zgornje pismo ni lektorirano (tudi to v vednost dajemo!)

3) Pa še to: ustrezno podčrtal pisec tegale sestavka!

4) Tov. Mariji Konjar pa v vednost: jer i nas jako brine vaša prezaposlenost in stanje (obračanje vašega želodca pa tudi nedolžnost željnih otroških očk), vam 3-BUNE SEVEDA NE BOMO VEČ POŠILJALI (kako se dajo vsi problemi na lahek način rešiti? !)

5) PA SE VSEM NAROČNIKOM:

– letna naročnina 3-BUNE je 50.– din za študente in dijake, za vse ostale pa 100.– din!

– 3-BUNE ne naročate za koledarsko, ampak za šolsko leto, npr. 1980/81!

– 3-BUNE odjavite z dopisom uredništvu; v kolikor tega ne storite, si vaš molk razlagamo kot podaljšanje naročnine!

OPRAVIČUJEMO se vsem naročnikom, ki so že plačali naročnino za XXX letnik (1980/81), pa so vseeno dobili položnice po pošti, in jim obljubljam, da se to v prihodnje ne bo več zgodilo (zbrka v administraciji)!

ZAHVALJUJEMO pa se obenem tudi vsem tistim naročnikom, ki so se spomnili, da 3-BUNE NE ŽELJO VEČ PREJEMATI, ŠELE PREJŠNJI MESEEC, KO SO DOBILI POLOŽNICE in so tako dobivali od septembra do februarja časopis brezplačno! Tudi takim obljubljam, da se to ne bo več zgodilo!

distribucijska služba
3-BUNE

Dragi tovarši, drage tovaršice!

Prilagam članek, ki sem ga obljubil, je drugačen kot ga najbrž pričakujete. Objavt brez lektorja, ne jemem gramatike. Za boga nakažite že enkrat star in nov honorar, če ne vam bom moral enkrat s tožbo zagrozit. Če vam Tribune že prepovejo, mi ni treba zarad tega delegatskega gradiva pošiljat.

na svidenje

Berlin, Berlin, po pisanju tega članka sem bil čist hin!

Berlin v februarju je v medijih Berlin filmskega festivala. Dejansko pa se tačas dogajajo v Berlinu stvari, ki so pomembnejše od vsakoletnega filmskega showa. Ja, tud jaz sem šel v Berlin na festival, nimam pa nobenega veselja pisat vsebine filmov in delat mojo osebno rang lestvico filmov. Vem, da ni bolj zabebanga kot brat ocene filmov, katerih še nisi videl/a/.

Je pa zanimivo zvedet, kaj se dogaja družga v Berlinu.

Totatno sfaljena politika berlinskega senata v zvezi s stanovanjsko gradnjo je pripeljala do velikega pomanjkanja poceni stanovanj predvsem za študente, penzioniste, gastarbeiterje. Senat je s svojo oportuno politiko dopustil, da so privatni lastniki /največkrat gradbena in spekulantska podjetja/ hiše toliko časa zanemarjali in jih puščale prazne, da so le-te postale tako gnile, da jih je bilo treba podret in nadomestiti /!/? s stolpniciami in bloki. Najemnine pa so v teh ličnih, novih stanovanjih tako visoke /zaradi višje stanovanjske kulture seveda!/, da jih revnejši ne morejo več plačat. Privatni lastniki, ki so se lotevali tega posla, so dobivali celo denarno podporo senata.

Ko pa je bila nuja le prehuda, so rekli fantje in punce: „O, ne gospodje!“ in začeli so zasedat te prazne hiše. Pa so rekli: „Mi ne bomo hiš samo zasedli /besetzen/, ampak jih bomo spravili v stanje /instandsetzen/, da se bo v njih dalo stanovat in živeti. Tako smo tovariši logiki prišli do novega pojma: ein Haus instandbesetzen /zasedsti hišo in jo spraviti v stanje za stanovanje/. Najprej so gospodje lastniki klicali policijo in grozili s sodnijo. Pa se je blizal božič 1980 in ljudje so šli na ceste. Demonstrirat proti pomanjkanju stanovanj in z zahtevo, da se izroči vse prazne hiše tistim, ki hočejo v njih stanovat in jih popraviti. In če so gospodje bossi rekli: „O, ne!“, so rekli demonstrantje: „O, ja“ in zmetali za kakšen kamion kamnov v izlozbe bank in veletrgovin. Ker se po stari krščanski navadi spodobi, da za božič gori božično drevec, so fantje in punce zmetali še en par molotovov na največje berlinsko dreve, mimogrede pa še v en par izložb. Nekajkrat so poizkušali graditi cestne barikade, kar pa jim ni uspelo najbolje. Policija jih je en par polovila, ker so takrat tekali še peš naokoli, pa so si naši ilegalci domislili drugo taktiko. So se vsedli v avto, kamen pod sedež in furaj. So se pripeljali pred banko, kamen noter zabrisal in se naprej odpeljal. En par bankam so tolkrat šipe razbil, da le-te zdej za lesenimi plankami poslujejo. Pojavljali so se plakati, ki so pozivali na ustanavljanje majhnih, premičnih grup, gradnjo barikad . . .

Senat je moral delat bilanco, senatorji so odstopali, na koncu celo župan, ker ni uspel na novo prestrukturirati senata. Prišel je nov župan, kateri se piše Vogel /ptič/. Pa so se pojavili grafitiji po Berlinu: Der Senat hat einen Vogel /senat ni čist pr ta pravi/ in: Wir haben schon jeden Vogel abgeschossen /smo že vsadzga ptiča sestrelil/. Senat je ubral novo taktiko. Policija ne sme praznit ali poskušat praznit zasedenih hiš, poizkuša pa preprečit, da bi se zasedlo nove. To pa ne pomaga, da se zasedbe ne bi nadaljevale. Konec februarja je bilo zasedenih že okrog 100 hiš. Uradno je v Berlinu prazno 7000 stanovanj, neuradno 20.000. Stvari so se premaknile tudi na drugem nivoju. Stanovalci, ki so prej na tri, štiri leteli iz stanovanj, katera so bossi hoteli rušiti, so se sedaj organizirali v skupine podnajemnikov, začeli sami popravljati stanovanja in tako odstranili edini razlog, zakaj naj bi se spokali iz stanovanj. Razlog – sanacija pa je vedno pomenila rešitev in vrtoglavo zvišanje stanarin. Zato pazi bralec!; ostro je treba ločiti med „sanieren“ in „instandsetzen“. Še k strukturi instandbesetzerjev: ne samo študentje, tudi vajenci, mladi delavci, brezposelni, pankerji, feministke in gastarbajterji so med njimi, tako da je očitek, da hiše zasedajo tisti, ki imajo čas za to in ki tako ali tako nič ne delajo, totalno sfaljeni.

Šele z masovnim in kontinuiranim nastopom so akterji v gibanju dosegli, da so postali važen faktor v funkcioniranju mesta. To kontinuiranost je pripisati tudi komunikacijskim formam, ki prenašajo z majhnim časovnim zaostankom celotem potekalcu, katerih potek se včasih bliskovito spreminja. Die Tageszeitung /TAZ/ je levičarski časopis, ki izhaja v Berlinu /sicer namenjen za celotno ZRN/, ki pa ima posebno prilogo za Berlin. Potem so tu gostilne, kjer se zbira ta leva scena, ki so največkrat ena sama velika oglasna deska, važno sredstvo je prisluškovanje policijskih oddajnikov, potem telefonska veriga /te pokličejo, pokličeš vse, ki jih poznaš/ in Walkietalkies. Pomnožilo se je tudi število raznoraznih grafitijev, v gastarbajterskih četrtih tudi turških /ja, jugoslovanskih ni pa nič/. V Berlinu deluje tudi ilegalen svoboden radio. /Kratek ekskurz: ilegalne radijske postaje postajajo vse pogostejše v ZRN. Prijateljica, ki posluša, kaj pišem, pravi, da pa teh razmer ni za primerjat s celotnim radio gibanjem v Italiji. Njihov motto: Instandbesetzung der Frequenzen /zasedba in v-stanje-spravljanje frekvenc/. Koordinirni organ vseh grup, ki živijo v zasedenih hišah, je plenum. Zaradi različnih grup je delo in odločanje v plenumu včasih en mukotrpen posel. Je pa to zaenkrat edina alternativa nasproti hierarhičnim strukturam in abstraktnemu odločanju. Celotno gibanje okoli boja za hiše /Hauserkampf/, pa se ni koncentriralo zgolj na zasedanje hiš, v katerih se naj zrihtajo stanovanja, ampak je npr. zasedlo hišo /štiri nadstropja/, v kateri urejajo neodvisen kulturni center /KUCK–KUCK/: galerijo, kavarno, teater, filmske predstave, muziko. V njem delujejo neodvisne grupe, ki svoje delo usklajujejo zgolj, ko gre za zadeve, ki se tičejo centra kot celote. Vsi si prizadevajo, da se ne bi sprofilirala iz celotne zasnove ena sama grupa, linija, posameznik.

Kakšno težo ima to gibanje se da meriti najbolje na odnosu, kako nastopajo represivni organi – policija proti celotnim akcijam. Predvsem na objavljenih napakah policije se da ugotoviti meje:

1. ena izmed policijskih akcij, kjer so poizkušali preprečit novo zasedbo, je bila prekinjena s strani policijskega nadinspektorja, ker je menil, da je hiša že zasedena

2. policijska patrola je javila napačno številko hiše, kjer naj bi potekala zasedba. Ko je prišla intervencijska grupa, so videli, da je tam telefonska centrala. V sosednjo hišo, ki pa je bila že pred dnevi zasedena, pa so ljudje ravno nosili pohištvo. Ko so policisti hoteli navaliti, se je vnela cestna bitka. Rezultat: 30 kifelcev ranjenih.

3. Policija je odklonila od državnega pravobranilstva zaukazano hišno preiskavo v eni od zasedenih hiš, kjer se je dobesedno zabarikadirala najradikalnejša grupa besetzerjev. Grupa ima v hiši domnevno orožje in ilegalni oddajnik. Policija se boji izgredov, ker bi bila preiskava v nasprotju z dogovorom, da policija ne sme praznit zasedenih hiš. Policaji so rekli, da grejo samo v skrajnem primeru noter. Zaenkrat še niso šli.

Izjave so kasneje omilili, ker so jim razne instance očitale, da popuščajo pred potencialnimi kriminalci.

Gibanje pa se sedaj ne omejuje samo na zasedanje novih hiš, ampak zahteva amestijo vseh zaprtih kolegov, ki čakajo na sodne procese zaradi demonstracij ob novem letu. To gibanje tudi ni omejit na posebno gibanje instandbesetzerjev, ampak je del aktivitet, ki se pojavljajo na levem in alternativnem oglu: nasprotnikov jederskih elektrarn in ekologov, komunističnih, socialističnih in anarhističnih grup, feministk . . . Nadalje so se začeli solidarizirati z zahtevo po človeškem prestajanju kazni v zahodnonemških zaporih /izolacijski zapor, ki hoče jetnike, posebno politične, duševno stres in pa delno z gladovno stavko jetnikov iz skrajne levice /RAF ipd/, ki zahtevajo razen zgoraj navedenega še priznanje statusa vojnihi ujetnikov.

Zasedbe hiš in demonstracije s cestnimi boji pa niso samo berlinski simptom. Zasedbe hiš so sedaj že praksa v vseh večjih in manjših zahodnonemških mestih, do obračunov s policijo pa je prišlo tudi v Bremnu in Hannoveru /proti javni zakletvi vojakov/, v Frankfurtu med demonstracijo proti fašističnemu režimu v El Salvadorju /Zgoraj omenjeni časopis Tageszeitung je pozval na zbiralno akcijo „Orožje za El Salvador“: zaenkrat se je zbralo nad 1.200.000 DM. Tudi ZSMS ali Tribuna bi se lahko kaj takega spomnila!/, v Goettingenu /proti stanovanjski politiki mesta/.

Postavlja se vprašanje, v kakšnem odnosu stoji država do tega gibanja, oz. koliko je tako gibanje samo del fleksibilnosti, ki ga je država zmnožna producirati, provocirati in končno integrirati. Vendar je že dejstvo, da je država zainteresirana pogajati se, znak da se država boji, da iz tega gibanja, ki je še gibanje insidierjev, postane neko globalno gibanje, ki zajame državo kot celoto. Zaskrbliujoči so tudi znaki internacionalizacije konflikta: Zuerich, Amsterdam, Dunaj. Grafito: Berlin, Zuerich, A'dam, Bald geht's voran . . . /B., Z., A., kmalu gre naprej . . ./

Tipično je tudi, da je država pripravljena delati koncesije samo na primerih, ki so najočitnejši in katerih ni moč prikriti /kjer tudi buržoazna, liberalna javnost – prezentirana preko medijev, priznava napake/, da pa poizkuša vsa paralelna gibanja, ki ne vzbujajo tolikšne pozornosti v javnosti, z represivnim aparatom v kalli zatreti. Znani so primeri, ko so bile zasedene hiše v provinci brutalno spraznjene brez pogajanj in koncesij. Država skuša celotno gibanje zreducirati na par reprezentančnih paradigme, katere bi se dalo izolirati in jih „demokratično“ vključit in sistem, kjer bi se v leierlaufu ustavile.

Z druge strani pa je za to gibanje značilno, da je našlo in znalo izrabit meje represivnih organov /predvsem policije/, tako da je le-ta zmožna ukrepat zgolj kot masivna, stalno prezentna intervencija in ne več kot potencialni strah pred policijo v glavi vsakega demonstranta.

Vito Oražem

Rubrika PISMA UREDNIŠTVU

Železniki, 2/3-1981

Uredništvu časopisa Tribuna

Pismo sem se odločila pisati iz razlogov, ki se prej kot ne, sami boste videli, nanašata eden na drugega:

1) da me zbrišete s spiska naročnikov vaše Tribune in 2) da vas spomnim na sporočilo, ki sem ga kot naročnik dobila za plačilo naročnine za leto 1978/79 (to naročnino sem poravnala) in ki je hkrati vsebovalo NAROČILNICO ZA TRIBUNO 1979/80. Torej, stvar je v tem, da se vi sklicujete na aprilsko številko Tribune leta 1980, v kateri pravite, da ste pozvali vse naročnike, naj se pismeno izjavijo o nadaljnji naročnini, jaz pa na vašo NAROČILNICO, za katero sem menila, da je izpolnjenaosnova za nadaljnje prejemanje vašega časopisa (kot to velja za ostale časopise in knjige, kot veste). NAROČILNICE nisem izpolnila (v njej piše; navajam dobesedno: „Ako želite prejemati Tribuno tudi v študijskem letu 1979/80, izpolnite naročilnico in jo čimprej odpošljite.“) in mislim da sem tudi upravičeno domnevala, da to zadostuje za odpoved naročnine (to jasno izhaja iz prej navedenega). Vašega kasnejšega sporočila v Tribuni (aprila 1980) nisem zasledila, ker tudi sicer preberem le redek članek, kajti vsakokrat, ko časopis dobim v roke sem zaposlena s tem, da izpred željnih otroških oči pospravim prekrasne strani ilustriranih stripov. Po pravici povedano, tudi meni se obrača želodec, ko gledam take svinjarije. Tako me torej že ob pogledu nanj (na časopis, ki naj bi prezentiral našo bodočo inteligenco) mine vsakršnje zanimanje za branje (kljub temu, da vem, da v njem izhajajo tudi zanimivi in poučni članki). Toliko v pojasnilo, zakaj nisem plačala naročnine. Ker ne vem točno, koliko znaša naročnina, sem nakazala 130.— din za leti 1979/80 in 80/81. V kolikor je znesek premajhen, mi to sporočite, da bom nakazala dodatno, do pravilne vsote, če pa je pravi, velja za vnaprej,” ne pošiljajte mi več Tribune.

Tovariški pozdrav, vaša
bivša naročnica
Marija Konjar

Pa še nekaj besedi o pismih uredništvu, pa o naročanju, plačevanju in odnaročanju 3—BUNE!

1) Pisem uredništvu ne honoriramo (toliko v vednost)!

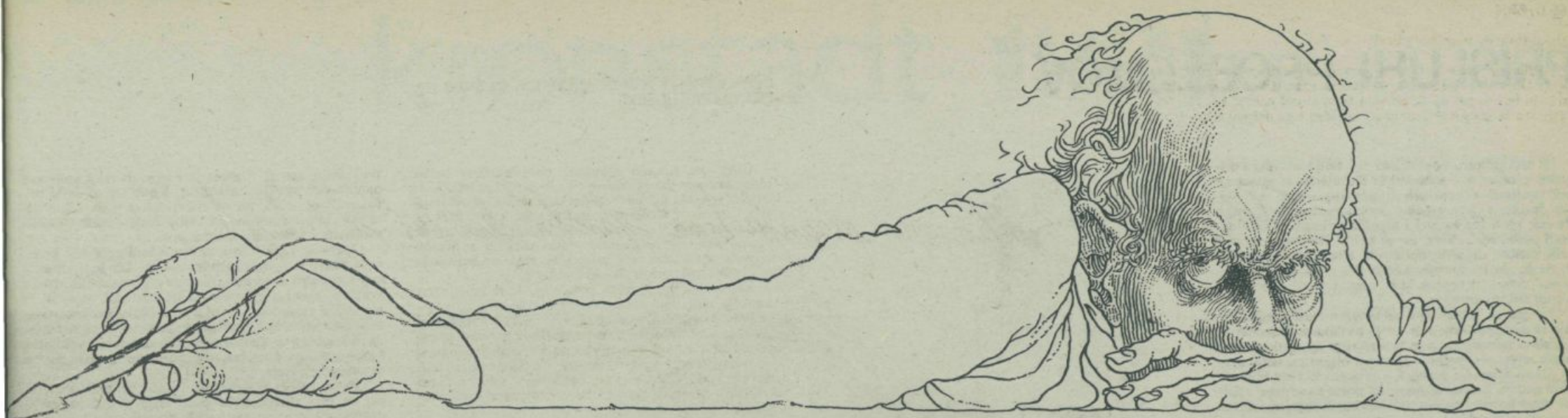
TRIBUNA, ŠTUDENTSKI ČASOPIS
Izdaja UK ZSMS, LJUBLJANA
Trg osvoboditve 1/II, soba 86

UREDNIŠTVO: Mitja MARUŠKO — glavni urednik; Bojan KORSIKA — odgovorni urednik; Tomaž KRAŠOVEC — univerza; Bojan KORSIKA, Igor BAVČAR — teorija; Rudi PODGORNİK, Dušan TURK — naravoslovje; Andrej DRAPAL — materpoetika; Mojca DOBNİKAR — tajnica; Marjetka ŠUSTERŠIČ — lektorica; Danilo ANTONI — likovna in tehnična oprema; Matjaž HRIBAR — distribucija; Franc MILOŠIČ — posebne naloge. Stalni sodelavci: Ivo GULIČ, Miha KOVAČ, Jože NOVAK.

IZDAJATELJSKI SVET: Bojan KLENOVŠEK, Primož HAINZ, Mile ŠETINC, Silvin LESNIK, Samo HRIBAR, Tomaž KRAŠOVEC, Jože PETROVIČIČ (predsednik), Igor BAVČAR, Boja KORSIKA, Franc MILOŠIČ, Mitja MARUŠKO.

URADNE URE so vsak dan od 10. do 13. ure v prostorih uredništva. DEZURSTVA posameznih uredništev: ponedeljek — materpoetika, torek — univerza, sredo — prodaja in likovna oprema, četrtek — naravoslovje, petek — teorija; glavni in odgovorni urednik — vsak delovnik. Redni JAVNI SESTANKI uredništva so vsak četrtek ob 17. uri. Rokopisov ne vračamo in pisem uredništvu ne honoriramo. Pisma uredništvu ne smejo presegati 7,5 strani (pol avtorske pole). Celoletna naročnina je za dijake 50 din, za ostale 100 din. Številka žiro računa: 50101-678-47303, z obveznim pripisom: za TRIBUNO. TISK: Tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani. Priprava za tisk: IBM Dnevnik. Oproščeni temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421-1/70 z dne 22. januarja 1973.

NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA!

GOLJUFIJE V SVETU ZNANOSTI

Znani so številni primeri goljufij iz sveta politike in financ, manj znano pa je dejstvo, da na ta pojav naletimo tudi v znanosti. Na znanost smo namreč vajeni gledati kot na eno najbolj poštenih človekovih dejavnosti, katere edini cilj naj bi bilo odkrivanje novih spoznanj.

Pred kratkim je v psihologiji povzročila veliko razburjenje afera v zvezi z enim najuglednejših britanskih psihologov, Cyrilom Burtom. Odkrili so, da si je podatke, s katerimi je dokazoval svojo teorijo o dednosti inteligence, mostavno izmislil. Še novejšega datuma je goljufija iz kemije — gre za rezultate v zvezi s plutonijem, ki so prav tako izmišljeni. Kdo se ni šlišal za tako imenovanega „pilotdownskega človeka“, katerega lobanja naj bi bila fosil, v resnici pa je ponaredek, sestavljen iz različnih delčkov? Izmišljeni podatki, nejasna dokazna gradiva, publikacije, v katerih mrgoli ponarejenih podatkov so primeri, ki jih srečujemo skozi vso dolgo zgodovino znanosti in ki pričajo o tem, da včasih tudi znanstveniki goljufajo. Poskusili bomo odgovoriti na vprašanje, zakaj in kako prihaja od tega.

Širša javnost si skorajda ne upa podvomiti v znanstvenikovo pošto. Ost. Znanje je znanost utelešenje natančnosti in objektivnosti. Le tako si lahko razlagamo, da nam sredstva javnega obveščanja tako pogosto predstavljajo imenja znanstvenikov o raznih problemih (socialnih, energetskih, o problemih različnih katastrof) kot popolnoma nesporna in avtoritativna. „Če tako pravi znanost, potem bo to že držalo!“

Ljudje se ne zavedajo (ali pa le slabo), da so znanstvena dognanja navedenja samo rezultat človekove in družbene dejavnosti. Znanstveniki so pa so jim, nasprotno, rezultate diktirale tako imenovane „znanstvene veličine“ (najbolj priznani in ugledni znanstveniki). Ne zavedajo se, da predstavljajo znanstveni dosežek za avtorja izpolnitev njegovih osebnih pričakovanj, da velikokrat le potrjuje avtorjeva ideološka, politična ali religiozna prepričanja in da mu služi za uresničevanje različnih ambicij (napredovanje, ugled in podobno). To je razlog, da v znanosti, podobno kot v svetu politike in finančnih poslov, srečujemo goljufije in škatle, povezane z njimi.

Nekateri primeri so zbudili veliko pozornost. Tako se je precej govorilo o britanskem psihologu Cyrilu Burtu, v katerih obravnava vprašanje dednosti inteligence. Drugi so znani le v ozkih specialističnih krogih. Kdo, razen genetikov in botanikov, je na primer slišal za poverebe nemškega biologa Franza Moewusa v obdobju od leta 1930 do 1950? Ker je velikokrat težko ločiti med slabo opravljenim delom ali prežgodaj objavljenim rezultatom in rezultatom, ki je nekoliko „prirejen“, se pravi izmišljeni, predstavljajo dokazne prevare v zgodovini in v sociologiji znanosti razmeroma slabo poznano poglavje, ne glede na to pa igrajo pomembno vlogo. Odkrivajo nam namreč način „delovanja“ Znanosti tako na nivoju epistemologije kot na nivoju „Institucije.“

Burtova izmišljena testiranja

Začetni znanstveni, spektakularni prevarami. Med tistimi, ki so bile odkrite pred kratkim, je najhujša goljufija, povezana z imenom Cyrila Burt. Predmet njegovih raziskav je izredno pomembno vprašanje v psihologiji; ukvarja se namreč s problemom dedovanja intelektualnih sposobnosti. Ali je inteligenca odvisna predvsem od dednosti ali pa intelektualne sposobnosti pridobimo in jih razvijamo v toku življenja? Vprašanje je posebnega družbenega in političnega pomena, zato so si odgovori nanj močno nasprotujoči. Glavni argument v rokah zagovornikov teorije o dednosti inteligence predstavlja prav Burtovo delo, zaradi česar je njegova pravilnost odločilnega pomena.

Burt je umrl leta 1971 v 88. letu starosti. Vse življenje je veljal za enega največjih britanskih psihologov, šele po njegovi smrti so se dvignili kritiki in začeli, nekateri prav silovito, izpodbijati njegove rezultate. Glavna Burtova znanstvena dela sestoji iz proučevanja inteligenčnega kvocienta pri ločenih homozigotnih dvojčkih, torej pri pravih dvojčkih, ki so iz kakršnihkoli razlogov zrasli v ločenih družinah. Iz dejstva, da so inteligenčni kvocienti pri takih parih, ki imajo popolnoma enake gene, med seboj podobni, sklepamo, da odraščanje v različnih okoljih ne vpliva na intelektualne sposobnosti. Celotno Burtovo delo govori močno v prid tej teoriji. Inteligenčni kvocienti dvojčkov, ki jih je testiral, so si vedno zelo blizu, iz česar sledi, da je inteligenca v prvi vrsti dedna lastnost.

Proti koncu življenja Burt zaradi starosti in naglušnosti ni bil več sposoben sam izvajati testiranja dvojčkov, ki so živeli po raznih krajih dežele, zato si je poiskal dve sodelavki, Miss Conway in Miss Howard. Ti dve sta mu bile pomagali pri njegovih poizkusih kakor tudi pri objavljanju del. Po znanstvenikovi smrti pa je novinar londonskega „Sunday Timesa“ po temeljiti preiskavi odkril, da omenjeni sodelavki v resnici nista nikoli obstajali, ampak sta bili le plod Burtove domišljije. Na londonski univerzi, za katero naj bi delali, njunega imena niso poznali, prav tako se nihče ni mogel spomniti, da bi ju kdajkoli srečal.

Burtovo delo je bilo torej ena sama velika goljufija. Da bi dokazal pravilnost teorije, ki mu je bila pri srcu, se je namreč posluževal neresničnih podatkov.

Zaradi domnevnega obstoja Burtovih „sodelavk“ so z gledali njegovi rezultati še prepričljivejši in tako so bile objavljene številne analize njegovih del, v katerih je vse polno sumljivih podatkov (Glej: la Recherche, št. 75, str. 184 - 185, februar 1977).

Za njegove statistične izračune je značilna čudna anomalija. Ker so pravi dvojčki razmeroma redek pojav, je razumljivo, da jih je Burt „odkril“ le počasi in postopoma, zaradi česar je članke, v katerih govori o njih, objavljal v dokaj dolgih časovnih razmakih. Tako je leta 1943 odkril 15 dvojčkov, leta 1955 21, 1958 nekaj več kot 30 in leta 1966 53 dvojčkov, prav v vseh primerih pa je bil koeficient korelacije med inteligenčnimi kvocienti enak. Ujemal se je do treh decimalk natančno, kar je pri tako majhnem številu testirancev le malo verjetno.

Leta 1978 je ameriški psiholog D. D. Dorfman objavil podrobno statistično analizo Burtovega dela „Inteligence in družbena mobilnost“. Analiza je jasen, nesporen dokaz o tem, da je Burt svoje rezultate ponaredil. Zadnji in odločilni dokaz o Burtovi goljufiji ali, bolje, goljufijah, pa je prispeval Leslie Hearnshaw, britanski psiholog, v knjigi, ki jo je objavil leta 1979. Paradoksalno pri tem je, da je ta znanstvenik, ki se je med drugim ukvarjal tudi z zgodovino znanosti, dobil naročilo, naj napiše Burtovo življenje od njegove sestre same. To je bilo leta 1971, torej takrat, ko je bil Hearnshaw še velik Burtov občudovalec. Prav on je imel tudi pogrebni govor v znanstvenikov spomin, ko je ta umrl.

Pri pisanju življenjepisa se je Hearnshaw posluževal njegove korespondence, v še večjo pomoč pa mu je bil dnevnik, ki ga je Burt pisal skozi vse življenje. In prav v tem dnevniku je HEARNSHAW našel dokaze o Burtovem nepoštenem početju. Tako ga je decembra 1968 Christopher Jencks, psiholog s Harvardske univerze, prosil, naj mu pošlje originalne podatke, do katerih je prišel pri opazovanju 53 pravih dvojčkov, ki so živeli v različnih družinah. V svojem dnevniku Burt piše, da je porabil cel prvi teden v januarju 1969, da je „izračunal“ in uskladił omenjene podatke (kar je dovolj zgovoren dokaz, da si jih je pravzaprav „izmislil“ pri čemer si je pomagal s korelacijami, objavljenimi v prejšnjih delih).

Hearnshaw je tako prišel do zaključka, da je Burt v resnici opazoval dvojčke le v obdobju pred 2. svetovno vojno, pozneje pa ne več. Samo podatki o prvih 15 parih dvojčkov so nastali na podlagi dejanskega opazovanja.

Hearnshaw je prav tako našel dokaze o drugih goljufijah Cyrila Burt. Tako je ta leta 1969 objavil neresnične podatke o vedno nižjem nivoju zahtevnosti v angleških šolah. Trdil je, da je v obdobju med 1955 in 1965 izvedel ankete v več desetih šolah v Veliki Britaniji, Hearnshawu ni uspelo najti nobenega sledu o kakršnihkoli anketah. In vendar bi morale biti te, če bi do njih v resnici prišlo, kje omenjene, saj jih ne bi bilo mogoče izvesti brez sodelovanja med Burtom in omenjenimi šolami.

Tretja Burtova goljufija je po Hearnshawovem mnenju in tem, da praveč povečuje svoj delež pri statistični analizi faktorjev inteligence. In končno še četrta nepoštena poteza — kot urednik statistične rubrike v „British Journal of Psychology“ je objavil več kot dvajset prispevkov (pisem pregledov, zapisov), ki so bili vsi izmišljeni, neresnični in podpisani z lažnimi imeni. Šel je celo tako daleč, da je na eno takih pisem, poslanih pod drugim imenom, v svoji rubriki odgovoril, s čimer je dobil priložnost za citiranje lastnih del. Prav tako je v odgovoru pred bralci lahko razgrnil svoje poglede na različne probleme in pri javnosti vzbudil vtis, da se še vedno aktivno ukvarja z znanstvenim raziskovanjem, čeprav je bil v resnici že od leta 1950 upokojen.

Moewusov „dosežek“ je bil v tem, da je do podrobnosti proučil nič manj kot 70 genov in njihovo delovanje na celico Chlamydomonasa tako v morfološkem kot tudi v fiziološkem in biokemijskem pogledu.

T. M. Sonneborn je šel na omenjenem simpoziju celo tako daleč, da je dejal, da si Moewus za svoja znanstvena dognanja zasluži najvišje priznanje (brez dvoma je imel v mislih Nobelovo nagrado). Ameriški botanik J.R. Raper pa je leta 1952 izjavil, da „Moewusovi rezultati, v kolikor so resnični, predstavljajo enega največjih dosežkov v biologiji 20. stoletja.“

Da bi prikazali, do kakšne mere je Moewus popačil rezultate svojega dela, se bomo omejili na primer spolnega življenja Chlamydomonasa. Moewus nam ponuja naslednjo shemo spolnega obnašanja te enocelične alge: — posameznim celicam, ki so izpostavljene svetlobi, zrastejo bički, celice tako, da postanejo gibljive — moške celice se ločijo od ženskih — zaradi privlačne sile med njimi se začno združevati v skupine. Te štejejo po več sto posameznih celic vsaka. — v okviru teh skupin prihaja do spolnega združevanja celičnih parov. Moewus je „odkril“, da je vsaka od zgoraj naštetih etap odvisna od določenega hormona. Imamo hormon, pod vplivom katerega celicam zrastejo bički, dva druga hormona določata njihov spol in spet druga dva omogočata kopulacijo.

Leta 1938 si je Moewus zagotovil sodelovanje nemškega biokemika Richarda Kuhna, ki je prav takrat prejel Nobelovo nagrado za kemijo za delo s karotenoidi. Višek je dosegel leta 1940 z razlago, da si faze v spolnem življenju in v vedenju Chlamydomonasa sledijo v natančno istem zaporedju kot faze pri progresivni kemijski preobrazbi začetne molekule protokrocina, te pa so odvisne od določenega gena. Teorija je zgedala še toliko bolj verjetna, ker je približno istočasno v Franciji Boris Ephrussi dokazal (in to na pošten način), da so geni odločilnega pomena tudi pri nastanku očesnega pigmenta drosophila (odtud znana formula molekularne biologije: „vsak gen — en encim“). Moewus je šel na žalost veliko dlje od Ephrussija. Prvič v zgodovini biologije se je zgodilo, da je nekdo „odmislil“ celo obdobje v življenju nekega bitja in ga zreduciral na goli mehanizem genov in kemijskih faktorjev.

Tako je bilo njegovo delo dejansko pionirsko, vendar le v tem smislu, da je poskušal, podobno kot moderna redukcioniistična biologija, vse biološke pojave razložiti izključno s kemijskega in fizikalnega stališča. To zadnje je po besedah F. Cricka edini cilj omenjene biologije. Vsekakor so videli biologi v Moewusovem delu „popoln dosežek, kakršen je sicer v biologiji zelo redek.“

Danes vemo, da se je ta idealni sistem genov in kemijskih faktorjev porodil v Moewusovi domišljiji in da nima nobenih realnih osnov. Pravzaprav se se prvi dvomi v zvezi z njegovimi rezultati pojavili že leta 1939. Takrat je slavni britanski genetik J. B. Haldane neke omenil, da so odkloni v statističnih izračunih v nekaterih Moewusovih delih presenetljivo majhni. Njegovi statistični podatki so bili tarča kritike tudi leta 1941 in sicer jih je napadel nemški biolog Karl Paetau.

A vse to se je dogajalo v času 2. svetovne vojne in preteči je moralo celih petdeset let, preden je Moewusovo delo prišlo spet na „dnevni red“ v mednarodnih znanstvenih krogih. Dvomi v pravilnost njegove teorije so bili vse številnejši in pogostejši in celo T. M. Sonneborn je moral leta 1951 na simpoziju v Cold Spring Harborju, kljub globokemu spoštovanju do Moewusovega dela, priznati, da „stoji znanost ali pred izredno pomembnim odkritjem ali pa pred prevaro brez primere v zgodovini biologije.“ Leta 1952 je napravil J. R. Raper natančen spisek vseh podatkov, ki se v Moewusovem sistemu kemijskih faktorjev niso ujemale. Teh je bilo veliko in jasno je bilo, da njegov sistem v biologiji ne more še naprej igrati tako pomembne vloge, kot mu jo je pripisoval Moewus. Leta 1954 sta H. Forster in L. Wiese dokončno ovrгла njegovo teorijo in dokazala, da karotenoidne snovi sploh ne vplivajo na spolno vedenje Chlamydomonasa.

Istega leta sta Moewus in njegova žena dobila povabilo, naj obiščeta Ameriko in v laboratoriju genetika Francisja J. Ryana ponovita svoje poizkuse. Na začetku njunega bivanja v Združenih državah, kjer sta ostala šestnajst mesecev, je Moewus objavil kratko poročilo o tako imenovanih flavonoidnih hormonih, ki menda določajo spol pri Chlamydomonasu.

Ekipa F. J. Ryana, ki je bila dodeljena Moewusu za pomoč pri delu v laboratoriju, je pozneje skušala priti do rezultatov, ki bi potrdili resničnost njegovega poročila, a brez uspeha. P. av tako ni bilo mogoče preveriti drugih pomembnejših rezultatov, na katerih je bila osnovana celotna Moewusova teorija. Podobno je leta 1959 postavila na laž njegovo teorijo nemška raziskovalka M. Hagen-Seyffert, pa tudi dva ameriška genetika R. A. Lewin (z univerze Yale) in C. Shields Gowans (z missourijske univerze). S poizkusi sta začela leta 1952 in jih nadaljevala skozi več kot dvajset let, a njuni rezultati se niti slučajno niso ujemale s Moewusovimi.

Leta 1958 je Moewusa napadel neki nemški botanik, ki ga je dobro poznal še iz časov pred vojno. Članek pa je na žalost izšel v nemškem jeziku, tako da v mednarodni znanstveni javnosti ni bil deležen take pozornosti, kot bi jo zaslužil. V njem je namreč avtor Renner Moewusa obtožil, da v resnici nikoli ni izvedel poizkusov, za katere je trdil, da jih je, in to tudi dokazal. Kot ilustracijo navaja primer s celicami Chlamydomonasa, pri katerih naj bi bički zrasli pod vplivom hormona krocina. Moewus je trdil, da je celice dal v alkohol in jih opazoval pod mikroskopom, pri čemer je lahko ločil celice z bički od tistih, ki bičkov niso imele. Renner je njegov eksperiment ponovil in ugotovil, da se v omenjenih pogojih bički od vseh celic v celoti odcepijo.

H. Forster in L. Wiese, pozneje pa še M. Hagen-Seyffert so odkrili, da se bički celicam razvijejo čisto spontano, edini pogoj je, da jih gojimo na agarju in potem damo v čisto vodo, medtem ko svetloba in krocina pri vsej stvari ne igrata prav nobene vloge. Renner torej pravi: „Ogromno število poizkusov, ki naj bi jih Moewus izvedel v letih 1938-39 in pri katerih naj bi opazoval vpliv svetlobe na celice brez bičkov pri različnih valovnih dolžinah in ob dodatku krocina, petnajstih sladkorjev, šestdesetih različnih organskih molekul in dvajsetih anorganskih molekul je čista izmišljotina. Chlamydomonas potrebuje za to, da bi ji zrasel biček, samo čisto vodo in nič drugega.“

Svojo kritiko je Renner razširil še na druga Moewusova dela. V letih 1939 do 1957 si je namreč z njim dopisoval, a mu je Moewus vedno posredoval le nepopolne podatke ali pa mu sploh ni odgovarjal. Tako Renner omenja, da sta že pred vojno začela preučevati neko drugo enocelično algo Polythamo in si sklenila izmenjavati svoje poglede na problem oploditve pri njej. Refner pravi, da že iz čisto tehničnih razlogov Moewus ni mogel izpeljati vseh poizkusov, o katerih je pisal. Če bi jih, bi moral opraviti 6600 opazovanj na dan, pri čemer bi za vsako opazovanje porabil 3-4 sekunde. Ko ga je Renner prosil, naj mu posreduje svoj delovni načrt, mu je Moewus pisal, da ob pomoči enega asistenta in z uporabo večjih mikroskopov dnevno opravi do 5000 opazovanj, saj kot levičar dela hitreje kot drugi. Renner ga je opozoril, da se to ne ujema z objavljenimi rezultati, saj mu manjka na ta način še 4600 opazovanj, a Moewus na pismo ni odgovoril.

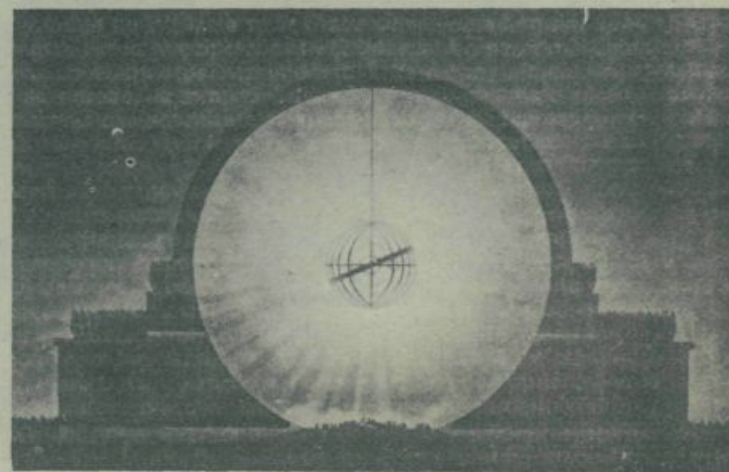
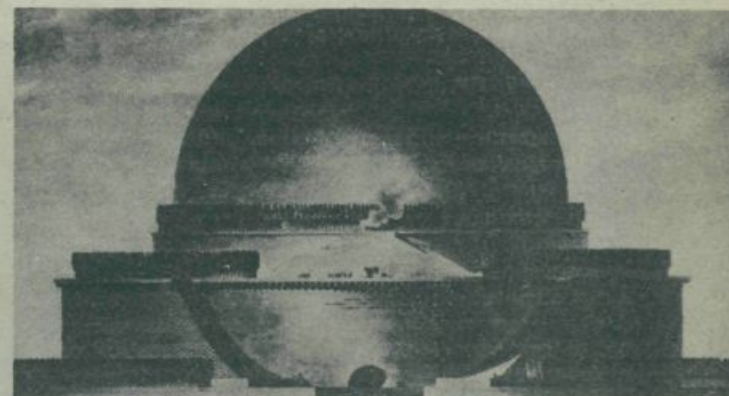
Renner je iz tega zaključil, da se Moewusovih eksperimentov ne splača proučevati niti jih kritizirati, saj ne ustrezajo dejanskemu stanju. Ker so izmišljeni, je tudi popolnoma nemogoče preveriti njegove rezultate. Svoje mnenje je sporočil Moewusu 24. februarja 1958 in ga pozval, naj se brani, a ta tudi na ta izziv ni reagiral.

Moewusovo delo je tako nekaj časa veljalo za enega najpomembnejših v zgodovini 20. stoletja, potem pa je popolnoma izginilo iz vseh znanstvenih publikacij. Tako najdemo v „Precis de biologie generale“ avtorja P. P. Grasseja naslednjo žalostno opombo: „Moewusove raziskave spolnosti pri Chlamydomonasu so naletele v svetu na izredno velik odmev, žal pa nihče od številnih biologov, ki so preverjali njegove rezultate, teh ni uspel potrditi. Tako ostaja na celotnem Moewusovem delu senca dvoma in ga v našem klasičnem priročniku ne moremo upoštevati.“

La recherche, 113, julij-avgust 1980

LES FRAUDES SCIENTIFIQUES; M. Blanc, G. Chapoutier, A. Danhin

prevod: Nada Šabec

PRISLUHI PROBLEMOV

V tem prikazu bom skušal čim bolj konkretno prikazati probleme, s katerimi se srečujemo mladinci na naši fakulteti pri poskusu vključevanja v delo in življenje fakultete kot vzgojno izobraževalne institucije. Vendar zgolj (na žalost) z aspekta prikaza, ne pa možnosti podajanja rešitev, ker se s temi ukvarjamo že dalj časa, vendar do sedaj nobena ni bila pretirano dobra. Upati je, da bo novejša akcija OO ZSMS na naši fakulteti dala tiste rešitve, ki so v tem trenutku najboljše in tudi nujno potrebne.

Ne gre za težave kot nekaj izven študijskega procesa in samoupravnega življenja na fakulteti, vendar je potrebno ugotoviti, da je bila tu naša aktivnost v preteklih letih zelo majhna. Mladinci nismo do sedaj skoraj nikoli bistveno posegali v proces izobraževanja na fakulteti, pa čeprav čutimo, da postaja vse manj vzgojen (tako kot to opažajo tudi na drugih vzgojno izobraževalnih institucijah).

Podobna situacija je pri vključevanju v samoupravno življenje, kjer je udeležba študentov v zadnjem letu bistveno upadla in to posebno v tistih dvopartijskih komisijah na fakulteti, za katere je udeležba študentov zelo pomembna (socialno ekonomska komisija, študijska komisija itd. ...).

Ker eno in drugo področje drug brez drugega ne moreta, saj eno pogojuje drugo in obratno, je nujno potrebno preseganje te prakse, ki je zadnje leto dobila že zelo velik in škodljiv obseg.

Možnost opravičevanja obstoječega bi lahko našli v porušeni kontinuiteti predsedstva OO ZSMS, saj je prejšnja predsednica kar izginila, tako da je ostalo novo predsedstvo brez potrebnih izkušenj in napotkov. Ko govorimo o možnosti opravičevanja, pa ne moremo mimo tega, da je na žalost vsa aktivnost mladinske organizacije na naši fakulteti usmerila ravno v tisto, proti čemur se borimo že dolga leta — v biro za proslave in zabave. S tem izgubljam akcijsko enotnost v želji po vključevanju v življenje fakultete, saj tako ne predstavljamo več idejne in akcijske sile vseh študentov, ker se od problematike fakultete tako vedno bolj oddaljujemo.

Dejstvo, ki je najbolj zaskrbljujoče, pa je neaktivnost mladih komunistov v mladinski organizaciji na PF. Če bi to opredelil procentualno, bi videli, da nas ni aktivnih okoli 80 %, kar je zaskrbljujoč podatek. Res je, da ta neaktivnost pomeni samo neaktivnost na fakulteti, ker je preverjanje tudi drugih aktivnosti (v KS itd. ...) študentov mladih komunistov zelo pomembno. Toda to ne opravičuje naše neaktivnosti na fakulteti, ker smo del fakultete in bi ravno tako morali sodelovati v njenem življenju. Moramo se namreč zavedati, da gre tu za zelo velik odstotek študentov — mladih komunistov, ki po večini ne vedo, kaj se dogaja v OO in na fakulteti, pa tudi OO nima pojma, kaj počno oni. Zopet gre za star pojav, da mladinec, ki je bil sprejet v članstvo ZK, pozabi, od kje izhaja.

Zato mislim, da je tudi na tem mestu potrebno omeniti misel Franca Šetince, da mladi komunist, ki ne sodeluje v ZSMS, nima kaj iskati v partiji.

Posipanje s pepelom pri razrešitvi situacije ne bo zadostovalo, ampak je potrebna dejanska preobrazba stanja, potrebno je vsem študentom prikazati, da tu ne gre zgolj za obsojanje obstoječega ali v neki meri celo opravičevanje tega stanja, temveč za nov pristop do samoupravne problematike in spremembe načina izvajanja vzgojno izobraževalnega procesa, ki je zastarel in neprimerno težnja reforme visokega šolstva po sprotnem študiju. (Moram pa še povedati, da jaz osebnostno menim, da bi s sprotnim študijem kvaliteta študija pri nas padla).

Vprašanje je, koliko časa bomo še govorili o tem, da je potrebno preseči individualni pogled na študij, ki naj bi bil stvar posameznika (na žalost je to dejansko stališče tako študentov, profesorjev in uporabnikov), da je potrebno, da se izboljšajo stiki z uporabniki predvsem pri prenašanju praktičnih znanj, potrebno bo spregovoriti o odgovornosti štipenditorjev, ki svojih štipendistov ne zaposlujejo in jih puščajo na cesti (na srečo je to pojav le v Ljubljani).

Na kratko, gre za stvari, ki se nas še kako tičejo in katerih pot spreminjanja je pred nami. To so razne formalne poti preko organov samoupravljanja, česar bi se morali zavedati, pa se ne. Zakaj ne? Enostavno zato, ker se bojimo povedati sebi, profesorjem in izvajalcem v obraz, da grešimo — ne samo zato, ker smo ljudje, ampak včasih celo načrtno, ker branimo obstoječe.

Saj ni čudno, da pride potem do tega, da se v mesecu marcu 1981 sprejema študijski program za nek predmet, ki naj bi veljal za tekoče študijsko leto 1980/81. Program, ki bi moral biti sprejet še pred začetkom študijskega leta 1980/81. Ta poteza bi lahko pomenila kršitev statuta fakultete, zato moramo študentje reči odločno ne. Nihče nima nič proti temu, da se sprejme nov program, ki se tudi dejansko izvaja že 2 leti in ki je tudi boljši in kvalitetnejši od starega, vendar bi to pomenilo zeleno luč tudi ostalim samovoljnim razširjam programov mimo najvišjega samoupravnega organa šole — fakultetnega sveta, čemur se bomo uprli.

Slika bi bila nepopolna, če ne bi prikazali probleme, ki nastajajo pri spremembah študijskega programa ob prilagoditvi le-tega reformi visokega šolstva in pripravi na celotno preobrazbo vzgoje in izobraževanja v smislu izvajanja zakona o usmerjenem izobraževanju. Dejstvo, da je tu naš vpliv enak ničli, je v oči bodeče. Če samo omenimo to, da so naši delegati v študijski komisiji kolegi, ki so že diplomirali, mi pa še sedaj nismo izvedli nadomestnih volitev, to točno kaže naš interes za to problematiko.

Pojavljajo se namreč tudi druga vprašanja v zvezi s tem, ali je sprememba sploh možna glede na prostorske in finančne težave v tisti obliki, kot si jo želimo. Študentje se namreč sploh ne zavedamo, da zaradi tega kvaliteta študija pada. Imamo zelo kvaliteten in v jugoslovanskem in evropskem merilu priznan kader profesorjev, ki na žalost ne morejo vsega, novih asistentov pa na žalost ne moremo zaposliti, ker enostavno ni denarja. Tako odpadejo tako potrebne vaje, ki predstavljajo edini pravi stik s prakso. Ostaja še cel kup študentov, ki ne vedo, kam bi se dali, ker jih sam študijski proces sili v to, da se oddaljujejo od življenja fakultete. Ti zapuščajo fakulteto z diplomami, ne da bi spoznali samo strukturo fakultete in s pičlim znanjem tistega, kar bi morali vedeti zelo dobro, če hočejo aktivno in tudi kreativno sodelovati pri uresničevanju interesa delavskega razreda za nadaljnji progres samoupravnih odnosov z uveljavljanjem pozitivnoopravnih predpisov preko različnih samoupravnih poti.

Tu ne gre za to, da bi kazali na krivice s prstom, temveč za osvetlitev problemov, s katerimi se srečujemo na Pravni fakulteti v Ljubljani, z željo, da bi jih vedno bolj uspešno reševali, in sicer v smislu poklica, za katerega se izobražujemo — pravično in konkretno.

BOJAN MAKOVEČ

OCENA POLITIČNIH IN AKCIJSKIH RAZMER NA PRAVNI FAKULTETI

Glede na pobudo nekaterih posameznikov kakor tudi celotnega zbora študentov, 3. letnika je OOK 3. letnika sprejela pobudo, da poskuša obširneje obravnati razmere v študentski organizaciji, kakor tudi na nekaterih drugih področjih dejavnosti študentov na Pravni fakulteti: predvsem z vidika akcijske in organizacijske enotnosti, ter samoupravnega organiziranja študentov na tej visokošolski instituciji.

Že na začetku je treba poudariti, da ta tema nima namena kritizirati obstoječe organizacijske strukture na Pravni fakulteti, marveč naj bo vodilo pri obravnavi tovrstne problematike in naj hkrati nakaže smer prizadevanj za čim bolj učinkovito povezovanje študentov, ne le na Pravni fakulteti, marveč v okviru celotne univerze pri podružljanju visokega šolstva, kakor tudi pri krepitevi samoupravnih socialističnih družbeno ekonomskih odnosov.

Poudariti je treba, da obstajajo na Pravni fakulteti nekateri problemi, ki niso toliko organizacijsko politične narave kot predvsem študijske. Problem je v tem, da potekajo prizadevanja za to že vrsto let, da pa pri tem še danes ni moč pokazati ustreznih rezultatov. Stališča, ki prevladujejo za takšno trditev so, da vsi dejavniki, ki bi morali prispevati svoj delež pri tem, niso enotni v svojih prizadevanjih, kakor tudi, da se vse preveč upoštevajo interesi posameznikov, bodisi s strani študentov bodisi s strani pedagoških delavcev.

Praksa je pokazala, da je fakulteta na pravi poti glede tega, da pa bi morala v bodoče vložiti vse razpoložljive sile v bolj vsebinsko preobrazbo izobraževalnega procesa.

Na srečo se je ob tem v nekaterih krogih rodilo spoznanje, da je takšna preobrazba mogoča samo ob enotni akcijski usmerjenosti vseh subjektivnih sil na fakulteti, ob usklajenih prizadevanjih tako s strani študentov kot pedagoških delavcev. Torej je koren tega problema v tem, kako doseči slednje. Nekateri poznavalci podrobnejših razmer v mladinski organizaciji so menja, da je s strani študentov to nemogoče vse dotlej, dokler se bodo študentje na Pravni fakulteti grupirali v številne skupine, ki so v razmerju do ostalih študentov in fakultete v celoti zaprte same v sebe. Slednje pa vodi do problema množičnosti interesov, predvsem pa do njihove neusklajenosti. (Da se razumemo: množica interesov je sicer potrebna za dosegajoč bolj smotrni cilj).

Zavedati se je treba, da takšno nekontrolirano grupiranje ne zavira le prizadevanj po študijski preobrazbi, marveč v veliki meri onemogoča tudi delovanje idejnih in subjektivnih sil, predvsem OO ZSMS, ki je v zadnjem tarču kritike, za katero bi lahko rekli, da je deloma upravičena, deloma pa neupravičena. Dejstvo je, da vse dotlej, dokler bodo študentje hodili na fakulteto, pa pri tem ne bodo spoznali, kaj se dogaja na fakulteti, na koncu pa bodo skušali stvar samoiniciativno prevzeti v svoje roke, ne moremo pričakovati ustreznih rezultatov. To velja tako za študente, ki delajo v mladinski organizaciji, kot za tiste, ki ne.

Da bo ta sestavek ustrezen svojemu „pravemu namenu“, to je namenu prikazati razmere na Pravni fakulteti in s tem stimulirati študente k razmišljanju, predvsem pa k temu, da prejemajo v zavest dejstvo, da je brez njihove akcijske enotnosti in pobud težko odločiti o zadevah, ki se tičejo njih samih, je potrebno omeniti tudi Zvezo komunistov.

Zveza komunistov na Pravni fakulteti je od reorganizacije leta 1979 precej akcijsko oslabiljena, kljub temu, da so vsa prizadevanja za tako reorganizacijo vodila na podlagi izkušenj v nasprotno smer. V smer, po kateri naj bi ZK na PF predstavljala faktor zavesti in gibalno socialistične akcije samoupravnih delovnih množic in s tem tudi študentov. Opaža se vse manjša vloga ZK kot vodilne idejne in gonilne sile, ki naj z množico in trdnostjo svojih argumentov, predvsem pa z akcijsko učinkovitostjo, vpliva na ostale subjektivne sile ter jim, če je to potrebno, pomaga pri premagovanju ovir. Seveda to ne pomeni zmanjševanja vloge ZK do skrajnosti, predstavlja le zmanjšano akcijsko in idejno vlogo ZK do tistih meja, v okviru katerih bi ne le smela, marveč tudi morala na podlagi statutarne in ustavnih določil imeti svoj manevrni prostor.

Trenutna organizacijska struktura ZK na PF je takšna, da so komunisti povezani v petih OO ZK, to je v štirih po letnikih in v OO ZK absolventov ter delavcev izven pedagoškega procesa; v okviru vseh pa obstaja še posebno koordinacijsko telo, ki ga sestavlja jo sekretarji. Zdi se, in tudi dosedanja praksa je pokazala, da ima taka organiziranost nekatere slabosti, pa

tudi dobre strani. Slabost je v tem, da razdrobljenost onemogoča akcijsko enotnost. Kljub temu, da bi pričakovali obratno, pa ni čutiti vpliva pedagoških delavcev pri nekaterih odločitvah, zlasti v tistih OO ZK, v katerih so sekretarji študentje.

Opaža se kljub vsem trditvam tudi politična pasivnost članstva s strani študentov, za kar je domnevni vzrok socialna struktura študentov in pomanjkljivosti v evidenci, zlasti zbirokratiziranost ustreznih organov, ki naj vodijo evidenco. Vse to ima za posledico nekaterim komunistom znano, nekaterim pa neznano ugotovitev, da so sekretarji pogostokrat prisiljeni sprejeti odločitve mimo ostalega članstva, ker preprosto akcijski čas ne dopušča odlašanja.

Ob tej priliki je potrebno opozoriti tudi na to, da naj se tisti elementi, ki poizkušajo iz ZK napraviti organizacijo za krepitev lastnih pozicij, enkrat za vselej zavejo, da ZK ni organizacija, ki bi zagovarjala privatne interese in ki bi hkrati dopuščala, da se odloča v njenem imenu. Pokaže naj se že enkrat spoznanje, da je mnogo stvari, o katerih naj ZK demokratično odloča, in da si je potrebno vsaj prizadevati, da se take odločitve tudi upoštevajo. Primer, kjer to ni mogoče trditi, je preobrazba študijskega procesa na PF. V kolikor ZK na PF ni sposobna napraviti „konec“ nekaterim pogledom tako na študijski proces kot na njegovo preobrazbo, katero takšni pogledi ovirajo, potem se nam upravičeno zastavlja vprašanje, kaj pa komunisti na PF sploh počnejo. Če pogledamo resnici v obraz, potem lahko kaj hitro ugotovimo, da v tem nismo prišli daleč, res je, da je prišlo do sprememb v študijskih programih, to pa je tudi vse. O tem, ali vpletati svobodno sistem študija ali pa obremenjevati študente z napačno postavljenimi ovirami, se bodo mnenja še kresala. Dejstvo je, da bi morala biti vsem stvar glede tega že zdavnaj jasna in da vsako nadaljnje odlašanje prestavlja nepopravljivo škodo dosedanjim prizadevanjem na tem področju. Sicer pa je na tem področju iskati osnovo v sami koncepciji razvoja našega političnega samoupravnega sistema, kar že samo po sebi predstavlja garancijo, da je tudi v šolstvu enkrat za vselej treba napraviti konec z „Marijo Terezijo“, namreč razvoj časa jo je močno prehitel.

Dokaj žalostno je tudi spoznanje, da so nekateri člani ZK na PF tako „zagnani“ za nedelo, kot tudi za to, da niso pripravljeni sprejemati za to ne pravične in odkrite kritike, kot tudi kakršnekoli odgovornosti; slednje je po našem mnenju potrebno zaostriži ne le na Pravni fakulteti, marveč na vseh področjih našega vsakdanjega življenja in delovanja.

Kot je menda vsem znano že iz osnovne šole dalje, sta komunizem in marksizem v tesnem razmerju, tega na Pravni fakulteti ni čutiti. Zdi se, da je marksistični center pri Pravni fakulteti še vedno študentom neznan, kljub temu, da si je vodstvo centra vedno prizadevalo in si prizadeva okrepiti marksistično naravnost študentov Pravne fakultete — bodočih pravnikov.

Utemeljitev te kritike je predvsem v tem, da na Pravni fakulteti še vedno ni študentov, ki bi bili sposobni pripraviti predavanje v okviru marksističnega centra, kljub temu, da so o tem že nešteto krat tekli pogovori, da pa se ta stvar ni nikdar realizirala in zdi se, da se še nekaj časa tudi ne bo. Zaradi tega naj bo ta kritika tudi vzpodbuda študentom prava, da pokažejo, da pravo vendarle ni „pijanje“, marveč tudi ustvarjalno marksistično razmišljanje.

ZDRAVKO STARE

Kako je podkovana kovačeva kobila?

Na straneh uredništva za univerzo bomo tokrat dopustili, oziroma preizkusili nekoliko drugačen pristop k določeni problematiki. Tukaj probčujemo izvirne in samodelozorevajoče prikaze, ki so zrasli na študentskem željniku Pravne fakultete v Ljubljani. To, da na starih oreh ne zrastejo samo zdravi in obilni sadeži, je tukaj upoštevano dejstvo. Pobrali smo tudi še nezrele orehe, ki tu pa tam že kažejo znake bodoče starostne otrdelosti. Pač pa na začetku ni mogoče ugotoviti, koliko bo črvicega sadu. Jasno je, da bo tem botrovala kvaliteta očaka „Oreha“. O tem, kaj in kako so sposobni študentje Pravne fakultete napisati o svojem (ne)-delu, sodite sami.

Uredništvo

kronstadt 1921

Salve s križarke „Aurora“ na predvečer 25./26. oktobra (po starem koledarju) 1917, niso bile samo najbolj vzvišeni akordi veličastne simfonije prve zmagovite proletarske socialistične revolucije, ampak tudi konkretna potrditev odločilne vloge vojne mornarice v vseh obdobjih revolucije. In le kakšna farsa zgodovine: ravno v neenakopravni borbi z včerajšnjimi soborci, boljševiki, prelita kri mornarjev in delavcev, marca 1921 v Kronstadtu, bo utopila poslednjo in najbolj načelno kritiko degenerativnih procesov, ki so se začeli razvijati v nedrhi prve socialistične države.

Vse sile starega sveta so se dvignile proti Oktobru in njegovim pridobitvam. Leta 1918 je bila tretjina sovjetskega ozemlja v rokah belogardistov in združenih intervenističnih sil Antante. Delavci, vojaki, kmetje, intelektualci, sovjeti, tovarniški komiteji in komiteji zavodov, sindikati vse sile revolucije so prešle v totalno ofenzivo in po zmagah na vseh frontah konec 1920 zadušijo kontrarevolucijo.

Državljanjska vojna 1918-1920 je skoraj uničila kmetijstvo mlade države. Kmetijska proizvodnja 1920 je dosegla le polovico predvojne, a industrijska proizvodnja je skoraj popolnoma zdesetkana. Razumljivo je, da je bilo na VIII. vseruskem kongresu sovjetov v decembru 1920 eno od osnovnih vprašanj prav vprašanje prehoda iz sistema „vojne komunizma“ na „novo ekonomsko politiko“ (NEP), razvoj trga, trgovine, blagovno-denarnih odnosov itd. Vse to so splošno znana dejstva.

Vendar, če je danes zgodovini uspelo argumentirati dejstvo, da mora biti boj za osvoboditev tudi sam osvobojen, oziroma da je treba vedno znova narahljati in trgati ostanke starega, potem je prav upor v Kronstadtu 1921 pokazal na procese birokratizacije, razredno neutemeljenih privilegijev voditeljev boljševiške partije in dušenje ustvarjalne pobude delavskih množic, ki so na svojih hrbtih in plečih prenesle in izbojevale političen del revolucije, da bi malo za tem, po uničenju političnih okov starega sistema, oblekle prisilni jopič neke prakse, iz katere je izrastel Leviatan-stalinizem. Prenašajoč breme in težave državljanske vojne, so že med njo in še posebno konec leta 1920 in v začetku l. 1921, ko je odmerjanje obrokov zmanjšano na eksistenčni minimum, prav mornarji, delavci in vojaki Kronstadta, utrdbe pred Petrogradom, enotno vstali proti partijskim privilegijem, ker je bilo povsem očitno, da breme revolucije ne leži enako na vseh plečih, ki so to revolucijo izbojevali.

Od leta 1918 do 1920 se je mlada sovjetska republika večkrat znašla na robu prepada. Ampak v tem, istočasno tragičnem in herojskem obdobju, je prav intervencija zahodnih sil vplivala na ustvaritev temeljnega psihološkega vzvoda, ki je gnal ljudstvo, da sprejme nujnost samožrtvovanja, ropanja, rekvizicije in stalnega pomanjkanja hrane. „Sovražnik je pred nami in treba se je boriti, na boljše življenje bomo mislili kasneje — to je bil moto delavcev. S koncem državljanske vojne se ekonomska situacija ne spremeni, a jeklena disciplina, ki sta jo uvedla partija in država v letih oboroženega boja, ostaja ista. A. Soltz, eden od veteranov revolucije, piše v „Pravdi“ januarja 1921: „Državljanjska vojna je nekatere komuniste ohranila in opogumila, vendar so ostali, navajeni moči diktature, izgubili vsak občutek priateljstva in v vsem ostali podobni starim oblastnikom. Poročajoč s sestanka kovinarjev v Moskvi nekaj dni za tem, po burnih polemikah med delavci in partijskimi funkcionarji, novinar „Pravde“ piše: „Čutiti je bilo popoln razcep med partijo in temi množicami, množicami in sindikalnimi organizacijami. Veliko razočaranih delavcev izstopa iz organizacije in vrača partijske knjižice. „Jaz“, piše v pismu, s katerim pojasnjuje svoj odstop star borec, „ne verujem več v realizacijo komunizma, gledajoč vse te privilegije, ki jih uživajo komunisti na odgovornih položajih“. Zgodovinar Chamberlin bo zapisal: „V partijo so vstopili mnogi karieristi, a nekatere stare tovariše je pokvarila oblast... Mnogi se iz hvaležnosti trudijo nadrejenim zagotoviti vse vrste luksuznega blaga, dodatne hrane, posebne vlake, avtomobile itd.“ Razumljivo je, da se je v tej situaciji nezadovoljstvo delavcev spreverčalo v „razredno sovraštvo“ do posameznih partijskih funkcionarjev, kot je to novinar Speranskij zapisal v „Pravdi“. Leto 1921 se prične z novo redukcijo obrokov kruha (za tretjino) in po enem mesecu zadane velika mesta pomanjkanje energije. Zaradi pomanjkanja premoga stojijo na odprtih progah polni vlaki z žitaricami iz Kavkaza in Sibirije. To prizadane tudi težko industrijo. V februarju samo v Petrogradu ne dela 64 največjih tovarn, ker so potrošile vse zaloge kuriva. V zibelki revolucije zavladata nestrpnost in nemir. Stavke se širijo v valovih: razen delavcev v „Trubočni“, stavkajo, tudi oni iz „Patronja“, „Balstiska“, „Laferma“, ladjedelnice „Galeraja“ in v delavci flote. V tej situaciji je vlada uvedla izredno stanje in ustanovila posebni „Komite obrambe“ (Komitet Oboroni) na čelu z Zinovjevim, ki dobi vsa pooblastila.

Na sestanku sovjeta kmečkih deputatov, člani „Komiteja obrambe“ obtožujejo stavkajoče delavce, imenujoč jih izdajalce revolucije, vampirje, izsiljevalce... Vendar večina prisot-

KRONSTADT 1921

Kronštadski mornarji na krovu križarke neposredno pred začetkom upora

Kronstadt in utrdbe, ki obkrožajo vojno luko. Puščice prikazujejo gibanje sovjetskih čet preko zaledenega morja.

nih podpira stavko delavcev. Brez dvoma so v množici stavkajočih prisotni tudi antikomunistični elementi, menjševiki in t.i. socialisti—revolucionarji, ki izstopajo z zahtevami po volitvah v „novo“ skupščino, vendar pa so ti neznatna manjšina. Prav ta manjšina je dobrodošel povod Zinovjevu, ki stavke delavcev proglasi za zaroto proti varnosti države. Zinovjev zahteva okrepitve in v Petrogradu prispejo kurzisti, mladi komunisti, gojenci Vojne akademije v Moskvi. Začnejo se množične aretacije. „Čeka“ (čreza vičajka, specialna tajna policija do 1922) delo dan in noč. Uvedena je policijska ura in naglo sodišče. Vsi ti ukrepi boljševikov vplivajo na dušenje stavk in protesti delavcev naglo pojenjujejo.

Položaj v Petrogradu pa ni povsem normaliziran. Novice o policijskih represalijah in streljanju na delavce, ki jih je izvajala vlada z namenom zadušitve nezadovoljstva delavcev, izzovejo odkrit odpor mornarjev in delavcev, ki se zberejo na zboru na Trgu sidra v Kronstadtu utrjenem otoku v Finskem zalivu. To je začetek kronštadskega upora — 1. marec 1921. Med 17.000 delavci, mornarji in vojaki Rdeče armade so na trgu prisotni tudi predsednik kronštadskega sovjeta Vasiljev, politični komisar baltske flote Kuzmin in predsednik ruske republike Kalinin katerega kronštadski mornarji pričakajo z vsemi vojaškimi častmi. Ključ napetosti na trgu vlada mir.

V razpravi o položaju v Petrogradu posadka križarke „Petropavlovsk“ predlaga, da se izglasuje solidarnost s stavkajočimi in da se vlada kaznuje za storjeno. Kalinin in Kuzmin imenujeta to odločitev kontrarevolucionarno, skrivajoč svoje stališče z Zinovjevimi besedami o boljševiškem komplotu. Množica se ne strinja s stališčem Kalinina in Kuzmina—potrjujejo svojo privrženost idejam socializma, vendar obtožujejo birokratizem boljševiške partije. Ključ ponovnemu apelu Kalinina je uveden nov dnevni red s petnajstimi točkami: izvolitev sovjetov s tajnim glasovanjem, svoboda propagande, svoboda govora in tiska delavcev, kmetov, anarhističnih partij in socialistične levice; osvoboditev vseh politikov levice, aretiranih med delavskimi in kmečkimi agitacijami, ukinitve vseh vojaških enot v službi boljševikov, enak obroke hrane za vse, kmetom pravico do zemljiške posesti in živine... Proti takemu programu glasujejo samo Kalinin, Kuzmin in Vasiljev.

Dnevni red pomeni Moskvi samo eno—upor Trocki ga definira kot „kontrarevolucionarni komplot“ na škodo države. Mornarje obtožuje sabotiranja države in ustvarjanja nereda s ciljem negativnega vpliva na ZDA v trenutku, ko ameriški predsednik pripravljen vzpostaviti ekonomske odnose z Rusijo Radio Moskva trdi, da upor vodi eden od carskih generalov z bivšim oficirjem, podprt s strani menjševikov in „socialistov-revolucionarjev“. Kljub razširjanju nerresnic z namenom izolirati upornike, kronštadski mornarji ne klonajo.

2. marca zbor delavcev in mornarjev izvoli začasni revolucionarni komite s sedežem v „Petropavlovsku“ in odločijo, da prično tiskati svoje glasilo „Izvestija“. Mnogi člani komunistične partije se pridružijo upornikom. Kuzmin in Vasiljeva aretirajo. Kljub težkemu položaju ni bilo izvrševanja smrtnih primerov. „Malo razumevanja sovjetskih oblasti do oboroženega spopada sploh ne bi prišlo, vendar iz Moskve odgovorijo z nepopustljivo grožnjo Kronstadt mora biti zatrt, da bi služil kot opozorilo. In končno Trocki pošlje 5. marca ultimatum z naslednjo vsebino: „Predajte se ali pa vas prešetamo kot zajce.“ Uporniki zavrnejo ultimatum in preko „Izvestij“ pošljejo svoj apel. „Tu, v Kronstadtu, se je začela tretja revolucija. Dokončno bo prinesla osvoboditev delavstva in utrla pot kreativnemu socializmu. K njej bodo obrnile množice vzhoda in zahoda in sprejele kot vzor (...). Socializem ne more priti od zgoraj, od vlade, po shemi komunistov priti mora iz baze, morajo ga ustvariti same množice. Prvi korak je storjen. Ni izstreljen niti en naboj, ni prelita niti kaplja krvi. Kdor delo nima potrebe po prelivanju krvi, prelija jo samo v obrambi svojih pravic. (...) Delavci in kmetje stopajo naprej in puščajo za seboj Skupščino in njeno buržoazno gospodo ter komunistično diktaturo z njeno „Čeko“ in državnim kapitalizmom. Stvari so se spremenile. Delavne množice bodo same izvolile svoje sovjete. Sindikat in kmečke organizacije niso več vladne mamonete — postajajo svobodna združenja delavcev, kmetov in intelektualcev. Policijska palica avtokracije je končno zlomljena.“

7. marec. Rdeča armada prvič napade pod vodstvom Trockega. Vojški položaj upornikov je težak. Kronstadt brani okoli 10.000 mornarjev, 4.000 vojakov Rdeče armade in 2.000 delavcev. Ognjena moč utrdbe je velika, vendar je večina topov obrnjena proti morju in ne proti Petrogradu, odkoder prihaja napad. Tri težke in dve lahki križarki sta ujeti v ledu, ker ni ledolomilcev, ki bi jih osvobodili. Rezerve hrane in municije in goriva so premajhne. Ukaz revolucionarnega komiteja: „Popolno defenzivna taktika, streljali bomo samo v obrambi.“ Preblem upornikov je bolj političen kot vojaški.

verujejo, da so branilci revolucije; da bodo s svojim primerom zdrabili še neodločne mase; pričakujejo pomoč delavcev, kmetov in vojakov.

8. marec. Hud topniški spopad. Odbit je prvi napad kurzistov. Po zaključenih bojih v večernih urah pošljejo uporniki preko radia čestitko ob mednarodnemu dnevu žena: „Mi, iz Kronstadta, iz grmenja topov in granat, izstreljenih na nas iz topov sovražnikov delovnega naroda, pošiljamo bratski pozdrav vam, delavkam vsega sveta. Pošiljamo vam pozdrav iz rdečega, upornega Kronstadta, iz kraljestva svobode!“

10. in 12. marca branilci otoka odbijejo še dva napada maršala Trockega.

17. marec. Ponoči kurzisti in ostali jurišni bataljoni, maskirani v belo, prečkajo zaledenelo morje in prodrejo do prvih vrst obrambe mesta. Čeprav presenečeni, nudijo mornarji preko noči in dobršen del naslednjega dne močan odpor, vendar ne uspejo odbiti napada. Pred sončnim zahodom napadalci prodrejo v utrdbo. Ulični boji se nadaljujejo vse do jutra, ko je zadušen tudi zadnji odpor.

18. marec. Mesto in vojne ladje so v sovjetskih rokah. Mnogi poskušajo ubežati na Finsko. Le redkim to tudi uspe. Začnejo s streljanji. Uporniki slavi 50-letnico Pariške komune, vendar Trocki in Zinovjev prekašata Thiersa in Gallifeta, ki sta masakrirala pariške komunarke. Nad Kronstadtom zavladala tišina. Zastava tretje revolucije je spuščena.

Aldo Monfardin
prevedel M. M.

Predlog generalne skupščine — I. in II. pomorska brigada (1. marec 1921) Po sprejemu raporta delegatov posadk, poslanih v informativno misijo v Petrograd, je generalna skupščina sklenila naslednje: 1. Glede na to, da sedanji sovjeti ne predstavljajo volje delavcev in kmetov, je potrebno takoj s tajnim glasovanjem izvoliti nove sovjete.

3. Svoboda sestajanja za sindikate in kmečke organizacije.

2. Svoboda govora in tiska za delavce in kmete, anarhiste in socialiste leve.

4. Sklic generalne skupščine delavcev, vojakov Rdeče armade in mornarjev Kronstadta in Petrograda do 10. marca 1921.

5. Osvoboditev vseh socialističnih političnih zapornikov, kakor tudi vseh delavcev, kmetov, vojakov Rdeče armade in mornarjev, aretiranih med raznimi ljudskimi manifestacijami.

6. Izvolitev komisije, ki je zadolžena, da pregleda in razišče primere ljudi, interniranih v koncentracijskih taboriščih.

7. Ukinitve pravic „političnega nadzora“: odslej ne sme niti ena partija imeti privilegija ideološke propagande niti prejemati državne subvencije za svoj program. V zameno v vsakem mestu predlagamo izvolitev kulturne in izobraževalne komisije, ki jo bo finančno podpirala država.

8. Ukinitve vseh predmestnih blokad.

9. Razdelitev enakih obrokov hrane vsem tistim, ki delajo, še posebno pa tistim, ki opravljajo izjemno težka dela.

10. Ukinitve vseh boljševiških udarnih oddelkov v vseh vojaških enotah in ukinitve boljševiških straž v delavnicah in rudnikih. Po potrebi se bodo organizirale posebne enote izmed vojakov vojaških enot, oziroma straže iz vrst delavcev.

11. Kmetom pravica obdelovanja njihove zemlje in pravica do posedovanja lastne živine, pod pogojem, da delo opravljajo sami in se ne zatekajo k najemanju delovne sile.

12. Pozivamo vse vojaške enote in tovariše iz kadetskih šol, da se trdno povežejo z nami.

13. Zahtevamo objavo in razpečevanje tega predloga preko tiska.

14. Imenujemo giblivo komisijo, ki bo nadzorovala razpečevanje.

15. Zahtevamo svobodo obrtnega dela za samostojne delavce.

Generalna skupščina I. in II. pomorske brigade enoglasno potrjuje predlog, manj dva vzdržana glasova.

Podpisani: Petrisenko, predsednik skupščine, Perepelkin, sekretar „Izvestija“

Kronstadt, četrtek 3. marca 1921, štev. 1

Naši generali

Boljševiki zlonamerno trde, da so med člani začasnega revolucionarnega komiteja neki generali, neki oficirji in en pravoslavni duhovnik. Da pokončamo te klevete, jim dajemo na znanje, da je komite sestavljen iz 15 naslednjih članov:

1) Petrisenko, prvi pisar na „PETROPAVLOVSKU“

2) Jakovenko, telefonist kronštadskega okrožja

3) Ososov, mehanik na „Sevastopolju“

4) Arhipov, hišnik-mehanik

5) Perepelkin, mehanik na „Sevastopolju“

6) Petrušev, Ladijski mojster-mehanik na „Petropavlovsku“

7) Kupolov, prvi bolničar

8) Versinjin, mornar na „Sevastopolju“

9) Tükín, električar

10) Romanenko, čuvaj remontnega zavoda

11) Ovesin, uslužbenec Tretje tehnične šole

12) Val'k, mizar

13) Pavolov, delavec v montaži min

14) Bajkov, voznik nakladalca

15) Kil'gast, krmar

„IZVJESTIJA“

Kronstadt, sobota 12. marec 1921, štev. 10

ad/Kronstadt 1921

Literatura:

CARR E. H., A History of Soviet Russia. The Bolschevik Revolution (1917–1921), Macmillan and Co., London, 1950 Delo, izjemno bogato z dokumenti iz uradnih virov, ki so nepogrešljivi za zgodovinsko rekonstrukcijo dogodkov, ne glede na vse omejitve, ki jih narava takih virov pogojuje.

CHAMBERLIN W. H., The Russian Revolution. 1917-1921, 2 zvezka, New York, 1935

FEDOROFF-WHITE D., The Growth of the Red Army, Princeton, 1944. Do zdaj najboljša zgodovina Rdeče armade. Na 156 straneh se nahaja opis vojaških operacij Rdeče armade proti Kronstadtu.

VOLINE, La Revolution inconnue (1917-1921), Ed. „Les Amis de Voline“, Paris, 1949

BERKMAN A., Die Kronstadt Ribellion, Ed. Der Syndacalst, Berlin, 1922

CILIGA A., L'insurrection de Kronstadt, Lion 1946

GOLDMAN E., Living My Life, New York, 1931, 2 zvezka

METT I., La Commune de Cronstadt: Crepuscule sanglant de Soviets, Ed. „Spartacus“, Paris, 1949 Izčrpen prikaz polemik v mednarodnem delavskemu gibanju 30-tih let o uporih v Kronstadtu, kot tudi prikaz uradnih falsifikatov s strani boljševikov.

SCHAPIRO L., L'opposizione nello stato sovietico (1917-1921), Firenze, la Nuova Italia, 1962 Članek Kronštadski upor in Nova ekonomska politika (NEP), bogato dokumentiran z bibliografskimi viri.

YARCHUCK E., Kronstadt: su significationen la revolucion rusa, Barcelona, 1930

DANEILS R. V. The Kronstadt Revolt of 1921. A Study in the Dynamics of Revolution, American Slavic and East European Review, X/1951 str. 241-254

Integralni prevodi vseh števil kronštadtskih „Izvestij“: (La Comune de Kronstadt Belibaste, Paris 1949. Do danes pri nas ni objavljen: a) niti eden prevod študije o kronštadskem upor b) niti eno delo domačega avtorja na to temo. V zagrebškem Studentskom listu, v številki 10, 11 z dne 23. in 30. 3. 1971, so objavljeni prevodi iz študije H. M. Enzesbergerja (Kursbuch 9, 1967, Suhrkamp Verlag, str. 7-33) pod naslovom „Kronstadt 1921 ili treća revolucija.“ Poleg tega tudi opomba P. Vranickega („Historija marksizma“, I, Zagreb, 1971, op. 26 na str. 390-391):

Kronstadt je bil vsekakor tragična epizoda Oktobrske revolucije, o kateri še danes vladajo kontraverzna mnenja, ki se jo je izkoriščalo in se izkorišča proti tedanji politiki Lenina in boljševikov. Tu ni mesto, niti naloga, da se spuščamo v okoliščine, motive in cilje tega upora. Vendar si morajo tisti, ki žele ocenjevati zgodovinske dogodke, razčistiti eno: V času revolucije kakršen koli upor proti vodeči sili revolucije in s kakršnimi koli motivi, ni mogoče drugače označiti kot kontrarevolucionaren.“

Torej, resna in relevantna analiza kronštadtskega upora v naši teoriji in publicistiki, šele sledi ...

A. M.

Od zgoraj navzdol:

- kronštadski begunci v taborišču Terijaki na Finskem
- Petričenko, eden od voditeljev upora (v mornarski uniformi)
- skupina žena
- delitev hrane

Oficirji Rdeče armade v Kronstadtu, na levi P. Dibenko, desno I. Fedko.

Kronstadt 1921